PANINI VAIDIKA GRANTHAMALA 1

सामसप्तलक्षणसहितो

लघुऋक्तन्त्रसंग्रहः

LAGHURKTANTRASAMGRAHA

AND

SĀMASAPTALAKṢAṆA

Edited with Commentary, Notes, Introduction embodying a complete history of the nomenclatory *grammatical Literature & Indices*

by

SURYAKANTA
D.Litt. (Pb.), D.Phil (Oxon)

Sole-Distributors
MEHARCHAND LACHHMANDAS
NEW DELHI

Published by :
PANINI
4225-A, Street No. 1, 1, Ansari Road,
Daryaganj, New Delhi-110002
India

1982

Sincere thanks of the publishers are due to Shri Radhe Shyam Shastri for suggesting and procuring the book for reprinting.

Printed by :
SHIVALIK OFFSET PRESS
18A/2, Phase II, Naraina Industrial Area
New Delhi

First published in 1940

PREFACE

In the introduction to my Atharva-Prātiśākhya[1] I proposed the twofold development of Prātiśākhya and suggested an early origin for the nomenclative grammatical literature. This literature, though very vast in extent and potential in its bearing on the history of early Vedic grammar, has not yet been even casually treated either in Europe[2] or India. The present volume is an attempt to fill this gap.

The two works, i.e. Laghu-Ṛktantra-saṃgraha and Sāma-Saptalakṣaṇa belong to the Sāma-Veda and represent the nomenclative type of grammar; and since the two are necessarily alike in their matter and treatment, they are presented together in one volume.

The reason for typifying this type of grammar by Sāma-Vedic lakṣaṇa works in preference to those of the Ṛg-Veda or any other Saṃhitā is this, that no nomenclative grammatical work belonging to any other Saṃhitā appeared to be of greater or more varied historical importance than our Saṃgraha, based as it is, may be indirectly,[3] on the Ṛktantra, the only available work of Śākaṭāyana, whom Yāska[4] and Pāṇini[4] so often mention in their works.

In the introduction I have attempted a detailed review of the nomenclative grammatical works belonging to different Saṃhitās with a view to interest Vedic grammarians in this field of research, leading ultimately to a truer perspective of the history of Vedic grammar.

Coming to the two works treated herein we note that these are mainly in *kārikā* form, the *kārikās* being, at places, metrically defective. For reasons indicated in the introduction,[5] they

---

1. Pp. 24-26. 2 Cp Histories of Sanskrit Literature by Weber, Müller, Macdonell, Winternitz; Liebisch, Einführung, Belvalkar, Systems of Sanskrit Grammar etc. 3. Cp. Introduction, pp. 17-18. 4. For details cp. Introduction to Ṛktantra, pp. 33-68. 5. Cp. pp. 14-15.

are apt to violate grammar,[1] and resemble, in this respect the Buddhist Sanskrit works.

In constituting the text of the works I have closely followed the manuscript[2] authority; but, at places, where the manuscript reading seems palpably absurd or its variation from Benfey's text consists in mere scribal whims—such as the writing of *v* for *p*,[3] I have taken the liberty of emending the manuscript reading —not in the *kārikās* but in the body of examples—in the light of Benfey's text; barring these cases, I have adhered to the manuscript authority and have, accordingly, given *r*, in euphonic combination, where its elision or substitution by *a*, *ā* or *o* would be grammatical.[4]

Needless to emphasize that the process of finding and verifying examples in the two works—so very peculiar and defective[5] in their method of referring to SV passages—has been extremely arduous and time-consuming; and it was after months of repeated reading and scrutiny both of the manuscript and the Benfeyin text, that I succeeded in deciphering all the examples; the cases of failure—and these are no more than a dozen—are those, where either the manuscript reading is hopelessly defective,[6] or our authors seem to go out of their proper sphere, i.e. the Sāma-Veda and cite instances from some unknown work or works.[7]

A thorough comparison of the Ṛg-Veda—together with its Pada where desirable—given along the citations, will prove of great help and a source of instructive suggestions to the scholar, who will readily detect those numerous cases, where the Saṃgraha and Lakṣaṇa do not follow the Benfeyin text and tend to suggest that Benfey's judgment failed him in the selection of proper readings;[8] and this incidentally confirms me in the belief that the time has come when we should undertake a thorough checking of the printed editions of the various Vedic

---

1. LRT. 28, 29, 32, 34, 36, 45, 50, 53, 55, 58, 73, 95, 118, 120, 121, 130; SSL. 3, 6, 7, 12, 44, 70, 192. 2. For Manuscript material cp. Preface to Ṛktantra, p. iv. 3. LRT. 97 is typical. 4. LRT. 28, 29, 32, 34, 36, 45, 50, 53, 73, 95; SSL. 6, 7, 8. 5. Cp. Introduction to Ṛktantra, p. 97. 6. LRT. 8, 12, 74, 83, 86, 90, 93, 96, 124; SSL. 8, 34, 73. 7. LRT, 84-85. 8. Cp. also Introduction to Ṛktantra, pp. 99-101.

works—particularly Saṃhitās,[1] so hurriedly piled up by busy pioneers; one man devoting his life to one major work and giving in his final product all possible variants, not in foot-notes, as usual, but on the margin, opposite the matter concerned. The application of such a rigorous method alone will enable us to place our Saṃhitās on a permanent and authoritative basis.

The comparison instituted in the course of citing examples is thorough and complete; it embraces all the Saṃhitās, where the parallel concerned occurs, together with their Prātiśākhyas; and it is hoped that it will serve as a model to some enthusiast, who being liberal of the time and labour, so necessary for the due accomplishment of such a task, will undertake to bestow, with greater propriety and profit, this laborious accuracy on the Ṛkprātiśākhya—no doubt, the most comprehensive[2] of all the Prātiśākhyas—and deserving therefore, a more systematic and acute study than it has as yet received.

I should like to record here my deep sense of indebtedness and obligation to the Hon'ble Mr. Justice Bakshi Tekchand M.A., LL. B., Judge, High Court of Judicature at Lahore, who has given me, after my M.A. in 1928, opportunity for research and foreign travel and the inspiration of a noble and enlightened life. It is indeed a pleasure to be able to speak of the deep tenderness underlying his ordinary reserve, of his profound sympathy with difficulty and misfortune and of his steadfast loyalty to the cause of Sanskrit studies. To my sincere thanks I join the fervent prayer and hope that health and happiness may long be his and may he—the very embodiment of the

---

1. For the miserable state of the Atharva-Veda editions cp. my Introduction to Atharva-Prātiśākhya (pp. 43-56) with references to scholars who have detected errors or anomalies in the printed editions of other Vedic works in foot-note, p. 49. 2. In the introduction to Ṛktantra (pp. 79-96), I have actually counted the cases of lengthening, occurring in the Ṛg-Veda along with their provision in the Ṛk-Prātiśākhya, and have shown that, at least, in this respect, the Rk-Prātiśākhya is comprehensive; for a complete analysis of RT. with regard to abhinihita saṃdhi, showing that Ṛktantra is not comprehensive (op. cit. pp. 73-78). That the Atharva-Prātiśākhya is not comprehensive in the analysis of accent—which is its main theme—has been shown by me in the introduction to that work (pp. 66-69).

Aryan ideal—find in this activity of mine something not quite unworthy of his generosity and faith.

Next I wish to pay my special tribute to Mr. C. M. G. Ogilvie, C. B. E , I. C. S., Defence Secretary to the Government of India who has been one of my kindest friends and wisest councillors ever since the day I came in contact with him before sailing for Europe in 1935; and it is not too much, I think, to aver that without his enlightened appreciation, encouragement and sympathy—all the more prized as coming from an experienced first-rate Oxonian, able to estimate the difficulties of an Indian researcher—I could have hardly persevered in my present investigations.

I should also express my sincere thanks to Mian Afzal Hussain K. B., M. A. (Cantab), M. Sc., (Pb.), I. A. S., Vice-Chancellor, University of the Panjab, who very kindly encouraged me in my undertaking.

In conclusion, I gratefully acknowledge the care bestowed by Messrs Meharchand Lachhmandas, Oriental and Foreign Booksellers and Publishers, Lahore and their craftsmen on the production of this intricately accented volume.

Lahore SŪRYAKĀNTA
1. 5. 1940.

CONTENTS

ABBREVIATIONS.

APr. Atharva-Prātiśākhya
AV. Atharva-Veda
AVPp. Atharva-Veda Padapāṭha
AS. Āraṇya-Saṃhitā
Ben. Benfey : Sāma-Veda
CA. Caturadhyāyī, edited by Whitney
Concordance. Vedic Concordance : Bloomfield
LRS. or LRT. Laghu-Ṛktantra-Saṃgraha
RT. Ṛktantra, Burnell, Sūryakānta
RV. Ṛg-Veda
RVKh. Ṛg-Veda Khila
RVPp. Ṛg-Veda Padapāṭha
SSL. Sāma-Saptalakṣaṇa
SV. Sāma-Veda
SVPp. Sāma-Veda Padapāṭha
TPr. Taittirīya-Prātiśākhya
TS. Taittirīya-Saṃhitā
TSSL. Taittirīya-Saṃhitā Saptalakṣaṇa
VS. Vājasaneyi-Saṃhitā
VPr. Vājasaneyi-Prātiśākhya

INTRODUCTION

Vedalakṣaṇānukramaṇikā[1], a manuscript work in verse, gives the following list of the Vedalakṣaṇa works[2] :--

prātiśākhyāḥ (?) saṃhitāyāḥ samānam naparaṃ tathā ।
taparam pragrahaś caiva kurikī ca vilaṅghyakam ॥
iṅgyāniṅgyam avarnī ca āvarni plutam eva ca ।
raṅga-plutaṃ pūrvadīrgha ubhayottaradīrghakau ॥
yandīrghau yohibhāsyam ca tathā rāvaṇabheṭu ca ।
varṇakramam jaṭāvallī trikramam cāntyavestanam ॥
svarapañcāśataṃ caiva tathā sadvimśatisūtrakam ।
śākhāśamānam aruṇaśamānam saviśesataḥ ॥

It enumerates nine Śikṣās :—

bhāradvāja-vyāsa-śambhu-pāninī-kauhalīyakam ।
bodhāyano vasiṣṭhaś ca vālmīkir haritaṃ nava ॥

According to it the Upaśikṣās are :—

sarvasammatam āranyam tathā siddhāntam eva ca ।
upaśikṣā imāḥ proktā laksanajñānakovidaih ॥

Its definition of Saptalakṣaṇa is :—

samānaṃ ca vilaṅghyam ca naparam taparam tathā ।
avarny-āvarny-aniṅgyāntaṃ *saptalakṣaṇam* ucyate ॥

The works, enumerated above, may be conveniently divided into :—

(1) *Prescriptive* lakṣaṇas[3].
(2) *Nomenclatory* lakṣaṇas.

Prescriptive lakṣaṇas, i. e. the descriptive grammar, are known to us through Pāṇini, Prātiśākhyas, Śikṣās and the successive grammatical systems. Nomenclatory grammar is a

---

1 A Descriptive Catalogue of the Manuscripts in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras. 967 2 Belonging to TS 3 For detailed discussion cp Introduction to my Atharva-Prātiśākhya pp. 24–26

subject practically unknown and a brief review of the same may be desirable for a full comprehension of the works presented in this volume.

I. *Nomenclatory grammatical works belonging to RV.*:—

1 Śamāna-Śikṣā[1] This work gives a list of such words in the Ṛg-Veda as have the final visarjanīya dropped in the Saṃhitāpāṭha in accordance with the rules of saṃdhi. It begins :—

pranamya praṇatābhīṣṭapradātāraṃ patiṃ śriyaḥ ।
bahvṛcānāṃ subodhāya *śamānaṃ* kriyate laghu ॥

2 Laghu-Śamāna[2] Similar to the above.

3 Padagāḍha[3] The word *Padagāḍha* means "plunged into the Pada-text". The work records all modifications of spelling, pronunciation, accent and grammar in reducing the Saṃhitā into the Pada-text. Record 1 gives words ending in visarga in the first case ending singular number. Record 2 registers the expansion (vivṛta) and otherwise of *e*, *o*, *ai*, *au*. Record 3 gives words ending in *n*. Then commences a series of records, giving all the instances of modifications in the RV. For some, there are only two instances, for some three, and so on till 50. These records are headed *dvisaṃkhyākāni*, *trisaṃkhyākāni* and so on. Some of these headings have several sections; instances are quoted first, and then the modifications noted. For instance :—

idānīṃ trisaṃkhyākāni । tatrāyaṃ prathamaḥ khaṇḍaḥ । dadhānā indra id dhuva indra ukthā sam agmatendra ukthaṃ didhiṣanta dhītaya iti triṣv indre *vivṛtam* ॥

The last chapter is called pre-eminently *Padagāḍha*. The concluding section is *rephakārita*.

4 Cāturjñāna[4] The work gives lists of words, occurring in the whole of the RV, (1) ending in visarga (technically called *samāna*), (2) ending in *n*, (3) ending

---

1 A Descriptive Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras: No. 977-978. 2 A Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Adyar Library, No 20. K. 88. 3 A Descriptive Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Library of the Asiatic Society of Bengal: No 258, 259, 260, 261. 4 Op. cit. No 287, 288, 289; A Descriptive Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Library of Tanjore No. 1764; A Descriptive Catalogue of Sanskrit Manuscripts deposited at the Deccan College, Poona, No 48.

in *ay*, *ar*, *āy*, *āv*, or *a* and *ā* (technically called *vivṛtapada*, and (4) simple non-compound words (called *ekapada*). In the end it says :—

itas tāto nihitam yac *cāturjñānā*dilakṣaṇam ।
tad ekīkṛtya kathitaṃ *Pangunārāyaṇena* tu ॥

5 Samāna-padāni[1] Similar to Śamāna-Śikṣā. It begins :—

agna itarāv ihā stomā devāḥ parvatā aguīdhaḥ pṛthivyā dhiyam dhā viśvā jātavedā hetyā ekadaśa ॥

Colophon iti *samānapadāni* samāptāni ॥

6 Vedalakṣaṇa[2] On Vedic accentuation and grammar, chiefly in regard to the *khila* portions of the RV.

7 Avarṇadīpa[3] This treatise treats of words beginning with *a* or *ā* in the RV., the author of the work being Dakṣiṇāmūrti of Vatsagotra. Colophon :—

ṛg-avarṇiny akārasaṃgrahaḥ samāptaḥ ॥

8 Āvarṇi[4] Similar to the above.

9 Ṛgvedapadādi-saṃkhyā[5] or Saptasaṃkhyā This treatise contains the *vargapratīkas* of the RV., each followed by seven numbers named *pa-i-du-vi-ma-na-t*, of which *pa* = the number of words or padas in each varga; *i* = the number of padas having *iti* after them; *du* = the number of compound padas; *vi* = the number of padas ending in *m*, *n*, *t* respectively. It begins :—

padānām itikārāṇām avagrahavisargayoḥ ।
makāra-nānta-tāntānām saṃkhyā jñeyāḥ kramād budhaiḥ ॥

10 Ṛgvedapari-bhāṣā[6]kārikā A metrical treatise of the nature of *Saptasaṃkhyā*, dealing with the peculiarities of the padas in the RV.

11 Padānta-dīpinī[7] A treatise indicating the endings of certain words occurring in the RV.

12 Bonthālakṣaṇa[8] In this work all the 64 chapters of the RV. have been ransacked for recording instances of peculiarities in pronunciation, spelling, accent, etc., and these instances have been arranged

1 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS Library, Madras, No 14078. 2 A Descriptive Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Govt. Oriental Manuscripts Library, Madras . 14080. 3 Op. cit · 859; 3911, A Catalogue of the Sanskrit Manuscripts in the Adyar Library 20. K 38. 4 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or MSS Library, Madras : 872. 5 Descriptive Cat of the Govt collections of MSS deposited at the Deccan College, Poona : 42. 6 Descriptive Cat. of the Govt. collections of MSS. deposited at the Deccan College, Poona : 44. 7 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Govt Or. MSS. Library, Madras · 3911. 8 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Library of Asiatic Soc of Bengal: 955; A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Library of Tanjore (No. 1764), where the work is called *Bontalakṣaṇam*.

according as they arise twice, thrice to 96 times. Instances in each group, again, are given in the order of the RV.

The work is called also *Ṛgvedapadakrama-lakṣaṇa*.

13 Gāṇī[1] Śākala-Saṃhitāyām — It registers words ending in visarjanīya, words ending in vowels, words which are not joined in saṃdhi, words which do not change their *nakāra*, words in which *ye* is changed into *ya*. It is divided into 65 sections, recording 65 such changes.

14 Ekākṣarī Baiṭh,[2] Vaiḷ or Vaitu — The name implies description of an entire varga, generally comprising five *ṛks* in the Pada-pāṭha, in one akṣara. That definition comprises the definite number of *itis*, the even or odd number of words ending in *n*, *ḥ*, *si*, or *se* and of the sign called *avagraha*, used in separating compound words. It begins :—

nāntaṃ visargāntam athāvagrhyaṃ,
syantaṃ tu sentaṃ viṣamaṃ samaṃ ca ।
saṃkhyāṃ pragrhyasya ca pañcake'nte,
padeṣu vakṣye prativargam atra ॥

15 Ṛgvedānu-kramaṇikā[3] — The work offers lists of certain RV. words It begins :—

agnim īle nu tā viśvā dadhānā ajoṣā indra tās somapā drapsā ghrtapṛṣṭhā yajatrā draviṇodā dadhānā śubhrā pañcadaśa ॥

16 Upalekha-sūtra[4] — Relates to RV. Pada, and is called *Padaśiṣṭa*. Colophon reads :—

vyañjanaśirasi saṃniviṣṭo repho ṛvarṇatāṃ yāti ।
sa tu sarvatra na kartavyaḥ śaṣasaheṣu vā ॥

17 Ṛg-Vilaṅghya[5] — A treatise giving lists of words ending in *e* or *ai* in the Pada. The work is ascribed to a Nāgadeva.

---

1 Descriptive Cat. of Skt. MSS. in the Library of As. Soc. of Bengal: 256. Satyavrata Sāmaśramin notes in his *Niruktālocana* (p. Jai) "How useful these lists were to subsequent writers of Prātiśākhyas and grammar may be seen from the fact that one of the lists of our *Gāṇī* has been turned into a good sūtra of the Śaunakīya Ṛk-Prātiśākhya of the Chaukhambhā series (p. 53). 2 Op. cit : 257. Descriptive Cat. of the Govt. collections of Skt. MSS. deposited at the Deccan College, Poona (47) gives it as *Padaratnamūla* or *Ekākṣarī vaiṭ* : the same is called *Padaratnaparibhāṣā* in Descriptive Cat of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 14081. 3 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 14083 ; cp. also 889. 4 Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Libr. of As. Soc. of Bengal : 262 ; for commentary cp. (265-266) where, in the colophon, the work is called *ity Upalekha Ṛgvedapariśiṣṭaṃ* samāptam. 5 Catalogue of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore : C 696.

II. *Nomenclatory grammatical literature belonging to the Black Yajus* :—

1 Lakṣaṇa-ratna[1] : This serves the same purpose for the Black Yajurveda (Taittirīya) as *Padagāḍha*, *Cāturjñāna*, etc. do for the RV. It begins :—

> *yajuṣi* pratipañcāśatpadādinihatākārapadāntanakārayoḥ padāntatakārapragrahayor iṅgyapadādyākārayoḥ saṃhitā vasānasya ca ṣatvaṇatvayoś caikādeśe uttarapadādyaikāraukārapadāntanakārāṇāṃ ca padāntasamānākṣare dīrgha trayasya ca samaviṣamasaṃkhyādyotakam visarjanīya saṃkhyāpratipādakam pratipañcāśad ekaikākṣaraṃ pratyanuvākam ekaikaṃ vākyaṃ *lakṣaṇaratnaṃ* vyākhyāsyāmaḥ ।

2 Aniṅgya[2] by Śrīvatsāṅka: A treatise in about 100 verses, on words, which in the Padapāṭha of the TS., are not liable to being treated as compounds, though prima facie compounds.

3 (a) Aniṅgyānta[3]; savyākhyāna: The same as above.

(b) Aniṅgyaśatakam: Similar to the above.

4 Tvantādyanu[4]kramaṇikā: The treatise offers lists of words ending in *tu* etc. in the TS.

5 (a) Śākhā-Samāna[5]: A treatise on words in the Kāṭhakāraṇyaśākhā of the Taittirīya, which lose by saṃdhi the final visarjanīya after a long vowel.

(b) Śamānasaṃdhi: Similar to the above.

6 Ṣaḍviṃśati-sūtra[6]: A short treatise of the TS. school, dealing with cases of similarity of form in words which are liable thus to confusion.

---

1 Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Library of As. Soc of Bengal. 491; the work was composed by a Vidyānātha Bhatta; the work is titled *Lakṣaṇaratnaparibhāṣā Vaidyanātha-bhaṭṭakṛtā* in Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore: 926. 2 Catalogue of the Skt. and Pkt. MSS. in the Library of the India Office: 4460; 4461 with a commentary and MSS. No 487-488 in the Library of As. Soc. of Bengal; R. N. 485 in Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras. 3 (a) A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras.: R. N. 485. (b) Op. cit: R. N. 95; also 485. 4 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras: 14747. 5 (a) Cat. of the Skt. and Pkt. MSS. in the Library of the India Office: 4507; A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras: 985-987; A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras: R. N. 485, with *Padadarpaṇavyākhyā* 689, 616. (b) A Triennial Cat. (1910-13) Madras: R. N. 294. 6 Cat. Ind. Office Library: 4510; Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras: 991-995; Cat. of Skt. MSS. in the Library of As. Soc. of Bengal: 487-488; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore: 142, 144, 348, 972, 977, 1702, 541, 2262, 2265, 855.

7 (a) Avarṇi[1] (b) Avarṇi-vyākhyāna — The work is intended to help the students of the TS. in finding out where an initial *a* or *ā* of words is merged in the final *e*, *o*, *ā* of the immediately preceding words. The author proposes to supply omissions, to omit the excesses and to correct the errors found in the list of words given in other works of the same name. He says :—

avarṇiny anuktam samopyātiriktaṃ
parityajya duskīrtitaṃ cābhivīkṣya ।
akārādivarnakramenāham etat,
suvrttim karisyāmi suspaṣṭavācyam ॥

8 Avarṇvādi-varnamālikā[2] — This gives two lists of phonetically fused words from Yajur Veda, alphabetically arranged, and containing, in the fusion, such words as begin with an elided *a* or *ā*.

9 Avarṇadīpa[3] — Cp. the same under RV.

10 Avarṇyāvarṇi[4] — Cp. above.

11 Īkārāntāḥ[5] — Gives lists of such words, occurring in the Padapāṭha of the TS. as end in the long vowel *ī*.

12 Pūrvottaro-bhayadīrghī[6] — The work gives three lists of those words, which are phonetically fused together, and have a long vowel either (1) at the end of the first word, or (2) at the beginning of the second word, or (3) both at the end of the first word and the beginning of the second word.

13 Ubhayapūrv-ottaradīrghī.[7] — Cp. above.

14 Yaṇādeśa-dīrghī[8] — A treatise showing such words as should end with a long vowel, when giving the separate words in the Yājuṣa Pada. It begins :—

pṛthivyāngirasī vasvī svasyayany urvaśī tathā ।
ūtī madhumatī karṇakāvatī bhāgyavān iti ॥

---

1 (a) A Descriptive Cat of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library Madras: 858 ; A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras: R. N. 485 ; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore : 232, 142, 941, 102, 588, 997, 1540. (b) Cat. of Skt. and Pkt. MSS. in the Library of the India Office: 4465 ; the verse occurs exactly in the same form in our Sāmasaptalaksana ; cp. Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS Library, Madras ; 860, 861, 862. 2 Descriptive Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras: 863. 3 Op cit. : 858. 4 A Triennial Cat. of MSS. (1910-1913) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras · R N. 689. 5 Op. cit : R. N. 485. 6 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Govt Or. MSS. Library, Madras 926, 927, 14745 ; A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras ; R. N. 485 ; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore : L. N 232. 7 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore · 2262, 2265. 8 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras . 14746.

15 Yanādeśadīrghādīvidhi[1]	Cp. above.
16 Ubhayahrasvi[2]	The treatise gives lists of such words of the TS. as always begin or end in a short vowel in the Pada.
17 Yanādeśasamdhi[3]	Cp. XV.
18 Yaṇādeśasūtra[4]	Cp. above.
19 Plutānuśāsana[5]	The work notes down those places in the TS., where protracted vowel-sounds occur.
20 Plutaśikṣā[6]	Cp. above.
21 Plutanirṇaya[7]	" "
22 Plutaviṃśati[8]	" "
23 Plutasaṃgraha[9]	" "
24 Sakāraparavisarjanīya[10]	A short treatise on the occurrence of TS. passages with the loss of visarjanīya, its various changes etc.
25 Sakārarephaparavisarjanīya[11]	Cp. above.
26 Thakāra*dhx*kārasūtra[12]	The work consists of two lists of such words in the Black Yajus as contain the letter *th*, and *dh* respectively; these letters being apt to be confused in ordinary uncritical pronunciation.
27 Dakāraparatakāra[13]	Similar to the above.
28 Antapradīpikā[14]	This offers lists of words, ending in long vowels and followed by the visarjanīya, and also indicates, where the words ending in long vowels are followed by visarjanīya and where not. It begins:—

1 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore: 660; cp. also *Yaṇādeśa* op. cit.: 2262, 2665. 2 A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras: R. N. 485. 3 A Cat. of the Skt. MSS. in the Adyar Library: 20 K. 38. 4 Op. cit: 22: E. 36. 5 A Descriptive Cat. of the MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras 936. 6 Op. cit: 14744. 7 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore: 857. 8 Op. cit.: 162, 972 9 Op. cit.: 2262, 2265. 10 Cat. of the Skt. and Pkt. MSS. in the Library of the India Office: 4513. 11 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore: 2262, 2265. 12 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras: 912; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Mysore: 142, ?32 with the title *Thadhakārasūtram*. 13 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Mysore: 2262. 14 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras: 857; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Mysore: 541, 162, 972.

dīrghā visarjanīyāntā virāmeṣu tu saṃsthitāḥ |
ye śabdāḥ saṃhitāyāṃ syus te jñāpyante' dhunā mayā ||

29 Antapradīpa[1]	Cp. above.
30 Antanirdeśī[2]	" "
31 Natāntapadāni: Śeṣanārāyaṇakṛtāni[3]	A collection of words ending in *n* or *t* in the Pada of the Black Yajus.
32 Naparatapara[4]	Similar to the above.
33 Sarvanaparalakṣaṇa[5] Śeṣanārāyaṇakṛta	" "
34 Taittirīyapadasvaralakṣaṇa[6]	A treatise dealing with the padas and accent of the TS.
35 Iṅgyaratna[7]	This is a work which gives for each anuvāka of the Black Yajus the ordinal number, indicating the compound words which can be split up in the Padapāṭha.
36 Vedalakṣaṇa[8]	On the splitting up of TS. compound words in the Pada.
37 Avagrahalakṣaṇaṃ pragṛhyaś ca[9]	Dealing with the TS. *avagraha* and *prakṛtibhāva*.
38 Aveṣṭanapadāni[10]	This contains lists of words that are not divisible in the Padapāṭha of the Black Yajus, arranged alphabetically.
39 Aveṣṭanasūtra[11]	Similar to the above.
40 Padalakṣaṇa[12]	It gives the characteristics of the padas occurring in the TS.
41 Padaratnaparibhāṣā[13]	Cp. above.

1 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Mysore : 2262, 2265. 2 Op. cit : 162, 972, 232, 2262, 2265. 3 A Cat. of the Skt. MSS. in the Adyar Library : 20. K. 38. 4 'A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras : R. N. 689, 485. (with comment) ; A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 913. 5 A Cat. of the Skt. MSS. in the Adyar Library : 20. K. 38. 6 Op. cit. : 21. I. 14. 7 A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras : R. N. 95, 485. 8 Op. cit. R. N. 95. 9 A Cat. of the Skt. MSS. in the Adyar Library : 25. C. 8. 10 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 873. 11 A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras R. N. 485. 12 Op. cit : R. N. 485. 13 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras 14081.

42 Ardhāntāḥ[1] The work indicates the beginning of such of the anuvākas in the TS. as consist of more than one sentence and therefore require pauses in the middle of reciting them.

43 Ardhāntika-saṃgrahādi[2] : Cp. above.

44 Uccasvara-nirṇaya[3] This is a treatise in two chapters on the determination of those Vedic words which have the *udātta* accent on the final syllable as well as of those which have it on the initial syllable.

45 Svaraśikṣā[4] A work with a commentary specifying those words of the Black Yajus which have the *udātta* accent.

46 Vilaṅghya[5] A treatise on words ending in *e* or *ai* in the Pada.

47 Saptalakṣaṇa[6] Treats the dissolution of seven saṃdhis in the Padapāṭha of the Black Yajus. It runs :—

natvā nārāyaṇaṃ devaṃ sarvasaṃpatkaraṃ param ।
Śaurisūnuḥ pravakṣyāmi navaṃ *nataparaṃ*′padam ॥
lakṣaṇaṃ kriyate cāpi paraṃ nāma navaṃ mayā ।
durjñānaṃ duṣpaṭhaṃ yat tu sāpekṣaṃ cākramaṃ tathā ॥
tat parityajya vyākhyānaṃ cakārāpi ca pauṣkalam ।
nārambhaṇīyam etac ca svata eva vyavasthiteḥ ॥
prasiddhādhyayanāt tara kecit (?) saṃdihyate bhṛśam ।
kuto' vasīyate kaiścin nipuṇaiś ca mahātmabhiḥ ॥
niścitaṃ svānurūpeṇa lakṣaṇenāvasīyate ।
cādau vikāriṇau netaḥ padānto viṣayo'sya saḥ ॥
abhidheyau ca tav eva taj jñānaṃ ca prayojanam ।
catuṣṭaye makāre ca lakāre ca pare sthite ॥
vikāriṇaḥ padānto yas takāre naparaś ca yaḥ ।
nānāpadatvam iṅgyānām iṣyate cātra lakṣaṇe ॥ etc.

In another[7] MS. the same work begins :—

pranamya bhāratīṃ devīṃ sarvalokaikamātaram ।
Nārāyaṇaḥ pravakṣyāmi vilinghyāni padāny aham ॥
ekāraikāravarṇau yau ṣamhitāyāṃ vikāriṇau ।
tadantāni viliṅghyāny ucyante vedavittamaiḥ ॥
purātane' tiriktaṃ yat tyaktvānuktaṃ samopya ca ।
varṇakrameṇa gṛhyante savyākhyāny eva tāny ap ॥

---

1 A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras ; R. N. 485. 2 Op. cit. R. N. 485. 3 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 874. 4 Op. cit. : 1022. 5 A Triennial Cat. of MSS. (1910-13) collected for the Govt. Or. MSS. Library, Madras : R. N. 689. 6 A Descriptive Cat. of the Skt. MSS. in the Library of Tanjore : 1796, 1793 ; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore : No B. 856, B 858, 2262, 2265, 2886, 1809, 3279, 3515, 3584. 7 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 1500.

nimittatvena yad grāhyam gṛhyate padam eva tat ।
api cet syād dhi nānyas tu pūraṇe'tra vidhīyate ॥

In yet another[1] Saptalakṣaṇa begins :—

munimānasamaṃthānamathitāgamasāgarāt ।
uditāya namo bhūyād amṛtāya murāraye ॥
guṇatrayavihīnāya jagattrayavidhāyine ।
śrutitrayadiśe śaśvat puratrayamathe namaḥ ॥
namaskṛtya vinetāram vighnānām anuśisyate ।
adhunā lakṣaṇaṃ vaksye anavagrahasaṃjñakam ॥

In yet another[2] the work begins :—

itaḥ paraṃ padādau vartamānasya avarṇasya āvarṇasya saṃgrahaḥ kriyate etc.

48 Rāvaṇabheṭ[3] Relates to the proper pronunciation and recitation of the Black Yajus.

III *Nomenclatory grammatical literature on the White Yajus* :—

1 Vājasaneyi-Saṃhitāpada-kārikāratnamālā[4] A comprehensive work on the phonetics peculiar to Vājasaneyi-Saṃhitā of the White Yajurveda and on resolving the Saṃhitā into the Pada. It is in the form of kārikās, giving the number of words in each *yajus* with the number of visargas, of savarṇasaṃdhis, and the euphonic as well as phonetic changes peculiar to the White Yajurveda. This one work does for the VS., what the two classes of works i.e. (1) Anukramaṇikā and (2) works like Cāturjñāna and Padagāḍha do for the RV.

It is ascribed to a Śaṃkarācārya.

2 Vedalakṣaṇa[5] Cp. the same under RV. It begins :—

atha padānteṣv ekāraikārau svaraparanimitte vivṛtau ।
yatra tāni *Mahādeva* manīṣiṇā kathyante varṇānukrameṇa yadaikadeśās tāvadyata ity antam ॥

Signatures : iti Mahādevaviracite *ekāralakṣaṇam* ।
iti *nakāralakṣanaṃ* sampūrṇam ।
iti *varṇakramakārikā* ।
iti *takāralakṣanam* ।
iti *pūrvāparobhayadīrghayaḥ* ।
iti *ṣaḍviṃśatilakṣaṇaṃ* sampūrṇam ।
iti *kārāntapadāni* ।
iti *vedalakṣaṇam* ।

---

1 Op. Cit. 1807. 2 Op. Cit. 1809. 3 Op. Cit. 951, 952, 953. 4 A Descriptive Cat. of Skt. MSS. in the Govt. collection under the care of the Asiatic Society of Bengal : 907. 5 Op. cit ; 915.

3 Padajyotiḥ[1]
Relates to the Padapāṭha of the White Yajus.

4 Padaratna[2]-Kramaratnam of Nāgadeva
Similar to the above.

5 Āvarṇi[3]
A treatise on the loss of initial *ā* by the operation of saṃdhi, ascribed to Mahādhipati of the Tintriṇī family.

6 Tapara[4]
Gives lists of words ending in *t* in the Pada, but assimilated to a following *n* in the Saṃhitā.

7 Napara[5]
Gives lists of words ending in *n* in the Pada.

8 Naparatapara-lakṣaṇa.[6]
Cp. above ; ascribed to Śaurisūnu.

9 Vilinghyalakṣanī of Nārāyaṇa[7]
A treatise of words ending in *e* or *ai* in the VS. Pada. It begins :—

praṇamya bhāratīṃ devīṃ sarvalokaikamātaram ।
Nārāyaṇaḥ pravakṣyāmi vilinghyāni padāny aham ॥
ekāraikāravarnau yau saṃhitāyāṃ vikāriṇau ।
tadantāni vilinghyāny ucyante vedavittamaiḥ ॥ etc.

10 Śamāna[8]
Cp. the same under TS.

In another MS. the same work is called *Samāna* :—

praṇamya sarvavidyānām adhiṣṭhātāram īśvaram ।
samānasaṃdhiṃ vyākurmaḥ prātiśākhyānusārataḥ ॥

11 Padakārikāratnamālā[9]
This treatise treats of certain component phonetic elements of words, such as visarjanīya, anusvāra, veṣṭana, and of words ending with the letter *n*, as they are to be found in the White Yajus.

12 Varṇaratnapradīpikā Śikṣā[10]
The work consists of *227* verses teaching the correct pronunciation and recitation of the Veda. It begins :—

---

1 Op. cit. : 1519. 2 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore : 476. 3 Cat. of Skt. and Pkt. MSS. in the Library of the India Office : 4473. 4 Op. cit. : 4480. 5 Op. cit. : 4483 ; Cat. of the Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore : 142, 232, 873, 541, 640, 941, 997, 1702, 966, 1540. 6 Cat. of Skt. and Pkt. MSS. in the Library of the India Office : 4487. 7 Op. Cit. : 4491. A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 960-966 ; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Mysore : 232, 541, 640, 873, 941, 1540, 1702, 997. 8 Cat. of Skt. and Pkt. MSS. in the Library of the India Office : 4497 ; Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Mysore 486, 541, 640, 660, 873, 966, 1997, 1540, 144, 600 ; A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras: 979-983. 9 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras : 921-922. 10 A Descriptive Cat. of Skt. MSS. in the Govt. collection under the care of the Asiatic Society of Bengal : 1519.

so'haṃ śikṣāṃ pravakṣyāmi prātiśākhyānusāriṇīm ।
bālānāṃ pāṭhaśuddhyarthaṃ varnajñānādihetave ॥
Amareśakṛtām etāṃ śikṣāṃ yo dhārayet sudhīḥ ।
vidvajjanasabhāmadhye jayaṃ sa labhate dhruvam ॥

13 Varṇakrama-darpaṇa[1] — Similar to the above.

14 Varṇamālikā[2] — " "

15 Varṇasārakra-manirūpaṇa[3] — " "

16 Avarṇyādi-varṇamālikā[4] — This gives two lists of phonetically fused words from the White Yajus, alphabetically arranged, and containing in the fusion such words as begin with an elided *a* or *ā*.

IV. *Nomenclatory grammatical literature on SV:*

1 Uttarārg-dhārimālā[5] — This gives a list of the Dhārin syllables in the Uttarā Ṛks of the SV., i. e. the long unaccented syllables following the svarita and corresponding to *pracaya*, in the second and third Ṛks of the Tṛcas forming the Uttarā collection of the SV.

2 Uttarārg-udāttamālā[6] — Gives a list of Udātta syllables in the Uttarā Ṛks of the SV.

3 Uttarārksva-ritamālā[7] — Gives a list of svarita syllables in the Uttarā Ṛks of the SV.

With regard to the nomenclatory grammatical literature of the AV. I may refer the reader to the Atharva-Prātiśākhya, which is typically nomenclatory and evolves Pada out of the Saṃhitā.

Besides the above, there existed a very extensive nomenclatory literature of Anukramaṇī type, but because Anukramaṇīs are not grammatical, we may omit them from our account, adding, at the same time, that the nomenclatory grammatical literature, reviewed above, did not remain confined to the Veda alone ; it also extended to the *laukika* vocabulary, where we meet with a few typical works representing the class :

I Śasabheda[8]

1 Cat. of Skt. MSS. in the Govt. Or. Library, Mysore: 2262, 2265. 2 Op. cit. 359. 3 Op. cit. : 252, 855. 4 A Descriptive Cat. of MSS. in the Govt. Or. MSS. Library, Madras 863. 5 Op. cit. 4101. 6 Op. cit. 4101. 7 Op. cit. 4101. 8 A Descriptive Catalogue of Skt. MSS. in the Govt. collection under the care of the Asiatic Society of Bengal : 4727.

II Ūṣmaviveka[1]
III Sakāranirṇaya[1]
IV Ṇakārabheda[1]
V Ṣabdabhedaprakāśa[1]
VI Śanabheda[2]
VII Lists of words with palatal *ś*, of those with cerebral ṣ[3]
VIII Dantyasakārabheda[3]
IX Nakārabheda[3]
X Jakārabheda[4]

The list being by no means exhaustive.

And although the works enumerated above on the Veda seem of comparatively late origin, yet, Śaurisūnu and Nārāyaṇa, to whom is ascribed the authorship of several of them, explicitely state that they have based their *compilations* on a long-standing *saṃpradāya*, which shows that there existed upto their time an unbroken chain of nomenclatory grammatical works.

Tracing back from the works of Śaurisūnu and Nārāyaṇa and the sources on which they have drawn we come to Śikṣās, where we find Samāna-Śikṣā for the RV. and Varṇaratnapradīpikā-Śikṣā for the VS. doing the same office which Śaurisūnu's works do in later times. Similar Śikṣās may have existed for other Saṃhitās, besides those typical ones[5], which lay down empirical rules in order to distinguish and to employ, in their proper places words of similar sound and form. Mixture of nomenclatory and prescriptive rules is a feature common to several of the available Śikṣās.

Going back from Śikṣās to the Prātiśākhyas[6] we note in them a fairly large number of nomenclatory rules; some of these rules are solely concerned with the exposition of *Avagraha*, while others distinguish between words of similar sound or form. Yet, on the whole, the available RPr., TPr., and VPr. are prescriptive; they evolve Saṃhitā out of the Pada.

The case with the Prātiśākhyas of the AV. is different. Here, while CA. is mainly prescriptive, the Atharva-Prātiśākhya belonging to *the AV.* is chiefly nomenclatory; it evolves Pada out of the Saṃhitā.

1 Op cit.: 4728. 2 Op. cit.: 4730. 3 Op. cit.: 4731. 4 Op. cit.: 4732
5 Cp. Bhāradvāja-Śikṣā, Sarvasammata-Śikṣā and Amoghanandinī-Śikṣā. 6 This does not imply their chronological order for which see references in footnote in my Ṛktantra p 67.

The same thing applies to SV ; here Ṛktantra, the chief Prātiśākhya of the SV. evolves Saṃhitā out of the Pada, but Laghu-Ṛktantra-saṃgraha, an abridged version of the Ṛktantra, is nomenclatory and analyses Saṃhitā into the Pada, implying thereby that there also existed, at some time, a nomenclatory Ṛktantra, which was abridged in the form of the Laghu-Ṛktantra-saṃgraha, and which taught nomenclatory rules, analysing Saṃhitā into the Pada.

While discussing the twofold development of the Prātiśākhya literature in the introduction to my Atharva-Prātiśākhya[1], I have placed nomenclatory Prātiśākhya earlier than the prescriptive one and have suggested that under the influence of the *laukika* grammar, which was, of course, prescriptive, nomenclatory Prātiśākhya was, incidentally, superseded by the prescriptive, becoming virtually obsolete during the prime of the Paṇinian grammar, a period extending upto the great grammarian Patañjali.

Between Patañjali and Kaiyaṭa I suspect a period of grammatical chaos, a period, during which, under the influence of Buddhist activities, there arose a feeling of aversion against Pāṇini's grammar and other systems, partly based on Pāṇini, arose, virtually confined to Buddhist Schools, others used by Brahmins as well. A marked feature of these systems is their simplicity, and a preference for Prātiśākhya terminology against that of Pāṇini, a fact that makes it plausible that grammarians of this period, with a view to convenience, modelled, in their works, Pāṇini's Aṣṭādhyāyī on the lines of the Prātiśākhyas ; and it may have been during that period of feverish activity on the part of the Brahmins, who wanted to preserve Vedic literature pure and intact from Buddhist onslaught, that an extensive nomenclatory semi-grammatical literature—partly revival and partly new creation—arose, being comparatively well preserved in the South, the home of Vedic studies in later times ; and it may, again, be on that account that we meet in this class of grammatical works an appreciable amount of usages that are in direct contravention of Pāṇini's rules, but are, commonly met with in Buddhist Sanskrit works.

With the advent of Kaiyaṭa, Pāṇini's grammar regains the ground it had lost, causing set-back to post-Pāṇiniyan systems of grammar and nomenclatory grammatical literature to such an extent, that now, to the average student of the Veda,

1 Pp. 24-26.

nomenclatory statements found in a work of VPr's authority and antiquity, began to look not only useless, but, in cases, quite absurd ; so much so that with the increasingly absorbing interest shown in Pāṇini, nomenclatory lakṣaṇa works became virtually extinct in the North, and began to be comparatively little used even in the South, the home of conservatism, where they continued till late in the compilations of authors like Śaurisūnu and Nārāyaṇa.

But, while the prescriptive Prātiśākhyas and Śikṣās are characterised by an instructive variety of matter and treatment, the nomenclatory lakṣaṇa works offer a stale similarity of both. Throughout the range of the latter we meet with the same *paribhāṣās*, the same stock phrases and the same mode of reciting illustrations. In the works of Śaurisūnu, Nārāyaṇa, this similarity is turned into absolute identity as will be clear from a comparative study of their Saptalakṣaṇa on the Sāman with their identical work on the Black Yajus :—

SV. Sāma-Saptalakṣaṇa	TS. Saptalakṣaṇa
natvā vināyakaṃ devaṃ,[1]	natvā nārāyaṇaṃ devaṃ,
sarvasaṃpatkaraṃ param I	... ...
Śaurisūnuḥ pravakṣyāmi,	... ...
navaṃ *nataparaṃ* padam II	... ...
Lakṣaṇaṃ kriyate cādi,	... ...
param nāma navaṃ mayā I	... ...
durjñānaṃ duṣpaṭham yat tu,	... ...
sāpekṣaṃ cākramaṃ tathā II	... ...
tat parityajya vyākhyānaṃ,	... ...
cakārāpi ca panṣkalam I	... ...
nārambhaṇīyam etac ca,	... ...
svata eva vyavasthiteḥ II	... ...
prasiddhādhyanāt tatra,	... ...
kecit (?) samdihyale bhṛśam I	... ...
kuto' vasīyate kaiścin,	... ...
nipuṇaiś ca mahātmabhiḥ II	... ...
niścitaṃ svānurūpeṇa,	... ...
lakṣaṇenāvasīyate I	... ...
cādau vikāriṇau netaḥ,	... ...
padānto viṣayo'sya saḥ II	... ...
abhidheyau ca tāv eva,	... ...
taj jñānaṃ ca prayojanam I	... ...
nachajeṣu tavargīye,	{deleted
thakāreṇa vivarjite II	{deleted
catuṣṭaye makāre ca,	... ...

1 SSL. 41-48.

lakāre ca pare sthite ।	... ...
vikāriṇaḥ padānto yas,	... ...
takāre naparaś ca yaḥ ॥	... ...
dṛśyate yeṣu tau jñātuṃ,	... ...
pravakṣyāmi padāny aham ।	... ...
takārāntaṃ padaṃ pūrvam,	... ...
akārādikrameṇa tu ।	... ...
takārāntaṃ tato' nena,	nānāpadatvam iṅgyāmām
krameṇaiva ca gṛhyate ॥	iṣyate cātra lakṣaṇe ॥
॥ iti paribhāṣā ॥	... ...

Compare also :

SSL.	TSSL.
(Viliṅghyam)	
praṇamya bhāratīṃ devīṃ,[1]	... ...
sarvalokaikamātaram ।	... ...
Nārāyaṇaḥ pravakṣyāmi,	... ...
viliṅghyāni padāny aham ॥	... ...
ekāraikāravarṇau yau,	... ...
saṃhitāyāṃ vikāriṇau ।	... ...
tadantāni viliṅghāny,	... ...
ucyante vedavittamaiḥ ॥	... ...
purātane' tiriktaṃ yat,	... ...
tyaktvānuktaṃ samopya ca ।	... ...
ṛktantreṇa tu gṛhyante,	varṇakrameṇa gṛhyante,
savyākhyenaiva tāny api ॥	savyākhyāny eva tāny api ।
itthaṃ yet padam atrāpi, nāṅāpada	... ...
vad iṣyate ।	... ...
nimittatvena yad grāhyaṃ,	... ...
gṛhyate padam eva tat ।	... ...
api cait (?) syād dhi, nānyas tu,	... ...
pūraṇe'tra vidhīyate ॥	... ...

See also :—

SSL. TSSL.

munimānasamaṃthāna,[2]
mathitāgamasāgarāt ।
uditāya namo bhūyād,
amṛtāya murāraye ॥
guṇatrayavihīnāya,
jagattrayavidhāyine ।
śrutitrayadiśe śaśvat,
puratrayamathe namaḥ ॥
namaskṛtya vinetāraṃ,
vighnānām anuśiṣyate ।
adhunā lakṣaṇaṃ vakṣye,
anavagrahasaṃjñakam ॥

1 SSL. 23-26. 2 SSL. 119-121.

The point is clear. SSL. offers practical unanimity with TSSL. and the same thing may be observed in case of Samāna, Iṅgya, Avarṇi, Āvarṇi, Taparanapara, belonging to different Saṃhitās. ; and it is this similarity of matter and treatment that makes it difficult for us to dogmatise about the relative chronology of these works ; may be that they, in their extant form, were all compiled at no distant date from one another, approximately in a period, when the method of expressing numbers by letters, so very prominent in SSL. had become well established, and Anukramaṇīs to the RV., VS. and AV., in which numbers were expressed by letters, had become fairly common.

Of the two works presented in this volume, the first, i. e. Laghu-Ṛktantra-saṃgraha is of unknown authorship, while the second, i. e. Sāma-Saptalakṣaṇa is a work partly of Saurisūnu and partly of Nārāyaṇa, who also composed similar works on the Black Yajus. Saptalakṣaṇa is a technical term, meaning analysis of seven saṃdhis in the Pada, and naturally each Saṃhitā may have had such a work for the correct analysis of its Pada-text.

But, while Sāma-Saptalakṣaṇa, being common to all the Saṃhitās, is of comparatively small importance, Laghu-Ṛktantra-saṃgraha is a work of considerable significance inasmuch as, contrary to our expectation, it is not an abridgment of the available Ṛktantra, a work from which it radically differs both in the extent of matter as well as its order and method of treatment. While the Ṛktantra is fairly comprehensive in all matters germane to a Prātiśākhya, the latter is extremely deficient, and whereas the former treats all important saṃdhis occurring in the SV., the latter analyses only a few, the order of these saṃdhis also being radically different. Out of the 286 sūtras of the Ṛktantra only 15 have correspondence in the LRT., as will be clear from the following table :—

Ṛktantra		LRT.
69	dam u	145
71	ā ṇi	144, 149
74	dvy-arthe	146
85	ṛti	138-139, 148
86	oji	138-139, 147
88	ki-in-vī-ut	138-139, 144
89	smin-vra-jman-yam	143

120	nau	126
121	to ṣi	127
151	noṣmapare	142
153	no madhyamavarge	128-129
181	raṇam api sthāyām	143
207	samāsa ṛkṣu candre	140

In a work, consisting of 286 sūtras, correspondence in 15 sūtras is rather insignificant and this may indicate that the LRT. is not based on the available RT., which is prescriptive, but on some other, which may have been nomenclatory and therefore, more in keeping with the present LRT., besides, incidentally showing that, the matter of the available RT., which has no reference to the SV. and is wanting in the LRT. is spurious and may be put down as a late addition to that work.

ANALYSIS OF THE LRT.

1 Introduction — sthāna and prayatna.

2 hrasvādhyāya — Words, whose final vowel is lengthened in Saṃhitā are restored to their original form in the Pada. 1—17

3 saṃhitā-hrasva — The final of *mahna*, (which is short in Saṃhitā) is restored to the original *ā* in the Pada. 18

4 avagraha-hrasva — Compound words, whose first member ends in a long vowel in Saṃhitā, are restored to their original form (—a) in the Pada. 19-24

5 ṣatva — Passages, which show *ṣ* in Saṃhitā, have *s* in the Pada. 25-32

6 avagraha-ṣatva — The same with regard to the compound words. 33-39

7 ṣṭutva — Passages, which exhibit *ṣṭ* in Saṃhitā, have *st* in the Pada. 40-43

8 avagraha-ṣṭutva — The same with regard to the compound words.

9 ṣṭutvavikāra — *Kuṣṭhaḥ* and *hi ṣṭhā* show *ṣṭh* in Saṃhitā, but *sth* in the Pada. 47

10 avagrahaṣṭutvavikāra ṣṭhatva — The same with regard to the compound words. 48

11 ṣṭutvavikāra, ṇatva — Passages exhibiting *ṇ* in Saṃhitā show *n* in the Pada. 49-52

12 avagrahaṇatva — The same with regard to compounds. 53-55

13 savarṇadīrgha — (1) Passages, in which both the final of the preceding as well as the initial of the succeeding are long ;

(2) where the final of the preceding is short, and the initial of the following long ;

(3) where the final of the preceding is long and the initial of the succeeding short ;

(4) where both the final of the preceding as well as the initial of the succeeding are short. 56-65

14 ikāra : savarṇadīrgha — The same with regard to ĭ in particular. 66-68

15 ukāra ; savarṇadīrgha — The same with regard to ŭ in particular. 69

16 it — ĭ = y in Saṃhitā is restored to its original in the Pada. 71-76

17 „ — ŭ = v in Saṃhitā is restored to its original in the Pada. 77

18 „ — 14 + 15 repeated. 78

19 (a) guṇa-saṃdhi of *i* — Passages, in which the final of the preceding is long and the initial of the succeeding short; the guṇa of Saṃhitā is restored to its original in the Pada. 79-88

(b) guṇa-saṃdhi of *i* — Passages, in which the final of the preceding is short and the initial of the succeeding long 87-88

(c) guṇa-saṃdhi of *i* — Passages, in which both the final of the preceding as well as the initial of the succeeding is long. 89

(d) guṇa-saṃdhi of *o* — 90

(e) guṇa-saṃdhi of *o* — Passages, in which both the final of the preceding as well as the initial of the succeeding is short. 91-96

(f) guṇa-saṃdhi of *o* — Passages, in which the final of the preceding is short and the initial of the succeeding long. 97

(g) guṇa-saṃdhi of *o* — Passages, in which both the final of the preceding as well as the initial of the succeeding is long. 98

20 vṛddhi-saṃdhi	(a) dīrghobhaya ; (b) hrasvadīrgha. } restored to the original in the Pada. 99-110.
21 pūrvarūpa	Passages, in which the initial *a* of the succeeding is assimilated to the preceding *e* or *o* in Saṃhitā, but is restored in the Pada. 102
22 pararūpa	Passages, in which *a*+*ā*+*i*=*e* in Saṃhitā. 103
23 (a) avādeśa	Passages, in which the *v* (of *av*=*o*) is elided, when followed by a vowel. 104-105
(b) āvādeśa	Similar to above. 106
(c)	Continuation of *a* and *b* 107
(d)	Passages, in which the *v* of *av* and *āv* is not elided in Saṃhitā, and is restored to the original *o* and *au* in the Pada. 108-109
24	Dual—*ī* and—*ū* are pragṛhya and an *iti* is added to them in the Pada. 110-118
25	Words with original *r*; i. e. which are repeated with *r* in the Pada with an *iti* added to them. 119-121
26 prakṛtibhāva	(a) Visarga, when followed by a consonant (haś) or a vowel (a) is changed into *o*; (b) the same remains unchanged in Saṃhitā (such an *o* is restored to *aḥ* in the Pada). 122-125
27 prakṛtivikāra	(In *sāno avye*) the *o*, followed by *a*, remains unchanged in Saṃhitā ; it is restored to its original (*au*) in the Pada. 126
28 otva	pari+itaḥ+siñcata= –to ṣ– in Saṃhitā ; its restoration to the original is implied in the Pada. 127
29 śakārasakārāgama	*n*+*t*=*nst* ; *n*+*c*=*nśc* in Saṃhitā ; the removal of āgama is implied in the Pada. 128-129
30 aḥkārādi	Passages, in which *oḥ*=*o*, *iḥ*=*i*, *aḥ*=*a* in Saṃhitā ; restoration to the original is implied in the Pada. 130-137
31 aḥkāralopa	Negation of saṃdhi in *bhara ojaḥ*, *gāyata ṛtāvne*, *bhara ojiṣṭha*, *naki indra* and *pṛthivī uta* in Saṃhitā ; the term "aḥkāralopa" is rather novel. 138-139

32 avagraha-visargalopa	Words, which lose their sakārāgama in the Pada.	140
33 atihāra		141
34 saṃhitā-visarga	Passages, in which visarjanīya, followed by *kṣ* remains unchanged in Saṃhitā.	142
35 ditva	Passages, in which the final *n* of the preceding word, when followed by the initial *y* or *v* of the following is not nasalized.	143
36 savarṇavikāra	Negation of savarṇadīrgha saṃdhi.	144
37 yanvikāra	Negation of yaṇsaṃdhi.	145-146
38 vṛddhivikāra	Negation of vṛddhi.	147
39 guṇavikāra	Negation of guṇa.	148-149
40 pragṛhya-vikāra	Negation of pragṛhya.	150
41 enumeration of saṃdhis dealt with in the work	Enumeration of saṃdhis dealt with in the work.	119-138

(B) ANALYSIS OF THE SĀMASAPTALAKṢAṆA

1	Śamāna	1— 16
2	Visargalopālopau	17— 19
3	Raṅga : nasalization	20— 22
4	Vilaṅghya	23— 40
5 (a)	Napara	41— 57
(b)	Tapara	58— 69
6	Avarṇi	70—118
7	Anavagraha	119—138

लक्ष्म्यै नमः ॥

अथ लघुऋक्तन्त्रप्रारम्भः ।

ब्रह्माणं शंकरं विष्णुं व्यासं चान्यान्मुनीश्वरान् ।
नमस्कृत्य करोम्यद्य लघुऋक्तन्त्रसंग्रहम् ॥

अथ वर्णोत्पत्तिः ॥

हाः कण्ठे ॥
उरसि विसर्जनीयो वा ॥ अकुहविसर्जनीयानां कण्ठः ॥
जिह्वामूले ≍ कु ॥ जिह्वामूलीयस्य जिह्वामूलम् ॥
तालुनि श्च्ये ॥ इचुयशानां तालु ॥
मूर्धनि षटौ ॥ ऋटुरषाणां मूर्धा ॥
दन्ते त्स्लाः ॥ लृतुलसानां दन्ताः ॥
रेफो मूले वा ॥
ओष्ठे वो ≍ पु ॥ उपूपध्मानीयानामोष्ठौ ॥
किद्किडाकारौ हन्वाम् ॥
नासिकायां यमानुस्वारनासिक्याः ॥ नासिकानुस्वारस्य ॥
अन्त्योऽनुनासिकः ॥ ञमङणनानां नासिका च ॥
एदैतोः कण्ठतालु ॥
ओदौतोः कण्ठोष्ठम् ॥
वकारस्य दन्तोष्ठम् ॥
साक्षरं पदान्तोऽवसितः ॥

इति स्थानानि ॥

अथ प्रयत्नः । स्पृष्टं करणं स्पर्शानाम् । दुस्पृष्टमन्तस्थानाम् । विवृतं स्वरोष्मणाम् । विवृततरमकारैकारौकाराणाम् । संवृतो घोषवान् । विवृतोऽघोषः । नादानुप्रदानाः स्वरघोषवन्तः । श्वासोऽघोषाणाम् । तनीयान् प्रथमानाम् । उभौ हचतुर्थानाम् । संनिवेशोऽन्यः ॥

आभ्यन्तरो बाह्यश्च । तत्राद्यश्चतुर्थः । स्पृष्टेषत्स्पृष्टविवृतसंवृतभेदात् । तत्र स्पृष्टं प्रयत्नं स्पर्शानाम् । ईषत्स्पृष्टमन्तस्थानाम् । विवृतमूष्मणां स्वराणां च । ह्रस्वस्यावर्णस्य प्रयोगे संवृतम् । प्रक्रियादशायां तु विवृतमेव ॥

अथ बाह्यप्रयत्नः । विवारः संवारः श्वासो नादोऽघोषो घोषोऽल्पप्राणो महाप्राण इति ॥

खयां यमाः खयः क≍पौ विसर्गः शर एव च ।
एते श्वासानुप्रदाना अघोषाश्च विवृण्वते ॥
कण्ठमन्ये तु घोषाः स्युः संवृता नादभागिनः ।
अयुग्मा वर्गयमगा यणश्चाल्पासवः स्मृताः ॥

अथ यमाः । कुं खुं गुं घुं इति यमाः ।
अनन्त्यान्त्यसंयोगे मध्ये यमः ॥ पूर्वगुणो वा ॥

इति प्रयत्नः ॥

अथ विकारः । स्पर्शे गेस्य । कादयो मावसानाः स्पर्शाः । उत्तमा घोषाः । हान्तस्थाः । यरलवान्तस्थाः । युग्माः सोष्माणः । षिति शिति सिति । विसर्गसदृशौ जिह्वामूलीयोपध्मानीयौ ।

अक्षराणां लघुह्रस्वमसंयोगे परं यदि ।
तत्संयोगोत्तरं विद्यात् गुरु दीर्घाक्षराणि तु ॥

ह्रस्वं लघु ॥ संयोगे गुरु ॥ दीर्घं च ॥

इति परिभाषाशेषं शाकटायनप्रोक्तऋक्तन्त्रे स्पष्टम् ॥

अथ लघुऋक्तन्त्रप्रारम्भः ।

दीर्घास्तु संहिताकाले अचो व्यञ्जनपूर्वकाः ।
पदकाले प्रपद्यन्ते ह्रस्वतां ये ब्रवीमि तान् ॥१॥
अछा रक्षा श्रुधी रास्वा वहा एवूषु युंक्ष्व तु ।
अद्या शग्ध्यूष्वा जुहोता तिष्ठा ऊ षु सपर्यता ॥२॥

अच्छा नप्त्रे सहस्वते SV. 1. 21; RT. 241; RV. 8. 102. 7–RPr. 7. 6; TPr. 3. 8; VPr. 3. 125.

अग्ने रक्षा णो अंहसः 1. 24; RT. 236; RV. 7. 15. 13–RPr. 7. 32; TPr. 3. 8; VPr. 3. 108.

श्रुधी हवं तिरश्च्याः 1. 346; RT. 238; RV. 8. 95. 4–RPr. 7. 52; TPr. 3. 13.

स पावक श्रुधी हवम् 1. 29.

रास्वा च न उपमा ते 1. 43; RT. 236; RV. 8. 60. 11–RPr. 7. 53.

आ दाशुषे जातवेदो वहा त्वम् 1. 40; RT. 236; RV. 1. 44. 1–RPr. 7. 24.

वहा भगत्तिमूतये 2. 185; RT. 236; PV. 9. 65. 17–RPr. 7. 33.

एवू षु ब्रवाणि ते 1. 7; RT. 242; RV. 6. 16. 16–RPr. 8. 1; TPr. 3. 14.

अग्ने युंक्ष्वा हि ये तव 1. 25; RT. 236; RV. 6. 16. 43–RPr. 7. 12; TPr. 3. 7; VPr. 3. 130.

आ दाशुषे जातवेदो वहा त्वमद्या देवाँ उषर्बुधः 1. 40; RT. 242; RV. 1. 44. 1–RPr. 7. 33; VPr. 3. 115; TPr. 3. 8.

शग्ध्यू ३ षु शचीपते 1. 253; RT. 242; RV. 8. 61. 5–RPr. 8. 1; TPr. 3. 14.

आ जुहोता हविषा मर्जयध्वम् 1. 63; RT. 245.

ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये तिष्ठा देवो न सविता 1. 57; RT. 236; RV. 1. 36. 13–RPr. 7. 30; TPr. 3. 12; VPr. 3. 104.

सपर्यता यजतं पस्त्यानाम् 1. 63; RT. 254.

अधा महेमा मा रिषामा यजा पर ऊ पिबा।
अर्चा देवाय ईडिष्वा हि कृधी गूर्धया तथा ॥३॥

अधा चिदा ववक्षत् 1. 64; RT. 236; RV. 10, 115. 1–RPr. 7. 15; VPr. 3. 127; TPr. 3. 9; CA. 3. 25.

रथमिव सं महेमा मनीषया 1. 66; RT. 244; RV. 1. 94. 1–RPr. 8. 36.

अग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव 1. 66; (RV. 1. 94. 1–मा; Ben. रिषाम; but cp. II. 415-16–मा) RT. 248–RV. 1. 94. 1 with Uvaṭa on RPr. 8. 36.

यजा स्वध्वरं जनम् 1. 96; RT. 236; RV. 1. 45. 1–RPr. 7. 14.

इदं त एकं पर ऊ त एकम् 1. 65; RT. 242; RV. 10. 56. 1–RPr. 8. 1; TPr. 3. 14; CA. 3. 4.

इंद्र सोमं पिबा इमम् 1. 191; RT. 236; RV. 8. 17. 1–RPr. 7. 13; VPr. 3 130; TPr. 3. 8; CA. 3. 16.

अर्चा देवायाग्नये 1. 88; RT. 236; RV. 5. 16. 1–RPr. 7. 34.

ईडिष्वा हि महे वृषम् 1. 93, 103; RT. 243; RV. 8. 23. 1–RPr. 7. 33.

कृधी नो यशसो जने 1. 479. RT. 239; RV. 9. 61. 28–RPr. 8. 35; TPr. 3. 13; CA. 3. 16.

तं गूर्धया स्वर्णरम् 1. 109; RT. 245; RV. 8. 19. 1–RPr. 8. 13.

भरता बृहत्सासहा सहशब्दौ जही मृधः ।
विद्मी त्वस्य ररिमा ते घा ये स्तोता वृनत्यये ॥४॥

अग्नये भरता बृहत् 1. 98; RT. 245; RV. 3. 10. 5–RPr. 8. 36; TPr. 3. 11.

सासाहा सदने कं चिदत्रिणम् 1. 113; RT. 244; RV. 8. 19. 15 सासहत्.

परि बाधो जही मृधः 1. 134; II. 420, 562; RT. 238; RV. 8. 45. 40–RPr. 8. 39.

विद्मी त्वा३स्य नो वसो 1. 132; RT. 239; RV. 7. 31. 4–RPr. 7. 13.

अनाभयिन् ररिमा ते 1. 124; RT. 249; RV. 8. 2. 1–RPr. 8. 35; VPr. 3. 130.

आ घा ये अग्निमिंधते 1. 133; RT. 242; RV. 8. 45. 1–RPr. 8. 15; TPr. 3. 8; VPr. 3. 113.

इंद्रमित्स्तोता वृषणं सचा सुते 1. 242, RT. 247; RV. 8. 1. 1–RPr. 8. 15.

वह्निर्द्रवा तु वृषभा सुते तूंपा वि चाश्नुहि ।
आ त्वेता निषी चातू नरभी सुषुमा हि ते ॥५॥

वह्निमधा वृणीमहे 1. 498; RT. 242; RV. 9. 65. 28–RPr. 7. 22; VPr. 3. 115; TPr. 3. 8.

एहीमस्य द्रवा पिब 1. 159; II. 953.

अभि त्वा वृषभा सुते सुतं सृजामि पीतये 1. 161; RT. 245; RV. 8. 45. 22–RPr. 8. 39.

तूंपा व्यश्नुही मदम् 1. 161; RT. 236; RV. 8. 45. 22–RPr. 8. 39.

आ त्वेता नि षीदत 1. 164; II. 90.

आ तू न इंद्र क्षुमंतम् 1. 167.

अभी षदप चुच्यवत् 1. 200; अभीषतः 1. 309.

आ याहि सुषुमा हि ते 1. 191.

घा स मर्त्यो वयं घा ते एवा मत्स्वा भवा तथा।
यावया दिद्यु शिक्षा तु सिमा पुरु मरुद्वयम् ॥६॥

सुनीथो घा स मर्त्यः 1. 206; RT. 242; RV. 8. 46. 4–RPr. 8. 15; TPr. 3. 8.

वयं घा ते अपि स्मसि 1. 230; RT. 242; RV. 8. 32. 7–RPr. 8. 15; TPr. 3. 8.

एवा ह्यसि वीरयुरेवा शूर उत स्थिरः 1. 232; RT. 236; RV. 8. 92. 28–RPr. 7. 33.

एवा ते राध्यं मनः 1. 232.

मत्स्वा न इंद्र गोमतः 1. 239; RT. 236; RV. 8. 3. 1–RPr. 7. 33.

भवा नः सधमाद्ये 1. 260; RT. 236; RV. 8. 97. 7–RPr. 7. 29, 33; VPr. 3. 109; TPr. 3. 8.

यावया दिद्युमेभ्यः 1. 266; RT. 244; RV. 6. 46. 9–RPr. 7. 33.

शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहूत यामनि 1. 259; RT. 236; RV. 7. 32. 26–RPr. 7. 33.

सिमा पुरू नृषूतः 1. 279; RT. 248; RV. 8. 4. 1–RPr. 7. 33.

पचता पक्ति च्यावया सदसद्रावया तथा।
बोधा जगृभ्णा विद्मा हि भजा च हि ततः परम् ॥७॥

पचता पक्तीरवसे कृणुध्वम् 1. 285; RT. 244; RV. 7. 32. 8–RPr. 7. 33.

च्यावया सदसस्परि 1. 298; RT. 244.

अध्वर्यो द्रावया त्वम् 1. 308; RT. 244; RV. 8. 4. 11–RPr. 8. 32.

बोधा न स्तोममंधसो मदेषु 1. 313; II. 879; RT. 236; RV. 10. 156. 5–RPr. 7. 31–33; also RV. 7. 21. 1; TPr. 3. 8; VPr. 3. 130.

जगृह्मा ते दक्षिणमिंद्र हस्तम् 1. 317; RT. 249; RV. 10. 47. 1–RPr. 7. 33.

विद्मा हि त्वा गोपतिं शूर गोनाम् 1. 317; RT. 249; RV. 10. 47. 1–RPr. 7. 33; TPr. 3. 10; VPr. 3. 126.

आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः 1. 318; RT. 249; RV. 7. 27. 1–RPr. 8. 35; TPr. 3. 8.

आप* प्रगृह्य महयेहाहुवेमदता तथा ।
अथार्चता तु वेत्था हि येना चिद्धा स मन्यवः ॥८॥

इंद्रं समर्ये महया वसिष्ठ 1. 330; RT. 245; RV. 7. 23. 1–RPr. 8. 13.

स्वस्तये तार्क्ष्यमिहा हुवेम 1. 332; RT. 245; RV. 10. 178. 1–RPr. 8. 36–40.

इंद्रं गीर्भिर्मदता वस्वो अर्णवम् 1. 376; RT. 246; RV. 1. 51. 1–RPr. 8. 15.

अथा नो विश्वचर्षणे द्युम्नं सुदत्र मंहय 1. 366; RT. 246; RPr. 7. 33; TPr. 3. 10.

प्र मंदिने पितुमदर्चता वचः 1. 380; RT. 245; RV. 1. 101. 1–RPr. 8. 36.

वेत्था हि निर्ऋतीनां वज्रहस्त परिवृजम् 1. 396; RT. 236; RV. 5. 24. 24–RPr. 7. 54.

येना हंसि न्या३त्रिणं तमीमहे 1. 394; RT. 236; RV. 8. 11. 1–RPr. 7. 46; TPr. 3. 12.

गावश्चिद्धा समन्यवः 1. 404; RT. 242; RV. 8. 20. 21–RPr. 8. 15; VPr. 3. 113; TPr. 3. 8.

गन्ता पुरूचिद् ऋध्यामा त यदीशब्द नू महः ।
युयोतना न योजा तु शृणुही च तमू शुचिम् ॥९॥

आ गंता मा रिषण्यत 1. 401; RT. 244; RV. 8. 20. 1–RPr. 7. 31, 33.

* अथा ममार (1. 325) which, otherwise, is left unnoted.

तिरः पुरू चिदर्णवां जगम्याः 1. 340; RT. 237: RV. 10. 10. 1–RPr. 7. 23.

ऋध्यामा त ओहैः 1. 434; RT. 249; RV. 4. 10. 1–RPr. 7. 55; TPr. 3. 10; VPr. 3. 130.

तद्वद्यदी मनसो वेनतो वाक् 1. 537; RT. 238; RV. 9. 97. 22–RPr. 8. 8. VPr. 3. 130; TPr. 3. 13.

नू महः AS. 25; RT. 242; RV. 6. 8. 1–RPr. 7. 33; VPr. 3. 130; TPr. 3.14.

आदित्यासो युयोतना नो अँहसः 1. 397; RT. 242; RV. 8. 6. 10–RPr. 8. 36.

योजा न्विंद्र ते हरी 1. 415; 416, 424; RT. 236; RV. 1. 82. 2–RPr. 7. 18; VPr. 3. 108.

उपो षु शृणुही गिरः 1. 416; RT. 238; RV. 1. 82. 1–RPr. 8. 39; VPr. 3. 130.

तमू AS. 22; RT. 242; RV. 2. 35. 3–RPr. 8. 1.

सघा रणा गायता तु कृणुही न परीणसम् ।
अर्षा तथा सुहस्त्या समुद्रे तेना पवस्व तु ॥१०॥

स घा तं वृषणँ रथम् 1. 424; II. 92; RT. 242; RV. 1. 82. 4–RPr. 8. 15; TPr. 3. 8.

रणा यो अस्य धर्मणा II. 482; RT. 236; RV. 9. 7. 7–RPr. 7. 33.

उपास्मै गायता नरः II. 1; RT. 244; RV. 9. 11. 1–RPr. 8. 39; VPr. 3. 108.

पीवरीमिषं कृणुही न इंद्र 1. 455; RT. 238.

परीणसं कृणुते तिग्मशृंगः II. 466; RT. 1; RV. 9. 97. 9–RPr. 9. 10; TPr. 3. 7.

अर्षा सोम द्युमत्तमः 1. 503; RT. 236; RV. 9. 65. 19–RPr. 7. 33.

मृज्यमानः सुहस्त्या समुद्रे वाचमिन्वसि 1. 517; RVPp. 9. 107. 21 सुहस्त्य

तेना पवस्वांधसा 1. 470; RT. 251.

चत सुतं जनिमा विवक्ति हता मखं तथा ।
प्र धन्वा सोम चा सोता भरामतिभि पूरुषः ॥११॥

परीतो षिंचता सुतम् 1. 512; RT. 245; RV. 9. 107. 1-RPr. 8. 39; VPr. 3. 130; TPr. 3. 10.

देवो देवानां जनिमा विवक्ति 1. 524; RT. 248; RVPp. 9. 97. 7 जनिम; RPr. 8. 10.

हता मखं न भृगवः 1. 553; RT. 236; RV. 9. 101. 13-RPr. 7. 54.

प्र धन्वा सोम जागृविः 1. 567; RT. 255; RVPp. 9. 106. 4 धन्व; RPr. 8. 14.

आ सोता परि षिंचत 1. 580; RT. 244; RV. 9. 108. 7-RPr. 8. 32.

भूर्तिं न भरा मतिभिर्जुजोषते 1. 573; RT. 236; RV. 9. 103. 1-RPr. 7. 27; TPr. 3. 12.

पूरुषः ĀS 36; RT. 263; RV. 10. 90. 5-RPr 9. 40; VPr. 3. 120.

तथा जभारा द्वंद्वादि (?) सत्यं मे पातु वर्तया ।
पृथिवीं च युगस्तोभश्शोच आदत्य वर्धया ॥१२॥

आ जभारा ĀS. 14; RT. 244; RV. 10. 181. 1-RPr. 8. 36.

अग्ने खं वर्तया पविम् II. 877; RT. 244; RV. 10. 156. 3-RPr. 8. 39; TPr. 3. 12.

बृहच्छोचा यविष्ठ्य II. 11; RT. 236; RV. 6. 16. 11-RPr. 7. 30; VPr. 3. 113.

य आदत्या शशमानाय सुन्वते II. 38; RVPp. 8. 66. 2 आऽदत्य

वर्धया वाचं जनया पुरंधिम् II. 211; RT. 244; RV. 9. 97. 36-RPr. 7. 33; VPr. 3. 130; TPr. 3. 8.

पर्वागमदुक्थ्या तु चक्रमा देव पूजया* ।
सरा रसे तु जनया सना नमस्यता चरा ॥१३॥

---

* Read सेरपो जया; से=सत्यराधसे; रपो=वृषपत्नीरपो जया.

आ घा गमद्यदि श्रवत् II. 95; RV. 1. 30. 8. Note MS. पर्वा-?

उकथ्या ? cp. उक्था मदानि; AB. 2. 38. 9; RPr. 9. 9; TPr. 3. 2-TS. 2. 4. 11. 6; VPr. III. 130.

चकृमा सत्यराधसे II. 67; RT. 248; RV. 7. 31. 2-RPr. 8. 33.

वृषपत्नीरपो जया दिवेदिवे II. 232; RVPp. 8. 15. 6 जय; but cp. जया अपः 1. 413=RVPp. 1. 80. 3 जयाः

सरा रसेव विष्टपम् II. 247; RT. 236; RV. 9. 41. 6-RPr. 7. 33.

वर्धया वाचं जनया पुरंधिम् II. 211; RT. 244; RV. 9. 97. 36-RPr. 7. 33+8. 36; TPr. 3. 12.

सना च सोम जेषि च II. 397; RT. 236; RVPp. 9. 4. 1 सन; RPr. 7. 30, 33, 35.

ज्येष्ठं नमस्यता सहः II. 301; RT. 254; RV. 1. 84. 5-RPr. 8. 39.

क्षरा सहस्रिणीरिषः II. 560; RT. 236; RV. 9. 61. 3-RPr. 7. 33.

सहि ष्मा सृजता काव्येना पुनाता च चोदया ।
सुनोताथा पता* वर्धा धन्वा वेदा भरा सृजा ॥१४॥

स हि ष्मा जरितृभ्यः II. 319; RT. 243; RV. 9. 20. 2-RPr. 8. 15; VPr. 3. 117, 130.

सृजता गयसाधनम् II. 506; RT. 244; RV. 9. 104. 2-RPr. 7. 53.

उभे द्यावा काव्येना वि शश्रथे II. 772; RT. 244; RV. 9. 70. 2-RPr. 8. 40.

पुनाता दक्षसाधनम् II. 507; RT. 224; RV. 9. 104. 3-RPr. 7. 33.

वाणस्य चोदया पविम् II. 553; RT. 244; RV. 9. 50. 1-RPr. 8. 39.

सुनोता मधुमत्तमम् II. 575; RT. 244; RV. 9. 51. 2-RPr. 7. 33.

अथा नो वस्यसस्कृधि II. 397; RT. 236; RV. 9. 4. 8-RPr. 7. 33; TPr. 3. 10.

* Not found.

वर्धो समुद्रमुक्थ्य II. 1114; RV. 8. 75. 13-RPr. 7. 33; TPr. 3. 8.

अभि स्वर धन्वा पूयमानः II 749, RT. 236; RVPp. 9. 97. 3 धन्व; RPr. 8. 7.

वेदा विश्वस्य मेधिरः II. 790; RT. 236; RV. 6. 42. 3-RPr. 7. 40.

अध्वर्यो प्र भरा सुतम् II. 791; RT 244; RV. 6. 42. 4-RPr. 8. 39; TPr 3. 12; VPr. 3. 130.

स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा II. 833; RT. 236; RV. 10. 120. 3-RPr. 7. 31, 33; TPr. 3. 12.

सा नो वेदश्वा पवस्वा वनेमा निदधा न घा ।
परीवृत प्रतरवा अग्निमुपा यत्रा चना तथा ॥१५॥

स नो वेदः ? II. 729; RV. 7. 15. 3; MS. सा नो (!)

समीचीने आ पवस्वा पुरंधी II. 758; RT. 244; RV. 9. 90. 4-RPr. 7. 36.

वनेमा ते अभिष्टये II. 908; RT. 249; RV. 8. 19. 20-RPr. 7. 52.

आपश्चिन्नि दधा पदम् II. 919; RT. 244; RV. 8. 102. 14-RPr. 8. 39.

न घा वसुर्नि यमते II. 1014; RV. 6. 45. 23-RPr. 8. 15; TPr. 3. 8; VPr. 3. 113.

सम्यङ् वाजैः परीवृतः II. 852; RT. 238.

अवा नो अग्न ऊतिभिः II. 872; RT. 236; RV. 1. 79. 7-RPr. 7. 50, 51; TPr. 3. 8; VPr. 3. 108.

यत्रा रणंति धीतयः II. 939; RT. 236.

असान्कदा चना दभन् II. 1071; RT. 255; RV. 1. 84. 20-RPr. 8. 39, 40.

विदा कामस्य चामुष्या व्युछा कृष्वा च बर्हया ।
अत्रा हि ष्ठा जनयथा दीया प्रेतावता तथा ॥१६॥

विदा कामस्य वेनतः II. 941; RT. 236; RV. 1. 86 8–RPr. 7. 33.

आमुष्या सोममपिबः II. 1069; RT. 245; RVPp. 8. 4. 4 आऽमुष्य RPr. 7. 7.

व्युछा दुहितर्दिवः II. 1089; RT. 236; RV. 5. 79. 3–RPr. 7. 31.

कृष्वा दुवाँस्यंतमा सचेमा II. 1145; RT. 236; RV. 7. 22. 4–RPr. 7. 33.

हर्यश्वाय बर्हया समापीन् II. 1142; RT. 244; RV. 7. 31. 12–RPr. 8. 36–40.

अत्रा वि नेमिरेषाम् II. 1155; RT. 236; RV. 8. 34. 3; RPr. 7. 33.

आपो हि ष्ठा मयोभुवः II. 1184; RV. 10. 9. 1–RPr. 8. 15; TPr. 3. 8; VPr. 3. 130.

आपो जनयथा च नः II. 1186; RV. 10. 9. 3–RPr. 8. 39; TPr. 3. 12; VPr. 3. 130.

बृहस्पते परि दीया रथेन II. 1199; RT. 236; RVPp. 10. 103. 4 दीय; RPr. 8, 36; TPr. 3. 12; VPr. 3. 130.

प्रेता जयता नरः II. 1209; RT. 236; RV. 10. 103. 13–RPr. 8. 31; VPr. 3. 130.

अस्माँ उ देवा अवता हवेषु II. 1206; RT. 244; RV. 10. 103. 11–RPr. 8. 36.

जयता सृष्ट गमया स्थूर्जगंथा विभूवसुः ॥१७॥

प्रेता जयता नरः II. 1209; RT. 244.

अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसँशिते (?) II. 1210; RVPp. 6. 75. 16 अवऽसृष्टा परा.

अधरं गमया तमः II. 1215; RT. 244; RV. 10. 152. 4–RPr. 8. 40; VPr. 3. 130.

उग्रे शुष्मासो अस्थू रक्षो भिंदंतो अद्रिवः (?) II. 1061=RV. 9. 53. 1.

परावत आ जगंथा परस्याः II. 1220; RT. 244; RV. 10. 180. 2–RPr. 8. 36; VPr. 3. 130.

पिता देवानां जनिता विभूवसुः II. 381; RT. 238; RV. 9. 86. 10–RPr. 9. 1; VPr. 3. 98; TPr. 3. 7.

॥ इति ह्रस्वाध्यायः ॥

॥ प्रथमोऽध्यायः ॥

(द्वितीयोऽध्यायः)

संहितायां भवेद् ध्रस्वः पदकाले तु दीर्घताम् ।
मह्वेत्यस्य ऋवर्णं तु परो यत्र, भवेदचि ॥१८॥

ये कर्मणः क्रियमाणस्य मह्न ऋतेकर्ममुदजायंत देवाः II. 1131 = RVPp. 10. 55. 7 मह्ना ऋ–

॥ इति संहिताह्रस्वः ॥

अथावग्रहह्रस्वः

अवग्रहस्थिताः केचिदचो व्यञ्जनपूर्वकाः ।
पदकाले प्रपद्यन्ते ह्रस्वतां वच्मि तानपि ॥१९॥
परीणसीति सूनृता वैश्वानरं श्रुतामघम् ।
पुरूवसो प्रतीव्यं प्रभूवसो च पुरूवसुः ॥२०॥

कस्य नूनं परीणसि 1. 34; RT. 1=RVPp. 8. 84. 7 परीणसः–RPr. 9. 10; TPr. 3. 7+7. 4.

प्र देव्येतु सूनृता I. 56; RT. 1=RVPp. 1. 40. 3 सूनृता–RPr. 9. 48; TPr. 3. 7.

वैश्वानरमृत आ जातमग्निम् 1. 67; RT. 218=RVPp. 6. 7. 1 वैश्वानरम्; VPr. 3. 102; TPr. 3. 5.

उद्धेदभि श्रुतामघम् 1. 125; RT. 1=RVPp. 8. 93. 1 श्रुतऽमघम् - RPr. 9. 1+20.

त्वावतः पुरूवसो वयमिंद्र प्रणेतः 1. 193; RT. 1=RVPp. 8. 46. 1 त्वाऽवतः पुरुऽवसो–RPr. 9. 1; TPr. 3. 7; VPr. 3. 98.

ईळिष्वा हि प्रतीव्यम् 1. 103; RT. 1.

तेषां मत्स्व प्रभूवसो 1. 212.

यो जरितृभ्यो मघवा पुरूवसुः 1. 235.

ऋतीषहं चर्षणीधृति स्तुग्रियावृधं तथा।
ऋतावसो ऋतावृधं सूनरी च शतामघ ॥२१॥

तुविकूर्मिमृतीषहम् 1. 354=RVPp. 8. 68. 1 तुविऽकूर्मिम् ऋतिऽसहम्

एक इत्पुर्वनुत्तश्चर्षणीधृतिः 1. 248=RVPp. 8. 90. 5 चर्षणिऽधृता

रथीतममतूर्तं तुग्रियावृधम् 1. 283=RVPp. 8. 99. 7 रथिऽतमम्-तुग्र्यऽवृधम्

प्र मित्राय प्रार्यम्णे सचथ्यमृतावसो 1. 255=RVPp. 8. 101. 5 ऋतऽवसो

नवस्त्रक्तिमृतावृधम् II. 340; ऋतावृधः 1. 258=RV. 8. 76. 12 ऋतस्पृशम

ज्योतिष्कृणोति सूनरी 1. 303; II. 101=RVPp. 7. 81. 1 सूनरी

न शताय शतामघ 1. 291=RVPp. 8. 1. 5 शतऽमघ

रदावसो चर्षणीधृतं सूनृतावतस्तथा।
वैश्वानराय विश्वानरस्य मर्माविधं भवेत् ॥२२॥

स्तोतारमिद्दधिषे रदावसो 1. 310=RVPp. 7. 32. 18 रदऽवसो

चर्षणीधृतं मघवानमुक्थ्यम् 1. 374=RVPp. 3. 57. 1 चर्षणिऽधृतम्

कदा नः सूनृतावतः 1. 416=RVPp. 1. 82. 1 सूनृताऽवतः

वैश्वानराय AS. 24.

विश्वानरस्य वस्पतिमनानतस्य शवसः 1. 364=RVPp. 8. 68. 4 विश्वानरस्य

मर्माविधं रोरुवतं सुपर्णैः AV. 11. 10. 26.

देवावृधं सूनृतावतोऽष्टापदी मृतावृधा ।
ऋतावृधौ सदनासदे चर्षणीसहस्तथा ॥२३॥

देवावृधम् ŚB. 11. 7. 2. 6; for देवावी cp. I. 47; 506; II. 165, 317, 449, 639; RVPp. 9. 2. 1 does not divide the word.

कदा नः सूनृतावतः 1. 416; सूनृतावते 11. 104; RT. 1.

वाचमष्टापदीमहं नवस्रक्तिमृतावृधम् II. 340; RT. 225=RVPp. 8. 76. 12 अष्टाऽपदीम्

पातं सोममृतावृधा II. 15; RV. 1. 47. 3-RPr. 9. 11, 23; VPr. 3. 98; TPr. 3. 2.

ऋतेन मित्रावरुणावृतावृधावृतस्पृशा II. 198=RVPp. 1. 2. 8 ऋतऽवृधौ

धीराय सदनासदे II. 679=RVPp. 9. 98. 10 सदनऽसदे-RPr. 9. 24.

गां न चर्षणीसहम् II. 709=RVPp. 8. 1. 2 चर्षणिऽसहम्-RPr. 9. 8; VPr. 3. 130; TPr. 3. 7.

नीथाविदः सूनृतावत्यृतावृधः पुरूवसुम् ।
धन्वासहोऽवग्रहस्तु ह्रस्वाध्यायः प्रकीर्तितः ॥२४॥

प्र वामर्चन्त्युक्थिनो नीथाविदो जरितारः II. 922=RVPp. 3. 12. 5 नीथऽविदः RPr. 9. 17.

रैवदस्मे व्युच्छ सूनृतावति II. 1079. =RVPp. सूनृताऽवति

येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधः 1. 258=RVPp. 8. 89. 1 ऋतऽवृधः

पुरूवसुं पुरुप्रशस्तमूतये II. 902=RVPp. 8. 71. 10 पुरुऽवसुम्-RPr. 9. 1; VPr. 3. 98.

धन्वासहा नायते II. 1162=RVPp. 1. 127. 3 धन्वऽसहा; RPr. 9. 3.

॥ अथप्रहहस्वमिति ॥

॥ द्वितीयोऽध्यायः ॥

(तृतीयोऽध्यायः)

अथ षत्वम् :—

संहितायां षस्य सः स्यात् पदकाले तु यत्र तान् ।
विविच्य कथयाम्यद्य संप्रदायानुसारतः ॥२५॥
मूर्धन्य एव दन्त्य (:) स्वरोपधः ।
दन्त्यो भवति मूर्धन्यः संहितायां विकारिणः ॥२६॥
दलधा वर्णा न चैवं स्युः परिशेषादुदाहृतौ ।
एह्यू ष्विम मू षु पो षु चोर्ध्व ऊ षु नि षीदत ।
वीरो अनु ष्याद् गव्यो षु णरभीष च शग्ध्यू षु ॥२७॥

एह्यू षु ब्रवाणि ते 1. 7; RT. 279=RV. 6. 16. 16.

इममू षु त्वमस्माकम् 1. 28=RV. 1. 27. 4.

उपो षु जातमार्यस्य वर्धनम् 1. 47=RV. 8. 103. 1.

उपो षु शृणुही गिरः 1. 416=RV. 1. 82. 1.

ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये 1. 57=RV. 1. 36. 13.

आ त्वेता नि षीदत 1. 164=RV. 1. 5. 1.

यदि वीरो अनु ष्यात् 1. 82.

गव्यो षु णो यथा पुरा 1. 186=RV. 8. 46. 10.

अभी षदप चुच्यवत् 1. 200=RV. 2. 41. 10.

शंग्ध्यू ३ षु शचीपते 1. 253=RV. 8. 61. 5.

मो षु चाभीषतरभी ष्याम परि ष्वजन्त च ।
त्यमू षु च स्तुष ऊ षु पर्यू षु च महाँ हि षः ॥२८॥

मो षु त्वा वाघतश्च नारे 1. 284=RV. 7. 32. 1.

अभी षतस्तदा भर 1. 309=RV. 7. 32. 24.

अभी ष्याम वृषमणस्त्वोताः 1. 336.

परि ष्वजंत जनयो यथा पतिम् 1. 375=RV. 10. 43. 1.

त्यमू षु वाजिनं देवजूतम् II. 332=RV. 10. 178. 1.

स्तुष ऊ षु वो नृतमाय धृष्णवे 1. 390=RV. 8. 24. 1.

पर्यू षु प्र धन्व वाजसातये 1. 428=RV. 9. 110. 1; AV. 5. 6. 4—न्वा.

महाँ हि षः 1. 381=RV. 8. 13. 1.

अधि ष्णुभिः सोम उ ष्वाणर्नि षीद तु षिञ्चत ।
वास्तोष्पते गोष्पदे च ज्योतिष्कृणोति सूनरी ॥२९॥

सोम उ ष्वाणः सोतृभिरधि ष्णुभिरवीनाम् 1. 515=RV. 9. 107. 8.

प्र तु द्रव परि कोशं नि षीद 1. 522=RV. 9. 87. 1.

परीतो षिंचता सुतम् I. 512=RV. 9. 107. 1.

वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणा 1. 275=RVPp. 8. 17. 14 वास्तोः पते

गोष्पदे Stobha.

ज्योतिष्कृणोति सूनरी 1. 303.

ज्योतिष्पताहमिद्धि पितुष्परि परि षिच्यते ।
इद्दो ष्विन्दो तपोष्पवित्रं सहि ष्म नृषा असि ॥३०॥

ज्योतिष्पता AG. 4. 2. 15.

अहमिद्धि पितुष्परि 1. 152=RV. 8. 6. 10.

पवित्रे परि षिच्यसे II. 110=RV. 9. 42. 4.

यदद्भिः परिषिच्यसे II. 135=RV. 9. 65. 6.

इहो ष्विन्दवा गहि II. 136=RV. 9. 65. 5.

तपोष्पवित्रं विततं दिवस्पदे II. 226=RV. 9. 83. 2.

स हि ष्मा जरितृभ्यः II. 319=RV. 9. 20. 2.

गोषा इन्दो नृषा असि II. 395=RV. 9. 2. 10.

नि षीदसि परि षस्व पितुष्पित वसुष्कविः ।
नि षेदिरे प्रति ष्या विभिष्पताद्वंसु षीदति ॥२१॥

उतोपमानां प्रथमो नि षीदसि II. 582=RV. 8. 61. 2.

तमिन्दुः परि षस्वजे II. 548=RV. 9. 12. 5.

गर्भे मातुः पितुष्पिता II. 745=RV. 6. 16. 35.

स इधानो वसुष्कविः II. 910=RV. 1. 79. 5; वसुःक-MS. 2. 13. 8; 157. 11.

विशं विश्पतिं नमसा नि षेदिरे II. 916=RV. 6. 15. 8.

प्रति ष्या सूनरी जनी II. 1072=RV. 4. 52. 1.

यद्वां रथो विभिष्पतात् II. 1077=RV. 1. 46. 3.

श्येनो न वंसु षीदति II. 1110=RV. 9. 57. 3.

ओ ष्वस्मै वि षु विश्वाऽभी षु यद्वां नि षेदथुः ।
आविष्कृणोति चाविष्कृणं त्वा परि ष्वजामहे ॥२२॥

ओ ष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत II. 1148=RV. 10. 133. 1.

वि षु विश्वा अरातयः II. 1150=RV. 10. 133. 3.

अभी षु णः सखीनाम् II. 34=RV. 4. 31. 3.

परि यद्वां नि षेदथुः II. 946=RV. 4. 56. 7.

आविष्कृणोति वग्वनुम् II. 607=RV. 9. 3. 5.

आविष्कृणवन्गुहा सतीः II. 988=RV. 8. 14. 8.

तं त्वा परि ष्वजामहे II. 1149=RV. 10. 133. 2.

॥ षत्वं समाप्तम् ॥

॥ तृतीयोऽध्यायः ॥

(चतुर्थोऽध्यायः)

अथावग्रहषत्वम् :—

गोषा नृषद्म नृषाहं दुष्वप्न्यमृतीषहम् ।
मन्युषाविणं नृषूत नृषातातिषितं तथा ॥२३॥

गोषा इंदो नृषा असि II. 395=RVPp. 9. 2. 10 गोऽसाः, नृऽसाः

नृषद्मा सीदद्पां विवर्ते 1. 77=RVPp. 10. 46. 1 नृऽसद्वा

नरं नृषाहं मंहिष्ठम् 1. 144=RVPp. 8. 16. 1 नृऽसहं; correct reference in Concordance.

परा दुष्वप्न्यं सुव 1. 141=RVPp. 5. 82. 4 दुःऽस्वप्न्यं

तं वो दस्ममृतीषहम् 1. 236=RVPp. 8. 88. 1 ऋतिऽसहं

अतीहि मन्युषाविणम् 1. 223=RVPp. 8. 32. 21 मन्युऽसाविनं

सिमा पुरू नृषूतो असि 1. 279=RVPp. 8. 4. 1 नृऽसूतः

शूरो नृषाता श्रवसश्च कामः 1. 318=RVPp. 7. 27. 1 नृऽसाता

पृथिव्यामतिषितं यदूधः 1. 331=RVPp. 10. 73. 9 अतिऽसितं

विष्वगानुषग् विषूतरत्नुष्वधं निषत्त तु ।
विष्कभिते युषग् विष्वश्वं सुष्टुत परि स्रव ॥२४॥

विष्वक्तस्तंभ पृथिवीमुत द्याम् 1. 339=RVPp. 10. 89. 4 विष्वक्

आ जुह्वध्वमानुषक् 1. 82.

स्वादोरित्था विषूवतः 1. 409=RVPp. 1. 84. 10 विषुऽवतः

क्रत्वा महाँ अनुष्वधम् 1. 423=RVPp. 1. 81. 4 अनुऽस्वधं; Ben. सहाँ a misprint. ?

चक्रं यदस्याप्स्वा निषत्तम् 1. 331=RVPp. 10. 73. 9 निऽसत्तं

विष्कभिते अजरे भूरिरेतसा 1. 378=RVPp. 6. 70. 1 विऽस्क-

पवस्व देव आयुषक् 1. 483; II. 585.

रथं विष्वञ्चमरुहद्विचक्षणः 1. 554=RVPp. 9. 75. 1 विष्वंचं

ममेद्वर्धस्व सुष्टुतः II. 850=RVPp. 8. 6. 12 सुऽस्तुतः

अया वीती परि स्रव 1. 495=RVPp. 9. 61. 1 परि स्रव

अभिमातिषाहो बर्हिषदो विष्वग्घविष्कृतः ।
चतुष्पाभिष्कृतं ज्योतिष्कृच्छोचिष्के हविष्कृते ॥३५॥

अभिमातिषाहः AS. 19.

बर्हिषदो वचनावंत ऊधभिः 1. 563=RVPp. 9. 68. 1 बर्हिऽसदः

विष्वक्तस्तंभ पृथिवीमुत द्याम् 1. 339=RVPp. 10. 89. 4 विष्वक्

देदिशतीर्हविष्कृतः 1. 13=RVPp. 8. 102. 13 हविःऽकृतः

द्विपाच्चतुष्पादर्जुनि 1. 367=RVPp. 1. 49. 3 चतुःऽपत्

गच्छन्निंद्रस्य निष्कृतम् 1. 510=RVPp. 9. 15. 1 निःऽकृतं

ज्योतिष्कृत् AS. 50.

शोचिष्केशं वृषणं यमिमा विशः II. 1161=RVPp. 1. 127. 2 शोचिःऽकेशं

अतंद्रो हव्यं वहसि हविष्कृत आदिद्देवेषु राजसि 1. 46; हविष्कृतम् II. 697=RVPp. 8. 60. 15 हविःकृतः

पृथिवीषदोऽप्सुषदर्निषंगिभ्यो दिवीषदः ।
परिषिच्यमाना परि षिच्यसे ऋषिषाण तु ॥३६॥

पृथिवीषदम् VS. 9. 2; पृथिविषद्भ्यः AV. 18. 4. 78.

स गच्छत्वप्सुषदोऽप्यग्नीन् AV. 12. 2. 4; CA. II. 80; अप्सुषदम् RV. 3. 3. 5.

स इषुहस्तैः स निषंगिभिर्वशी II. 1298=RVPp. 10. 103. 3 निऽषं-

ये देवा दिविषदः AV. X. 9. 12.

इंद्राय सोम परिषिच्यमानः II. 157=RVPp. 9. 97. 14 परिऽसि-

पवित्रे परि षिच्यसे II. 110=RVPp. 9. 42. 4 परि सि-

ये त्वा मृजंत्यृषिषाण वेधसः II. 236=RVPp. 9. 86. 4 ऋषिऽसान

गोषाः परिष्वजत् पुरुषन्त्योः सुषामानि (?) तु ।
सुषमिद्धर्गोषणिं निषिक्तं चतुष्पदे तथा ॥३७॥

गोषा इंद्रो नृषा असि II. 395=RVPp. 9. 2. 10 गोऽसाः, नृऽसाः

वना विश्वा परिष्वजत् II. 497=RVPp. 6. 60. 10 परिऽस्वजत्

स्वसर्योः पुरुषंत्योरा सहस्राणि दद्महे II. 409=RVPp. 9. 58. 3 पुरुऽसंत्योः

त्वे वसु सुषणनानि संतु II. 654=RVPp. 7. 12. 3 सुऽसननानि

सुषमिद्धो न आ वह II. 695.

उत नो गोषणिं धियम् II. 940=RVPp. 6. 53. 10 गोऽसनिं

निषिक्तं पुष्करे मधु II. 950=RVPp. 8. 72. 11 निऽसिक्तं

शं न आ पचद् द्विपदे चतुष्पदे II. 1107=RVPp. 1. 157. 3 चतुःऽपदे

निषंगिभिः सुषुम्णा सुषहा निष्षहमाण तु ।
हविष्पतिश्च गोषाति स्वर्षाता तु चमूषदः ॥३८॥

स इषुहस्तैः स निषंगिभिर्वशी II. 1198=RVPp. 10. 103. 3 निषंगिऽभिः

दस्रा हिरण्यवर्तनी सुषुम्णा II. 1091 = RVPp. 5. 75. 2 सुऽसुम्ना; Samhita-णा

सुषहा सोम तानि ते II. 1114=RVPp. 9. 29. 3 सुऽसहा

निष्षहमाणो यमते II. 1162=RVPp. 1. 127. 3 निःऽसह-

यस्त्वामग्ने हविष्पतिर्दूतं देव सपर्यति II. 195=RVPp. 1. 12. 8 हविःऽपतिः

गोषातिरश्वसा असि II. 166=RVPp. 9. 61. 20 गोऽसाः

स्वर्षाता वन ऊर्ध्वा नवंत II. 820=RVPp. 9. 88 2 स्वःऽसाता

पुनानासश्चमूषदः II. 527=RVPp. 9. 8. 2 चमूऽसदः

साकंनिषेभ्यः स्वर्षान्निष्कृण्वानास्तु चमूष तु ॥३९॥

नमः साकंनिषेभ्यः II. 1175.

ऋषिमना य ऋषिकृत्स्वर्षाः II. 524=RVPp. 9. 96. 18 स्वःऽसाः

निष्कृण्वाना आयुधानीव धृष्णवः II. 1102=RVPp. 1. 92. 1 निःऽकृ-

चमूषच्छ्येनः शकुनो विभृत्वा II. 525=RVPp. 9. 96. 19 चमूऽसत्

॥ अवग्रहषत्वं समाप्तम् ॥

ष्टुत्वमारभ्यते :—

संहितायां टस्य तः स्यात्पदकाले तु यत्र तान् ।
विविच्य कथयाम्यद्य संप्रदायानुसारतः ॥४०॥

॥ इति परिभाषा ॥

नकिष्ट्वा परि ष्टोभंतु नकिष्टं च स्वसुष्टमः ।
विभोष्ट इंद्र योनिष्ट धनुष्टन्वंत्यभिष्टु च ॥४१॥

न किष्ट्वद्रथीतरो हरी यदिंद्र यच्छसे ।

न किष्ट्वानु मज्मना न किः स्वश्व आनशे II. 300; RT. 284; RPr. 5. 34;
TPr. 6. 15; CA. 2. 84, 85.

परि ष्टोभंतु नो गिरः 1. 158.

न किष्टं कर्मणा नशत् 1. 243.

गच्छं जारो न योषितम् II. 624=RV. 9. 38. 4 गच्छञ्जा-
अपसेधं दुरिता सोम नो मृड II. 666=RV. 9. 82. 2 सेधन्
त्वँ सुतो मदिंतमो दधन्वान्मत्सरिंतमः II. 672=RV. 9. 67. 2.

मधुमान्द्रप्सः सामन्तपता धर्मन्दिवस्तथा ।
मघवन्न नकारान्तं पदमेव प्रकीर्तितम् ॥५५॥

मधुमां द्रप्सः परि वारमर्षति II. 719=RV. 9. 69. 2 मधुमान्
धर्मं न सामं तपता सुवृक्तिभिः II. 779=RV. 8. 89. 7 सामन्
धर्मं दिवो धरुणे सत्यमर्पितम् II. 802=RV. 10. 170. 2 धर्मन्
मघवं छग्धि II. 669=RV. 8. 24. 11 मघवञ्छ-

॥ नपरं समाप्तम् ॥

अथो नपरसूत्राणि गलसंख्या समीरिता ।
एकस्य चैकरीत्या च बहुसंख्यास्तथेरिताः ॥५६॥
एकस्य द्वितयत्वेन एकसंख्या तथेरिता ।
आहत्योदाहृतिः प्रोक्ता वनसंख्यासमेन तु ॥५७॥

॥ इति नपरं समाप्तम् ॥

अथ तपरसंधिः—

यन्मातुः स्वाभ्नः सूनुर्बोध त्मनार्चिभ्न ओहसे ।
केचिन्नियेभुरिभ्न पाशिन इन्मघवत्तथा ॥५८॥

कायमानो वना त्वं यन्मातृरजगन्नपः 1. 53=RVPp. 3. 9. 2 यत् मा-
स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावा 1. 76=RV. 3. 1. 23.
बोधन्मना इदस्तु नः 1. 140.
वचस्तच्चिन्न ओहसे 1. 183=RV. 1. 30. 4 तत् चित् नः
मा त्वा केचिन्नि येमुरिन्न पाशिनः 1. 246=RV. 3. 45. 1.
स्तोतारमिन्मघवन्नस्य वर्धय 1. 254=RV. 8. 97 1.

त्वमिन्न आप्यमस्मिन्नि रीरमन् तव तन्न ऊ ।
उपोपेन्नु च भूय इन्नु ते तन्नो विदद्वसो ॥५९॥

त्वं न ऊती त्वमिन्न आप्यम् 1. 260=RV. 8. 97. 7.
नारे अस्मन्नि रीरमन् 1. 284=RVPp. 7. 32. 1 अस्मत नि-
तव तन्न ऊतये 1. 274=RV. 8 24. 11.
उपोपेन्नु मघवन्भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते 1 300=RV. 8. 51. 7.
राधस्तन्नो विदद्वस उभयाहस्त्या भर 1. 345=RV. 5. 39 1.

सोम इन्मदस्तमिन्महत्सु त्यन्मायायावधीः ।
यथा चिन्नो तव त्यन्न गोमन्न इन्नु पावकः ॥६०॥

इत्था हि सोम इन्मदः 1. 410=RV. 1. 80. 1.
तमिन्महत्स्वाजिषूतिमर्भे हवामहे 1. 411=RV. 1. 81. 1.
तव त्यन्मायायावधीः 1. 412=RV. 1. 80. 7 तमु त्वं०
यथा चिन्नो अबोधयः 1. 421=RV. 5. 79. 1.
तव त्यन्नर्यं नृतोऽप इंद्र 1. 466=RV. 2. 22. 4.
गोमन्न इंदो अश्ववत् 1. 574=RV. 9. 105. 4.

तन्नो मित्रः सहस्तन्न असदन्मातरं पुरः ।
व्यख्यन्महियो यन्मनः शूलस्तन्मयि संकृतिः ॥६१॥

जीराश्वो अश्विनोर्यातु सुष्टुतः II. 1107=RVPp. 1. 157. 3 सुऽस्तुतः (सुष्टुतः occuring only twice.) But cp:—
तं त्वा गिरः सुष्टुतयो वाजयंति 1. 68.
वर्धतु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे II. 974.
सुष्टुतिम् 1. 349; II. 182, 256, 1146.
सुष्टुतीः II. 380.

॥ अवग्रहषत्वं समाप्तम् ॥

ष्टुत्वविकारमारभ्यते :—

संहितायां ठस्य थः स्यात् पदकाले तु यत्र तान् ।
विविच्य कथयाम्यद्य संप्रदायानुसारतः ॥
कु ष्ठः को वापो हि ष्ठा मयोभुवस्त चराचरम् ॥४७॥

कु ष्ठः को वामश्विना तपानः 1. 305=RV. 5. 74. 1 कूष्ठो देवावश्विना=कूऽस्थः
आपो हि ष्ठा मयोभुवः II. 1184=RVPp. 10. 9. 1 स्थ

अवग्रहष्टुत्वविकार(ः) ष्ठत्वमारभ्यते :—

विष्ठा गिरिष्ठाः परमेष्ठी रयिष्ठाः प्रतिष्ठ तु ।
गह्वरेष्ठां पूर्विनेष्ठां प्रतिष्ठां निष्ठ थेष्ठ तु ॥४८॥

स बुध्न्या उपमा अस्य विष्ठाः 1. 321=AV. 4. 1. 1; VS. 13. 3.
अप्सु दक्षो गिरिष्ठाः 1. 473=RVPp. 9. 62. 4 गिरिऽस्थाः
परमेष्ठी AS. 18.

सरस्वंतं पुष्टपतिं रयिष्ठाम् AV. 7. 40. 2; रयिष्ठानो रयिमस्मासु धेहि AV. 7. 76. 6=RV. 6. 47. 6 रयिस्थानो रयिम्·

साकं प्रतिष्ठा हृद्या जघंथ RVPp. 10. 73. 6 प्रतिऽस्था

विश्वंभरा वसुधानी प्रतिष्ठा AV. 12 1. 6; VS. 14. 23.

गह्वरेष्ठां महांतं पूर्विनेष्ठाम् 1. 353.

अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठाम् RVPp. 5. 47. 7 प्रतिऽस्थां

मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त AV. 6. 32. 3. (The ms. reads प्रत्यष्ठाम्.)

यूथे न निष्ठा वृषभो वि राजसि II. 844=RV. 9. 110. 9. निःष्ठा; Pada निःऽस्थाः

अभी नरं धीजवनं रथेष्ठाम् II. 774=RVPp. 9. 97. 49. रथेऽस्थां

॥ अवग्रहष्टुत्वविकारः ष्टुत्वं समाप्तम् ॥

ष्टुत्वविकारो णत्वमारभ्यते :—

संहितायां णस्य नः स्यात् पदकाले तु यत्र तान् ।
विविच्य कथयाम्यद्य संप्रदायानुसारतः ॥४९॥
ऊर्ध्वे ऊ षु ण रक्षा णो गव्यो षु णः मिमिक्ष णः ।
शिक्षा णो अस्मिनु ष्वाणरधि ष्णुभिरभी षु णः ॥५०॥

ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये 1. 57=RV. 1. 36. 13.

गव्यो षु णो यथा पुरा 1 186=RV. 8. 46. 10.

अग्ने रक्षा णो अंहसः 1. 24=RV. 7. 15. 13.

मध्वा यज्ञं मिमिक्ष णः 1. 519=RV. 9. 107. 6 नः

शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहूत यामनि 1. 259=RV. 7. 32. 26; TS. 7. 7. 4

(अवर्णि VI.)

अवर्णिन्यनुक्तं समोप्यातिरिक्तम् ।
परित्यज्य दुष्कीर्तितं चाभिवीक्ष्य ।
ककारादिवर्णक्रमेणाहमेतत् ।
सुवृत्तिं करिष्यामि विस्पष्टवाच्याम् ॥७०॥
ओदेद्वर्णं सछन्नं संहितायां पदादिगम् ।
अवर्णं ज्ञातुमस्माभिरिदं शास्त्रं प्रणीयते ॥७१॥
आगाद्भूतमभरश्च असदत्पादमेव च ।
अग्निमतनो अप्राद्य आयं गौः पृश्निरक्रमीत् ॥७२॥

दोषो आगाद् बृहद्गाय 1. 177.

पूर्वागात्पद्वतीभ्यः I. 281=RVPp. 6. 59. 6 पूर्वा आ अ-

भद्रो भद्रया सचमान आगात् II. 895=RVPp. 10. 3. 3 आ अ-

इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरागात् II. 1096=RVPp. 1. 113. 1 आ अ-

रुशद्वत्सा रुशती श्वेत्यागात् II. 1097=RVPp. 1. 113. 2 आ अ-

या इंद्र भुज आभरः I. 254=RVPp. 8. 97. 1. आ अ-;आभरत् not occuring in SV.

श्येनो न योनिमासदत् 1. 472; II. 358=RVPp. 9. 62. 4 आ अ-

श्येनो न योनिं घृतवंतमासदत् I. 562; II. 664=RV. 9. 82. 1

मासदं=आऽस-

३ २ ३ २ ३
प्रत्न ँ सधस्थमासदत् II. 26=RVPp. 9. 1075. आ अ-

१ २ ३ २ ३ १ २
द्रोणे सधस्थमासदत् II. 40=VS. 26. 26.

१ २र ३ १ २
अग्निं न स्ववृक्तिभिर्होतारं त्वा वृणीमहे I. 420=RV. 10. 21. 1 आ अ-

१ २र ३ १ २
अग्निरग्रमुषसामशोचि I. 70=RVPp. 7. 8. 1 आ अ-

त्वमातनोरुर्वान्तरिक्षम् AS. 19.

आप्रा द्यावापृथिवी AS. 44.

आयं गौः पृश्निरक्रमीत् AS. 45.

आरोहमागमन्नरुहाम नेत्रारुहरीक्षणम् ।
असदन्नैत्रांतरीक्ष्या (?) विशदग्रे जति स्मृतम् ॥७३॥

१
नाकमारुहत्=RVPp. 8. 41. 8 आ अरु-

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २र
इत एत उदारुहन् दिवः पृष्ठान्या रुहन् I. 92=AV. 18. 1. 61.

२ ३ १ २ ३ १ २र
यथा गाव इहागमन्/ II. 784=RVPp. 9. 49. 2 आऽग-

२उ ३ १ २र
यत्सानोः सान्वारुहः II. 693=RVPp. 1. 10. 2 आ अ-

१ २ ३ १ २र
धर्मणा वायुमारुहः II. 271=RV. 9. 25. 2 आ विशे

१ २ ३ २३ १ २
ताभिः पवित्रमासदः II. 329=RVPp. 9. 62. 7 आ अ-

२ ३ २उ ३ १ २ १
हरिः सन्योनिमासदः II. 350=RV. 9. 19. 3-निमासदत्=आ अ-

१ २र ३ १ २
प्रांतरिक्षात्स्थाविरीस्ते असृक्षत II. 236=RV. 9. 86. 4.

२उ ३ २ ३ १ २
य इंदुर्वारमाविशत् II. 625=RVPp. 9. 38. 5 आ अ-

अथ चावर्गिसूत्राण्येकविंशतिरेव च ।
एकस्य चैकरीत्या च ऋत्विक् संख्या तथेरिता ॥७४॥
एकस्य द्वितयत्वेन मूर्तिसंख्या तथेरिता ।
वेदसंख्याकसूत्राणामेकमेव हि निश्चितम् ॥७५॥
भूतसंख्याकसूत्राणामेकमेवं प्रकीर्तितम् ।
आहत्योदाहृतिः प्रोक्ता गयसंख्यासमेन तु ॥७६॥

त्वे वसु सुषणनानि संतु 11. 654=RVPp. 7. 12. 3 सुऽसन-

॥ अवग्रहणत्वं समाप्तम् ॥

सवर्णदीर्घम् :—

अकारश्च इकारश्च उकारश्च तथा त्रयम् ।
अन्तादिभावयोगेन सवर्णे तु चतुर्विधम् ॥५६॥
दीर्घोभयं ह्रस्वदीर्घं दीर्घह्रस्वं पुनस्तथा ।
ह्रस्वद्वयं क्रमाज्ज्ञेयमकारादिक्रमेण तु ॥५७॥
अवर्णादिक्रमाणां तु प्रत्येकं सुविभागतः ।
चतस्रोदाहृति(?)र्ज्ञेयाः* शोधकानां† हिताय वै ॥५८॥
भरासम्यं यथाजौ च गंतासि च यवाशिरम् ।
यवाशिर उपायाहि प्राणा धेनुमिवायतीम् ॥५९॥

अग्ने विवस्वदा भरास्मभ्यमूतये महे 1. 10.
असर्जि वक्वा रथ्ये यथाजौ 1. 543.
गंतासि AS. 15.
त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाशिरम् 1. 456=RVPp. 2. 22. 1 यवऽआ-
इंदोरिंद्रो यवाशिरः 1. 145=RVPp. 8. 92. 4 यवऽआ-
अतश्चिदिंद्र न उपा याहि 1. 215=RVPp. 8. 92. 10 उप आ
प्राणा सिंधूनां कलशाँ अचिक्रदत् (?) 1. 559 (No other possible example in SV.)=RV. 9. 86. 19 प्राणा सि-; So Pada.

* Note irregular Saṃdhi and the use of चतस्रः with उदाहृतिः; or is it-तीः for-तयः ?

† शाकटानां ?. The Ṛktantra belongs to the School of Śākaṭāyana.

प्राणा (?) शिशुर्महीनाम् 1. 570; II. 363.
प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् 1. 73=RVPp. 5. 1. 1 इव आऽयतीं

उषः प्रारं च दीर्घायो वाताप्याय उतासते ।
सप्तास्येभिश्च इन्द्रा भर सं चा च विशंति च ॥६०॥

उषः प्रारन्नृतूँरनु 1. 367=RVPp. 1. 49. 3 प्र आरन्
दीर्घायो मर्त्यः 1. 268=RVPp. 8. 70. 7 दीर्घऽआयो
दीर्घं सुतं वाताप्याय 1. 228=RVPp. 10. 105. 1 वाताप्याय
इंद्रं जातमुपासते 1. 175=RVPp. 10. 153. 1 उप आ-
सप्तास्येभिर्ऋक्वभिः 1. 463.
त्वं न इंद्रा भर ओजः 1. 405=RVPp. 8. 98. 10 इंद्र आ
सं चाच विशंति 1. 534=RVPp. 9. 95. 3 च आ

भरा नूनमथादित्य चाशनानशने तथा ।
आनुष्टुभस्य च प्रागा . गिराममासुकृतो पृण ॥६१॥

अथादित्य AS. 4.
चाशनानशने AS. 43.
आनुष्टुभस्य AS. 14.
अंतश्च प्रागा आदितिर्भवासि RV. 8. 48. 2; (पूर्वागात्पद्वतीभ्यः 1. 281.)
ममा आता सुकृतो पृण 1. 52=RVPp. 8. 1. 18 मम आ

च नारे पानः शल्यात्मा गिरः सोमा विवोजय ? ।
इहावह च विश्वायु हागमन् (त् ?) घृतासुती ॥६२॥

मो षु त्वा वाघतश्च नारे 1. 284=RVPp. 7. 32. 1 च न आरे
शल्यात्मा ?
अग्ने देवाँ इहा वह II. 142=RV. 1. 12. 3.
पाहि सद्‌मिद्विश्वायुः II. 983=RV. 1. 27. 3.

तव त्यन्नर्यं नृतोऽप इंद्र 1. 466=RV. 2. 22. 4.

अर्षा सोम द्युमत्तमोऽभि द्रोणानि रोरुवत् 1. 503=RV. 9. 65. 19.

अपघ्नन्पवते मृधो ऽप सोमो अराव्णः 1. 510.

पवस्व वाजसातमोऽभि विश्वानि वार्या 1. 521=RV. 9. 107. 23.

त्वं विप्रो अभवोऽगिरस्तम 1. 518=RV. 9. 107. 6.

मर्जयंतोऽछ गर्भोऽवृण्योजोऽजनेंद्वोऽस्मभि ।
अरातयोऽर्यरिंद्वोऽसिष्यदंत सुतोऽव्य च ॥८२॥

अश्वं न त्वा वाजिनं मर्जयंतोऽछा बर्ही रशनाभिर्नयंति 1. 523=RV. 9. 87. 1.

अपां यद्गर्भोऽवृणीत देवान् 1. 542=RV. 9. 97. 41.

अद्धादिंद्रे पवमान ओजोऽजनयत्सूर्ये ज्योतिरिंदुः 1. 541=RV. 9. 97. 41.

सोमाः पवंत इंदवोऽस्मभ्यं गातुवित्तमाः 1. 548=RV. 9. 101. 10

वि चिदश्नाना इषयो अरातयोऽर्यो नः संतु 1. 555=RV. 9. 79. 1

प्र देवमछा मधुमंत इंदवोऽसिष्यदंत गाव आ न धेनवः 1. 563=RV. 9. 68. 1.

एष स्य धारया सुतोऽव्या वारेभिः पवते मदिंतमः 1. 584=RV. 9. 108. 5.

षु नोऽव सह यथोऽथ ते मन्वसा सदोऽह तु ।
पादोऽस्येह विमानोऽज पादोऽस्य साद्रिवोंऽशु च ॥८३॥

इंद्र वाजेषु नोऽव AS. 13=RV. 1. 7. 4.

यथोऽथ AS. 17=AV. 6. 69. 3.; third pāda.

तेऽमन्वत AS. 21=RVPp. 4. 1. 16. ते मन्वत

सदोऽहम् AS. 26.

पादोऽस्येहाभवत् AS. 33=RV. 10. 90. 4.

विमानोऽजरम् AS. 28=RV. 3. 26. 7.

पादोऽस्य AS. 34=RV. 10. 90. 3.

शनैश्चिदंतो अद्रिवोऽश्वावंतः शतग्विनः RV. 8. 45. 11. See also RV. 8. 62. 11.

अरातीवा चिदद्रिवोऽनु RV. 8. 62. 11.

तुभेरश्वा* शिशुगर्भोऽग्नि द्यौ तमोऽवे रजोऽप तु ।
सृणीकोऽग्नि नमोऽस्यदुभ्यर्नमोऽन्नाय नमोऽन्नप* ॥८४॥
वर्चोऽसि मनोऽसि मनोऽजयदिंद्रोऽजयत्तथा ।
प्राणोऽपानर्यशोक्रान् च इंदवोऽस्तं वृषायते ॥८५॥

नमोऽन्नाय VS. 16. 21.

वर्चोऽसि VS. 10. 25.

अच्छा समुद्रमिंदवोऽस्तं गावो न धेनवः II. 9=RV. 9. 66. 12.

यस्य ते पीत्वा वृषभो वृषायतेऽस्य पीत्वा स्वर्विदः II. 43=RV. 9. 108. 12.

मधुना पयोऽथ ऊर्मयोऽभिक्षरं गवेभ्य तु ।
अपोऽग्रियः पदेचेतो चतुरोऽस्मभ्यमुक्थिनः ॥८६॥

अभि ते मधुना पयोऽथर्वाणो अशिश्रयुः II. 2=RV. 9. 11. 2.

ये ते पवित्रमूर्मयोऽभिक्षरंति धारया II. 138=RV. 9. 61. 5.

कृण्वंतो वरिवो गवे ऽभ्यर्षति सुष्टुतिम् II. 182=RV. 9. 62. 3.

त्वं समुद्रिया अपोऽग्रियो वाच ईरयन् II. 126.

---

* Examples not found in any of the four Vedas. See gárdhó' vṛṇīta RV. 9. 97. 41; cp. also gárbho'si AV. 19. 44. 5=VS. 10. 3. támo'vaḥ : RV. 5. 31. 3; támo'vayunám 6. 21. 3; támó'va dadhvase. 10. 113. 7. rájo'pa does not occur in RV., SV., VS., AV. We have rájó'tiṣṭhipaḥ 1. 56. 5; rájó'ñjasā 1. 139 4; rájó'nu svám 5. 59. 1; rájo'bhyárṣanti 9. 63. 6; rájó'to 10. 149.2. sṛṇīko—smabhyam untraced.

तव त्यन्नर्यं नृतोऽप इंद्र 1. 466=RV. 2. 22. 4.

अर्षा सोम द्युमत्तमोऽभि द्रोणानि रोरुवत् 1. 503=RV. 9. 65. 19.

अपघ्नन्पवते मृधोऽप सोमो अराव्णः 1. 510.

पवस्व वाजसातमोऽभि विश्वानि वार्या 1. 521=RV. 9. 107. 23.

त्वं विप्रो अभवोऽगिरस्तम 1. 518=RV. 9. 107. 6.

मर्जयंतोऽछ गर्भोऽवृण्योजोऽजनेंदवोऽस्मभि ।
अरातयोऽर्यरिंदवोऽसिष्यदंत सुतोऽव्य च ॥८२॥

अश्वं न त्वा वाजिनं मर्जयंतोऽच्छा बर्ही रशनाभिर्नयंति 1. 523=RV. 9. 87. 1

अपां यद्गर्भोऽवृणीत देवान् 1. 542=RV. 9. 97. 41.

अदधादिंद्रे पवमान ओजोऽजनयत्सूर्ये ज्योतिरिंदुः 1. 541=RV. 9. 97. 41.

सोमाः पवंत इंदवोऽस्मभ्यं गातुवित्तमाः 1. 548=RV. 9. 101. 10

वि चिदश्नाना इषयो अरातयोऽर्यो नः संतु 1. 555=RV. 9. 79. 1

प्र देवमछा मधुमंत इंदवोऽसिष्यदंत गाव आ न धेनवः 1. 563=RV. 9. 68. 1

एष स्य धारया सुतोऽव्या वारेभिः पवते मदिंतमः 1. 584=RV. 9. 108. 5

षु नोऽव सह यशोऽथ ते मन्वसा सदोऽह तु ।
पादोऽस्येह विमानोऽज पादोऽस्य साङ्खिवोऽशु च ॥८३॥

इंद्र वाजेषु नोऽव AS. 13=RV. 1. 7. 4.

यशोऽथ AS. 17=AV. 6. 69. 3.; third pāda.

तेऽमन्वत AS. 21=RVPp. 4. 1. 16. ते मन्वत

सदोऽहम् AS. 26.

पादोऽस्येहाभवत् AS. 33=RV. 10. 90. 4.

विमानोऽजस्रम् AS. 28=RV. 3. 26. 7.

पादोऽस्य AS. 34=RV. 10. 90. 3.

शनैश्चिद्यंतो अद्रिवोऽश्वावंतः शतग्विनः RV. 8. 45. 11. See also RV. 8. 62. 11.

अरातीवा चिदद्रिवोऽनु RV. 8. 62. 11.

तुमेरश्वा* शिशुगर्भोऽसि द्वौ तमोऽवे रजोऽप तु ।
सृणीकोऽसि नमोऽस्यद्भ्यर्नमोऽभ्राय नमोऽभ्रप* ॥८४॥
वर्चोऽसि मनोऽसि मनोऽजयदिंद्रोऽजयत्तथा ।
प्राणोऽपानर्यशोक्रान् च इंदवोऽस्तं वृषायते ॥८५॥

नमोऽभ्राय VS. 16. 21.

वर्चोऽसि VS. 10. 25.

अच्छा समुद्रमिंदवोऽस्तं गावो न धेनवः II. 9=RV. 9. 66. 12.

यस्य ते पीत्वा वृषभो वृषायतेऽस्य पीत्वा स्वर्विदः II. 43=RV. 9. 108. 12.

मधुना पयोऽथ ऊर्मयोऽभिक्षरं गवेभ्य तु ।
अपोऽप्रियः पदेष्वंतो चतुरोऽस्मभ्यमुक्थिनः ॥८६॥

अभि ते मधुना पयोऽथर्वाणो अशिश्रयुः II. 2=RV. 9. 11. 2.

ये ते पवित्रमूर्मयोऽभिक्षरंति धारया II. 138=RV. 9. 61. 5.

कृण्वंतो वरिवो गवेऽभ्यर्षति सुष्टुतिम् II. 182=RV. 9. 62. 3.

त्वं समुद्रिया अपोऽग्रियो वाच ईरयन् II. 126.

---

* Examples not found in any of the four Vedas. See gárdhó' vṛṇīta RV. 9. 97. 41; cp. also gárbho'si AV. 19. 44. 5=VS. 10. 3. támo'vaḥ : RV. 5. 31. 3; támo'vayunám 6. 21. 3; támó'va dadhvase. 10. 113. 7. rájo'pa does not occur in RV., SV., VS., AV. We have rájó'tiṣṭhipaḥ 1. 56. 5; rájó'ñjasā 1. 139 4; rájó'nu svám 5. 59. 1; rájo'bhyárṣanti 9. 63. 6; rájó'to 10. 149.2. sṛṇīko—smabhyam untraced.

एहीमस्य द्रवा पिब 1. 159=RVPp. 8. 17. 11 आ इहि ई

॥ इकारं समाप्तम् ॥

उकारमारभ्यते :—

आजिषूद्रवज्राः सूर्यस्य द्रोणमितीरितम् ।
मधूदकं च सूक्तेभिश्चैवमादि विलोकयेत् ॥६९॥

तमिन्महत्स्वाजिषूतिम् II. 352=RV. 1. 81. 1–षूतेम्= –षु उत ई

हरिः पर्यद्रवज्राः सूर्यस्य द्रोणम् (सु+ऊर्यस्य) 1. 538=RVPp. 9. 93. 1 सूर्यस्य

क्षीरं सर्पिर्मधूदकम् II. 647=RVPp. 9. 67. 32 मधु उ–

अग्निं सूक्तेभिर्वचोभिर्वृणीमहे 1. 59=RVPp. 1. 36. 1 सुऽउ–

उकारस्य तथा दीर्घे ह्रस्वदीर्घे न विद्यते ॥७०॥

॥ उकारं समाप्तम् ॥

इकारमारभ्यते :—

इको गुणस्य रूपाणि चत्वार्याहुर्मनीषिणः ।
पौर्वापर्यविभेदेन ह्रस्वदीर्घोभयेन च ॥७१॥
इकारादिद्विवर्णानामित्संज्ञेह विधीयते ।
एद्वर्णे च तथा ओच भवतो गुणसंज्ञकौ ॥७२॥

शिप्र्यंधसरदश्र्यायत्युछन्ती जत्र्यजीजनत् ।
वाज्यस्थाश्च यशस्व्यस्या वाज्यर्षसि सवाज्य च ॥७३॥

अपाद्धु शिप्र्यंधसः 1. 145=RVPp. 8. 92. 4 शिप्री अं-
प्रत्यु अदर्श्यायत्यू ३ छंती दुहिता दिवः 1. 303=RV. 7. 81. 1.
देवी जनित्र्यजीजनत् 1. 379=RV. 10. 134. 1.
शश्वत्तमं बर्हिरा वाज्यस्थात् 1. 531=RV. 9. 87. 4.
यशस्व्यस्याः AS. 26.
आपृच्छ्यं धरुणं वाज्यर्षसि II. 26=RV. 9. 107. 5.
स वाज्य-?

वाज्यक्रमीश्च वीत्यर्ष वाज्यर्षति प्र वाज्य तु ।
शुष्म्यदाभ्यः शुष्म्यसिष्यदद्राराघस (?) शर्ध्यू च ॥७४॥

आ वाजं वाज्यक्रमीत् II. 5=RV. 9. 64. 29.
वीत्यर्ष पनिष्टये II. 287=RVPp. 9. 9. 2 वीती अर्ष
अभिक्रंदन्कलशं वाज्यर्षति II. 382=RV. 9. 86. 11.
प्र वाज्यक्षाः सहस्रधारः II. 508.
एष शुष्म्यदाभ्यः सोमः II. 639=RVPp. 9. 28. 6 शुष्मी अ-
एष शुष्म्यसिष्यदत् II. 638=RV. 9. 27. 6.
सोमपा बाहुशर्ध्यू ३ प्रधन्वा II. 1198=RVPp. 10. 103. 3-शर्धी उ-

पृथिव्यन्तरिक्षं द्यौरापः देव्यवस ईरिताः ।
व्यवर्तयेति हर्यश्व लक्ष्ये चोको (ह्योको?) निगद्यते ॥७५॥

मर्तस्य देव्यवसः II. 408=RV. 9. 58. 2.
यन्नूर्मिं व्यवर्तयत् II. 986=RVPp. 8. 14. 5 वि अ-
हर्यश्वाय बर्हया समापीन् II. 1142=RV. 7. 31. 12.
हरिभ्यां याह्योक आ 1. 293=RVPp. 7. 32. 4 याहि ओकः

गृणानोऽभि सु नोऽपां शर्धतोऽभिशोदितेऽनागाः ।
इदंधसो स्वतवसेऽरुणाय अपोऽति शूर त ॥९१॥

अभि वायुं वीत्यर्षा गृणानो३ऽभि मित्रावरुणा पूयमानः II. 774=RV. 9. 97. 49.

पवस्व वृष्टिमा सु नोऽपामूर्मिं दिवस्परि II. 783. MS. स नो=RV. 9. 49. 1.

शर्धतोऽभिशस्तेरवस्वरत् II. 791=RV. 6. 42. 4.

यदद्य सूर उदिते ऽनागा मित्रो अर्यमा II. 699=RV. 7. 66. 4.

अस्माअस्मा इदंधसो ऽध्वर्यो प्र भरा सुतम् II. 791=RV. 6. 42. 4.

बभ्रवे नु स्वतवसेऽरुणाय II. 792=RV. 9. 11. 4.

अपोऽति शूर तरामसि II. 805=RV. 7. 32. 27.

मा शिवासोऽव धीयते सृजिरेऽरुषीरधि ।
वाजेषु नोऽव मीढुषोऽनाधृष्टाभिः समिध्यते ॥९२॥

माशिवासोऽव क्रमुः II. 805=RV. 7. 32. 27. with अव-, so noted by Uvaṭa under RPr. 2. 40.

वाजी वाजेषु धीयतेऽध्वरेषु प्र णीयते II. 826=RV. 3. 27. 8.

आ हरयः ससृज्रिरे ऽरुषीरधि बर्हिषि II. 838. MS. ०जिरे=RV. 8. 69. 5.

प्र स्म वाजेषु नोऽव II. 893=RV. 8. 60. 10.

पदं देवस्य मीढुषोऽनाधृष्टाभिरूतिभिः II. 919=RV. 8. 102. 14.

वृषो अग्निः समिध्यतेऽश्वो न देववाहनः II. 887.

वृणीमहे ईमहे अग्निमायवोऽनुष्टुवंति पू ।
ऊतयेऽस्मिन् युयोधि नोऽदेवा वृष्ण्यंशवोऽस्म तु ॥९३॥

होतारं त्वा वृणीमहेऽग्ने दक्षस्य साधनम् RV. 5. 20. 3; cp. also 7. 97. 2; 10. 36. 11; in SV. it occurs in 1. 3=II. 140;

I. 59, I. 460 (=RV. 1. 39. 1) I. 498=II. 485; I. 420=II. 901 but is not followed by *a* in any passage.

ऊर्जो नपातं घृतकेशमीमहेऽग्निं यज्ञेषु पूर्व्यम् II. 901=RV. 8. 60. 2.

अधा तमस्य महिमानमायवो ऽनु ष्टुवंति पूर्वथा II. 921=RV. 8. 3. 8.

ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतयेऽस्मिन्वाजे शतक्रतो II. 948=RV. 1. 30. 6.

युयोधि नो ऽदेवानि ह्वरांसि च II. 971=RV. 6. 48. 10.

शवोऽस्मे स्वानास इंदवः II. 957=RV. 8. 51. 10.

गविष्टयेऽग्ने गायंतोऽवसोऽस्मानाहुवेऽग्नि तु ।
पित्वेऽवस वाहनोऽग्ने गावोऽरुषीररातयो ॥९४॥

कुवित्सु नो गविष्टयेऽग्ने संवेषिषो रयिम् II. 996=RV. 8. 75. 11.

इंद्रं गायंतोऽवसे . II. 929.

वसोऽस्मान्कदा चना दभन् II. 1071=RV. 1. 84. 20.

ऊर्जो नपातमा हुवेऽग्निम् II. 1059=RV. 8. 44. 13.

दिवाभिपित्वेऽवसागमिष्ठाः II. 1100=AV. 18. 1. 45.

जुष्टो हि दूतो असि हव्यवाहनो ऽग्ने रथीरध्वराणाम् II. 1128=RV. 1. 44. 2.

गावोऽरुषीर्यंति मातरः II. 1102=RV. 1. 92. 1.

वि षु विश्वा अरातयोऽर्यो नशंत नो धियः II. 1150=RV. 10. 133. 3.

अवासृजो वीरुधोऽतः कामयंते गृहेऽमृतम् ।
संक्रंदनो नि स्वोऽरणः गाहमानोऽदयस्तथा ॥९५॥

त्वं सिंधूँरवासृजो ऽधराचो अहन्नहिम् II. 1149=RV. 10. 133. 2.

तमित्समानं वनिनश्च वीरुधोऽतर्वतीश्च सुवते च विश्वहा II. 1171 = RV. 10. 91. 6.

सहस्रेणेव त्ववेरिणं तवेत्केयथेदसि ।
असुत्वतेंद्रं तवेदमपीपेमेह वज्रिणम् ॥८१॥

सहस्रेणेव शिक्षति 1. 235=RV. 8. 49. 1.
तुभ्यमेत्यवेरिणम् 1. 252=RVPp. 8. 4. 3 अव इरिणं
तवेदिंद्रावमं वसु 1. 270=RV. 7. 32. 16.
केयथ केदसि 1. 271=RV. 8. 1. 7.
इष्टा होत्रा असृक्षतेंद्रम् 1. 151=RV. 8. 93. 23.
वयमेनमिदा ह्यो ऽपीपेमेह वज्रिणम् 1. 272=RVPp. 8. 66. 7–पेम इह

नेंद्र सश्वस्युपेन्तु मघवन्भूय इतीरिताः ।
अथेमाश्च भरेंद्र त्वक्षेणेव च तु प्रेह्यभी ॥८२॥
वीरायेंदवे श्रयेंद्राय धन्वेंद्राय पिन्वते ।

नेंद्र सश्चसि दाशुषे 1. 300=RV. 8. 51. 7.
उपोपेन्नु मघवन् भूयः 1. 300=RVPp. 8. 51. 7 उपऽउप इत्
अभी षतस्तदा भरेंद्र ज्यायः कनीयसः 1. 309=RV. 7. 32. 24.
यो अक्षेणेव चक्रियौ शचीभिः 1. 339=RV. 10. 89. 4.
प्रेह्यभीहि धृष्णुहि 1. 413=RV. 1. 80. 3.
मंदद्वीरायेंदवे 1. 360=RV. 8. 69. 1.
श्रयेंद्राय वज्रिणे 1. 390=RV. 8. 24. 1.
परि प्र धन्वेंद्राय सोम 1. 427=9. I09. 1.
ऊर्जा मित्रो वरुणः पिन्वतेडाः 1. 455.

सीषधेमेंद्र इंद्रायेंदो आविथे त्वपामिवे ।
पवस्वेंदो च यस्येद (?) पादोऽस्येह प्र चेतये ॥८३॥

इमा नु कं भुवना सीषधेमेंद्रश्च विश्वे च देवाः I. 452=RV. 10. 157. 1.
इंद्रायेंदो मरुत्वते I. 472=RV. 9. 64. 22.

स पवस्व य आविथेंद्रं वृत्राय हंतवे I. 494=RV. 9. 61. 22.

अपामिवेदूर्मयस्ततुराणाः I. 544=RV. 9. 95. 3.

पवस्वेंदो वृषा सुतः I. 479=RV. 9. 4. 28.

पादोऽस्य AS. 33=RV. 10. 90. 3.

एवेदं पवमानायेंदवे नयेंद्र इत्यपि ।
सोमस्येह तवेंदो त्वस्येदिंद्रश्च ममेदिह ॥८४॥

एवेदम् AS. 34.

पवमानायेंदवे II. 1=RV. 9. 11. 1.

नरेंद्राग्नी माभिशस्तये II. 268=RV. 7. 94. 3.

ता सोमस्येह तृंपताम् II. 21=RV. 3. 12. 3.

अस्येदिंद्रो मदेषु II. 46=RV. 9. 1. 10.

ममेदिह श्रुतं हवम् II. 260=RV. 2. 41. 4.

शंसेदुक्थं प्रेंद्र तुभ्येमा सूर्यस्येव वै बुधाः ।
सोमेंद्राय तु वर्षस्येव रास्वेंदो त्वचेत (?) तु ॥८५॥

शंसेदुक्थं सुदानवे II. 67=RVPp. 7. 31. 2 शंस इत्

प्रेंद्र ब्रह्मणा शिरः II. 89=RV. 3. 51. 12.

तुभ्येमा भुवना कवे II. 127=RVPp. 9. 62. 27 तुभ्य इमा

सूर्यस्येव न रश्मयः II. 308=RV. 9. 64. 7.

सोमेंद्राय मादनः II. 313=RV. 9. 24. 3.

तव श्रियो वर्ष्यस्येव विद्युतः II. 332=RV. 10. 91. 5.

रास्वेंदो वीरवद्यशः II. 562=RV. 9. 61. 26.

अर्षेंद्राय तु नेंद्रात् प्रेद्धः पात्रस्येव वै बुधाः ।
येनेंद्रश्च ममेत्तुभ्ये देनंद्र (?) इंद्रेव (इंद्रेंदव–) स्तथा ॥८६॥
अद्येह प्रेच्च नेदानीं प्रेता च जयतेह नः ॥

सो अर्षेंद्राय पीतये II. 330=RV. 9. 62. 8 ; Ben–दाय ; a misprint.
नेंद्रादृते पवते धाम किं चन II. 718=RV. 9. 69. 6.
प्रेंद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नः II. 723=RV. 7. 1. 3.
पात्रस्येव हरिवो मत्सरो मदः II. 780=RV. 1. 175. 1.
ममेद्वर्धस्व सुष्टुतः II. 850=RV. 8. 6. 12.
तुभ्येत्सो अज्यते रयिः II. 956=RVPp. 8. 51. 9 तुभ्य इत्
मंदंतु त्वा मघवन्निंद्रेंदवः II. 1069=RV. 8. 4. 4.
उषो अद्येह गोमति II. 1079=RV. 1. 92. 14.
प्रेदु हरिवः सुतस्य II. 1151=RVP. 8. 2. 13.
नेदानीं पीतिरश्विना ततान II. 1101=RV. 5. 76. 3.
प्रेता जयता नरः II. 1209=RVPp. 10. 103. 13 प्र इत

अथ ह्रस्वदीर्घम् :—

अपेशति सुवीर्यस्येशे हि चेवेमहे तथा ॥८७॥
नवेमन्यच्च विश्वस्येशानः प्रेमध्वराय तु ।
प्रेमरिच्यतोतामृतत्वस्येशानो ह्रस्वदीर्घकम् ॥८८॥

अयमग्निः सुवीर्यस्येशे 1. 60.
राधो भागमिवेमहे II. 760.
नवेमन्यदा पपन वज्रिन् II. 70=RVPp. 8. 217. च ई
विश्वस्येशान ओजसः II. 223=RV. 8. 17. 9.
प्रेमध्वराय पूर्व्यम् II. 1035=RVPp. 8. 19. 2 प्र ई
अधस्यान्यं जठरे प्रेमरिच्यत II. 836=RVPp. 2. 22. 2. प्र ई
उतामृतत्वस्येशानः AS. 35=RV. 10. 90. 2.

अथोभयदीर्घम् :—

जनुषेमुवोच सुवृक्तिमेरयामहे तथा ।
कृत्ययेमह एमेनं प्रत्य चोभयदीर्घकम् ॥८९॥

न्यस्मिन्निंद्रो जनुषेमुवोच I. 313=RVPp. 7. 21. 1 जनुषा ई

सुवृक्तिमेरयामहे II. 150=RVPp. 7. 94. 4 आ ई

एमेनं प्रत्येतन II. 9089=RVPp. 6. 42. 2 आ ई

अथोकार :—

पथोद्यां (?) चाथ जनितोत विष्णोरादिदीर्घकम् ॥९०॥

जनितेंद्रस्य जनितोत विष्णोः I. 527=RV. 9. 96. 5.

अथ ह्रस्वोभयम् :—

उपो षूपो न्वचितोतय उपोप त्वपोमहि ।
इंद्रोदुपो नूनमुतो तदस्मै च उतोग्र तु ॥९१॥

उपो षु शृणुही गिरः I. 416=RVPp. 1. 82. 1. उपो सु

उपो नु स सपर्यन् I. 196.

सत्राजितो धनसा अक्षितोतयो वाजयंतो रथा इव I. 251=RVPp. 8. 3. 15.
अक्षितऽऊतयः

उपोपेन्नु मघवन् I. 300=RV. 8. 51. 7.

अपो मही वृणुते चक्षुषा तमः I. 303 : II. 101 ; TB. 3. 1. 3. 2.

उपो नूनं युयुजे वृषणा हरी I. 308=RV. 8. 4. 11उप नूनं

उतो तदस्मै मध्विच्चच्छद्यात् I. 331=RVPp. 10. 73. 9 उतो तत्

उतोग्रमोजिष्ठं तरसं तरस्विनम् I. 370 ; II. 280.

आ पप्राथो ततानोप त्वेतो न्विद्रं च बोधय ।
प्रो अयासीत्वथो शब्द उतो ते हरितौ हरी ॥९२॥

आ यो विश्वानि श्रवसा ततानोपश्रोता I. 330=RV. 7. 23. 1.

एतो न्विद्रं स्तवाम I. 387=RVPp. 8. 81. 4 आ इत ऊं नु

अथो AS. 36.

उतो ते हरितौ हरी AS. 38=RV. 8. 13. 31.

चोपवीतिभ्यश्चोत्तन्वानेभ्य (?) उतो दिवं तथा ।
चोपतिष्ठद्भ्यः प्रो एति वोपदृगर्चेतोक्थ च ॥९३॥

तदस्तभ्ना उतो दिवम् II. 777=RV. 8. 89. 5 उत द्याम्

अयं सूर्य इवोपदृक् II. 106=RVPp. 9. 54. 2 इव उप

इंद्राय नूनमर्चतोक्थानि च ब्रवीतन II. 301=RV. 1. 84. 5.

इहो ष्विंदो चनोप त्वा समिंद्रेणोत वायुना ।
वातोपजूतश्च मदायोदग्राभस्युपो मतिः ॥९४॥

इहो ष्विंदवा गहि II. 136=RVPp. 9. 65. 5 इहो सु इंदो

अस्य सुतस्य स्वा३र्नोप त्वा मदाः सुवाचो अस्थुः II. 303=AV. 2. 5. 2.

समिंद्रेणोत वायुना सुत एति पवित्र आ II. 432.=RV. 9. 61. 8.

वातोपजूत इषितो वशाँ अनु II. 333=RV. 10. 91. 7.

एवा पवस्व मदिरो मदायोदग्राभस्य नमयन्वधस्नुम् II. 158=RV. 9. 97. 1

उपो मतिः पृच्यते सिच्यते II. 719=RVPp. 9. 69. 2 उपो मतिः

उतोपमानां चोभा वरुणादिथो त्सनोश्विषः (?) ।
उतोषसः अमिष्मोग्रस्य प्रो ष्वस्मै चित्रोतयः ॥९५॥

उतोपमानां प्रथमो नि षीदसि II. 582=RV. 8. 61. 2.
मित्रश्चोभा वरुणश्च II. 492=RV. 5. 68. 2.
अग्ने वस्तोरुतोषसः II. 911=RV. 1. 79. 6.
मा भेम मा श्रमिष्मोग्रस्य सख्ये तव II. 952=RV. 8. 4. 7.
प्रो ष्वस्मै पुरोरथम् II. 1148=RVPp. 10. 133. 1 प्रो सु
चित्रोतयो वाम जाताः II. 1165=RV. 10. 140. 3.

उतो कृपंत ये के चोभयादतोषश्च सूद्वयम् (?) ॥९६॥

उतो कृपंत धीतयः II. 980=RVPp. 9. 99. 4 उतो कृ-
ये के चोभयादतः RV. X. 90. 10.
उतोषो वस्व ईशिषे II 1074=RV. 4. 52. 3.

अथ ह्रस्वदीर्घम् :—

तवोतिभिश्चासुवोर्जमपोर्णुते तवोत्य च ।
उपो हरीणा मुतो न्वस्य ह्रस्वदीर्घकं विदुः ॥९७॥

प्र सो अग्ने तवोतिभिः I. 108=RV. 8. 19. 30.
आ सुवोर्जमिषं च नः AS. 42=RV. 9. 66. 19.
येना नवग्वा दध्यङ्ङपोर्णुते Ben. -ङ्पोर्नुते ; II. 289. (ms. अत्रो॰)=
RV. 9. 108. 4—नवग्वो दध्यङ्ङपोर्णुते
सेनयाग्ने तवोत्या II. 876=RV. 10. 156. 2.
उपो हरीणां पतिं राधः पृंचंतमब्रवम् II. 858=RVPp. 24. 14 उपो
उतो न्वस्य जोषमा इंद्रः सुतस्य गोमतः II. 1134=RVPp. 8. 94. 6 उतो

अथोभयदीर्घम् :—

यथोतये च नमसोर्जो चैवोभयदीर्घकम् ॥९८॥

आ त्वा रथं यथोतये सुम्नाय वर्तयामसि I. 354=RV. 8. 68. 1.

एना वो अग्निं नमसोर्जो नपातमा हुवे I. 45=RV. 7. 16. 1.

॥ गुणं समाप्तम् ॥

अथ वृद्धि :—

अकाराकारयोः पश्चादेदि वृद्धिर्विधीयते ।
ऐचो वृद्धिरितिरिति प्रोक्तं पाणिनीयानुसारिभिः ॥९९॥
दीर्घोभयं ह्रस्वदीर्घ मेतयोरप्युदाहृतिः ।
सैनं सश्चामितौजाश्च प्रैरयश्च निदर्शनम् ॥१००॥

उरुं सैनं सश्चत् I. 456=RVPp. 2. 22. 1 सः एनं

अमितौजा अजायत I. 359=RV. 1. 11. 4.

अपः प्रैरयत्सगरस्य बुध्नात् I. 339=RV. 10. 89. 4 अपः प्रेरयं=ई रयं

ऐभिर्ददे यथैतेषां पृष्ठैर्ष्वैरयदित्यपि ।
मैषां मोच्य तथा वृद्धिः उभयत्र विधीयते ॥
ह्रस्वदीर्घमिहौकार इतरश्च न विद्यते ॥१०१॥

ऐभिर्ददे वृष्ण्या पौँस्यानि II. 1131=RVPp. 10. 55. 7. आ एभिः

यथैतेषामन्यो अन्यं न जानात् II. 1207.

त्रीणि त्रितस्य धारया पृष्ठैष्वैरयद्रयिम् II. 365=RV. 9. 102. 3—ष्वैरया र—=
—षु आ ई-

मैषां मोच्यघहारश्च II. 1211.

॥ वृद्धिः समाप्तम् ॥

पूर्वरूपम् :—

ओदेदवर्णसच्छन्नं (न्छं–) संहितायां पदादिगम् ।
अवर्णं ज्ञातुमस्माभिरिदं शास्त्रं प्रणीयते ॥
तेऽग्न इत्थ नरोऽग्निः सुयशोऽग्ने भानवेऽर्चदे ॥१०२॥

तेऽग्न इत्थेतरा गिरः I. 7=RV. 6. 16. 16.

नरोऽग्निः सुदीतये छर्दिः I. 49=RV. 8. 71. 14.

त्वँ हि क्षैतवद्यशो ऽग्ने मित्रो न पत्यसे I. 84=RV. 6. 2. 1.

बृहद्वयो हि भानवेऽर्चा देवायाग्नये I. 88=RV. 5. 16. 1.

॥ इति सप्तलक्षणे प्रतिपादितव्यं पूर्वरूपं समाप्तम् ॥

अथ पररूपम् :—

इक्परो यत्र आकार अकारात्परतो भवेत् ।
पररूपमिति प्रोक्तं तत्र लक्षणकोविदैः ॥
समुपैरय चेंद्रेहि मत्स्यंधस इवेतयः ॥१०३॥

इंद्रेहि मत्स्यंधसः I. 180=RVPp. 1. 9. 1 इंद्र आ इहि

अग्नेश्चिकित्र उषसामिवेतयः II. 332 (ms. ०वै०)=RV. 10. 91. 5 उषसां न केतवः

॥ इति पररूपं समाप्तम् ॥

अथ अवादेशम् :—

ओंकारौकारवर्णौ यौ संहितायां विकारिणौ ।
तदंतानि विलिंग्यस्य विकाराणि विदुर्बुधाः ॥१०४॥
त्वा शतक्रत विद्द्वस बभ्र ऊधनींद् ओ ।
असृग्रमिंद् ऊतये चैवमादि विलोकयेत् ॥१०५॥

ब्रह्माणस्त्वा शतक्रत उद्वँशमिव येमिरे I. 342=RVPp. 1. 10. 1. -क्रतो-उ
राधस्तन्नो विद्द्वस उभयाहस्त्या भर I. 345=RVPp. 5. 39. 1 -वसो॰ उ-
दुहानो बभ्र ऊधनि II. 273=RVPp. 9. 107. 20 बभ्रो॰
यास्ते धारा मधुश्चुतोऽसृग्रमिंद् ऊतये II. 329=RVPp. 2. 62. 7 इंदो॰

अथ अवादेश :—

सिंधोरूर्मा उपाके च ताविमा उपसर्पतः ॥१०६॥

सिंधोरूर्मा उपाक आ II. 846=RVPp. 1. 27. 6 -के
ताविमा उप सर्पतः II. 1002. (ms. ॰सर्वेतः) JB. 2. 1. 44.

अथैतयोर्लोप :—

अवर्णपूर्वौ तु यवौ लुप्येतेऽशि परे क्वचित् ।
अग्न आ याहि वंद्घ्या अग्नि त क्रत उद्व च ॥
ऊर्मा उपाक इत्याद्या लुप्तलक्ष्ये विदुर्बुधाः ॥१०७॥

अग्न आ याहि वीतये I. 1.=RV. 6. 16. 10.
ब्रह्माणस्त्वा शतक्रत उद्वँशमिव येमिरे I. 342.=RV. 1. 10. 1.
सिंधोरूर्मा उपाक आ II. 846.=RV. 1. 27. 6.

अथ न लोपः—

ओकारौकारवर्णौ यौ संहितायां विकारिणौ ।
तदंतानि विलिंग्यस्य विकाराणि विदुर्बुधाः ॥१०८॥
पूर्वस्मिन् ह्रस्वदीर्घौ चेद्वकारस्तु परो यदि ।
ओकारौकारवर्णो द्वौ भवतः पदकालतः ॥
धृष्णवा मातरावन्वेत्यन्येऽप्यूह्या विशेषतः ॥१०९॥

शविष्ठ धृष्णवा गहि I. 347=RV. 1. 84. 1.

न यो मातरावन्वेति धातवे I. 64=RV. 10. 115. 1.

अथ प्रगृह्याः—

ईदूदेतां प्रगृह्यं स्यादिति चांते नियोज्यते ।
रोदसी च चमू चैव त्वस्मे त्वे चाहनी उभे ॥११०॥
विषुरूपे च पृथिवी न उत द्यौः पदश्चित् ।
सुक्रतू मही न वृणुते सवर्णो परो यदि ॥१११॥
तथा वसू हरी गूढे ते विते ससि राज चित ।
ते नो मुंचामी घृतवत्पूर्वीव पृथिवी च ॥११२॥

रोदसी उभे AS. I.

सोममिंद्र चमू सुतम् II. 338. 1069=RVPp. 8. 76. 10 चमू॰

अस्मे इंद्रो स्वाभुवम् II. 551=RVPp. 9. 12. 9 अस्मे॰ इंद्रो॰

त्वे इषः सं दधुर्भूरिवर्पसः II. 1165=RVPp. 10. 140. 3 त्वे॰

विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि I. 75=RVPp. 6. 58. 1—रूपे॰ अहनी॰

उभे यत्समवर्तयत् I. 182=RVPp. 8. 1. 5 उभे

उत द्यौः AS. 5.

मध्वा रजांसि सुक्रतू I. 220=RVPp. 3. 62. 16 सुऽक्रतू॰

अपो महो वृणुते चक्षुषा तमः I. 303 ; II. 101.

जुषाणा वाजिनीवसू माध्वी मम श्रुतं हवम् II. 1092=RV. 5. 75. 3-वसू॰

शचीभिर्नः शचीवसू I. 287=RVPp. 1. 139. 5-वसू॰

एह हरी ब्रह्मयुजा शग्मा वक्षतः सखायम् II. 1005=RVPp. 8. 2. 27 हरी

गूढे द्यावापृथिवी अन्वविंदः I. 326=RVPp. 8. 96. 16. गूळे, -वी

वि ते सदसि राजतो यज्ञं देवेषु वक्षतः I. 369=AV. 7. 54. 1.

ते नो मुंचतम् AS. 37.

अमी ये देवा स्थन मध्य आ रोचने दिवः I. 368=RVPp. 1. 105. 5 अमी

घृतवती भुवनानामभिश्रियोर्वी पृथ्वी मधुदुघे सुपेशसा I. 378=RVPp. 6. 70. 1. -वती॰ ; दुघे

मधुदुघेऽजरे विष्कभितेऽहिते माध्वींद्रवायु च ।
अशनानशने स्योने चाशू इंद्र बृहस्पती ॥११३॥

उर्वी पृथ्वी मधुदुघे सुपेशसा I. 378.

विष्कभिते अजरे भूरिरेतसा I. 378=RVPp. 6. 70. 1. -ते॰ ; -रे

इंद्र नृम्णं हि ते शवः I. 413=RV. 1. 80. 3.

माध्वी मम श्रुतं हवम् I. 418=RVPp. 5. 75. 1 माध्वी

इंद्रवायू वृणीमहे I. 461=RVPp. 1. 139. 1-वायू

अशनानशने अभि AS. 37.

स्योने AS. 37.

इंद्रबृहस्पती AS. 26.

ये अप्रथेथामिंद्राग्नी बाहू शू कवी शुची ।
आशाथे मंदू सचते दधते च सुत इमे ॥११४॥

ये अप्रथेथाम् AS. 37.

इंद्राग्नी आ गतं सुतम् II. 19=RVPp. 3. 12. 1-ग्नी

प्र बाहू शूर राधसा II. 89=RVPp. 3. 51. 12 बाहू

कवी नो मित्रावरुणा तुविजाता उरुक्षया II. 199=RVPp. 1. 2. 9 कवी

शुची उप प्रशस्तये II. 943=RVPp. 4. 56. 5 शुची

क्रतुं बृहंतमाशाथे II. 198=RVPp. 1. 2. 8-थे

मंदू समानवर्चसा II. 200=RVPp. 1. 6. 7 मंदू

इंदुर्धाराभिः सचते सुमेधाः II. 768=RV. 9. 93. 3

? इंद्रमच्छ सुता इमे वृषणं यंतु हरयः II. 44; ms. चासुती इमे=RV. 9. 106. 1

आशाते जाते शिप्रे च दर्वी शूषे द्यवी तथा ।
सखी वधत्रे धिषणे घृत योनी च पिप्रती ॥११५॥

सहस्रस्थूण आशाते II. 261=RVPp. 2. 41. 5-स्थूणे आसाते

प्र सूनुर्मातरा शुचिर्जातो जाते अरोचयत् II. 286 ; Ref. wanting in Ved. Con.

उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः II. 338=RVPp. 8. 76. 10-शिप्रे

ओमे सुश्चंद्र विश्पते दर्वी श्रीणीष आसनि II. 374.

महीमे अस्य वृष नाम शूषे II. 456=RVPp. 9. 97. 54 शूषे

प्र वां महि द्यवी अभ्युपस्तुतिं भरामहे II. 943=RVPp. 4. 56. 5 द्यवी

यज्ञस्य हि स्थ ऋत्विजा सखी वाजेषु कर्मसु II. 423=RVPp 8. 38. I ; सखी

माँश्चत्वे वा पृशने वा वधत्रे II. 456=RVPp. 9. 97. 54 वधत्रे

तमोजसा धिषणे निष्टतक्षतुः II. 582=RVPp. 8. 61. 2 धिषणे

सम्राजा या घृतयोनी मित्रश्चोभा वरुणश्च II. 492=RVPp. 5. 68. 2. योनी॰

मही मित्रस्य साधथस्तरंती पिप्रती ऋतम् II. 945=RVPp. 4. 46. 7 पिप्रती

समीचीने च गौरी वर्धेते च जनुषी तथा ।
तोके धृष्णू पुरंधी चोह्याथे क्षोणी हनूस्तथा ॥११६॥

समीचीने आ पवस्वा पुरंधी II. 758=RVPp. 9. 90. 4 संऽईचीने॰

सोमो गौरी अधि श्रितः II. 546=RVPp. 9. 12. 3. गौरी

अद्रुहा देवौ वर्धेते RV. 5. 68. 4 ; वर्तेते RV. 1. 185. 1 ; 6. 9. 1.

अदाभ्यासो जनुषी उभे अनु II. 773=RVPp. 9. 70. 3 जनुषी उभे

उभे तोके तनये दस्म विश्पते पर्षि राधो मघोनाम् II. 931 = RVPp. 8. 103. 7 उभे तोके

शोणा धृष्णू नृवाहसा II. 817=RVPp. 1. 6. 2 धृष्णू

समीचीने आ पवस्वा पुरंधी II. 758.

ऊह्याथे सनादृतम् II. 944=RVPp. 4. 56. 6 ऊह्याथे

क्षोणी शिशुं न मातरा II. 985=RVPp. 8. 99. 6 क्षोणी

वि वृत्रस्य हनू रुज II. 1214=RVPp. 10. 152. 3 हनू

तरंती च पुनाने चामृते हिरण्यवर्तनी ।
अनूची आमिनाने च देवशिष्टे च युंजते ॥११७॥

मही मित्रस्य साधथस्तरंती पिप्रती ऋतम् II. 945=RVPp. 4. 56. 7 मही तरंती पिप्रती

पुनाने तन्वा मिथः स्वेन दक्षेण राजथः II. 944= 4. 56. 6 पुनाने

दस्रा हिरण्यवर्तनी सुषुम्णा सिंधुवाहसा माध्वी मम श्रुतं हवम् II. 1091, 1092.

समानबंधू अमृते अनूची द्यावा वर्णं चरत आमिनाने II. 1097=RVPp. 1. 113. 2 बंधू॰ अमृते॰ अनूची ; -ने॰

तमन्यान्या चरतो देवशिष्टे II. 1698=RVPp. 1. 113. 3. -शिष्टे॰

यद्युंजाथे वृषणमश्विना रथम् II. 1106=RV. 1. 157. 2 -थे॰, 151. 4 ; 5. 74. 3 युञ्जते does not occur in SV.

मेथेते च विरूपे सुमेके बंधू प्रगृह्यकाः ।
प्रगृह्यान्यपदांतेऽपि इतियोगं विधीयते ॥११८॥

न मेथेते न तस्थतुः सुमेके नक्तोषासा समनसा विरूपे II. 1098=RV. 1. 113. 3 मेथेते ; -के॰ ; -पे॰

समानबंधू अमृते अनूची II. 1097=RVPp. 1. 113. 2.

प्रणेतः सवितश्चावर्णशुक्रयर्वा पदांततः ।
पुनरचाश्च ऊधश्च एहो आहो अहो तथा ॥११९॥

वयमिंद्र प्रणेतः I. 193=RVPp. 8. 46. 1 प्रऽनेतः

अद्य नो देव सवितः I. 141=RVPp. 5. 82. 4 सवितः

महि त्रीणामवरस्तु द्युक्षम् I. 192=RV. 10. 185. 1 अवोऽस्तु=अवः अस्तु

प्रगृह्यत्वं न :—

सोतुर्बाहुभ्यां सुयतो नार्वा 1. 398=RVPp. 7. 22. 1 अर्वा

निष्कर्ता विह्रुतं पुनः I. 244=AV. 14. 2. 47.

वृषा वृष्णः परि पवित्रे अक्षाः √क्षर् ; 1. 531=RVPp. 9. 87. 4 अक्षाः

पृथिव्यामतिषितं यदूधः I. 331=RVPp. 10. 73. 9 ऊधः

स्वर्नोक्तिरन् दृशे वाजी विश्वा च षत्वणत्व च ।
परतः स्तोभपदं च स्वः सत्यं स्वः पतेर्विना ॥१२०॥

अस्य सुतस्य स्वा ३ र्नोप त्वा मदाः सुवाचो अस्थुः II. 303=AV. 2. 5. 2.

य इदं प्रति पप्रथे यज्ञस्य स्वरुत्तिरन् II. 1056.

ज्योतिर्विश्वं स्वर्दृशे II. 241=RVPp. 9. 61. 18 स्वः

स्वर्वाजी सिषासति II. 479=RVPp. 9. 7. 4 स्वः

सना ज्योतिः सना स्वा ३ र्विश्वा च सोम सौभगा II. 398=RVPp. 9. 4. 2 स्वः

वात्रस्याग्ने स्वः पतिः II. 881=RVPp. 8. 44. 18 स्वः

अंतर्न उर्विदेवेषु चासनि प्रत्यये यदि ।
होतस्तथाजिगः कश्च प्रगृह्यान्यपदान्य (नि ?) तु ॥१२१॥

चित्रभानुं रोदसी अंतरुर्वी II. 652=RVPp. 7. 12. 1 अंतः
मंद्राजनी चोदते अंतरासनि II. 719=RVPp. 9. 69. 2 अंतः
होतः पावक यक्षि च II. 695=RVPp. 1. 13. 1 होतः
यर्दी गणस्य रशनामजीगः शुचिरङ्क्ते II. 1095=RVPp. 5. 1. 3 अजीगः
कस्त्वा सत्यो मदानाम् II. 33.

॥ प्रगृह्यं समाप्तम् ॥

अथ प्रकृतिभावः —

विसर्गस्य परे भागे व्यंजनेऽपि तथा स्वरे ।
ओकारः स्याद्विसर्गस्य गृणानो हव्यदातये ॥१२२॥
यज्ञा वो अग्नयेऽग्ने रक्षा णो अंहस इत्यपि ।
स्वरहल्पर ओकारः प्रकृतिं प्राप्य तिष्ठति ॥१२३॥

गृणानो हव्यदातये I. 1=RV. 6. 16. 10.
यज्ञा यज्ञा वो अग्नये I. 35=RV. 6. 48. 1.
अग्ने रक्षा णो अंहसः I. 24=RV. 7. 15. 13.

क्रतो वसो यहो इंदो आयो गछन्नृतो (?) मघो ।
अध्वर्यो मन्यो बभ्रो च भानो वायो प्रभो युयो ॥१२४॥

शतक्रतो विचर्षणे I. 405=RV. 8. 98. 10.
मर्तो यस्ते वसो दाशत् I. 58=RV. 8. 103. 4.

ईशान सहसो यहो I. 99=RV. 1. 79. 4. ईशानः स-

माँश्चत्व इंद्रो सरसि प्र धन्व I. 541, 515=RV. 9. 97. 52.

मघो अर्षति धारया I. 485; II. 472.

अध्वर्यो द्रावया त्वम् I. 308=RV. 8. 4. 11.

पुरूणि बभ्रो नि चरंति मामव I. 516=RV. 9. 107. 19.

वायो शुक्रो अयामि ते II. 975=RV. 4. 47. 1.

विष्णोः प्रकृतिभावस्तु इदं शास्त्रं प्रकीर्तितम् ॥१२५॥

किमित्ते विष्णो परि चक्षि नाम II. 972=RV. 7. 100. 6.

॥ प्रकृतिभावं समाप्तम् ॥

अथ प्रकृतिविकारः —

अवर्णपूर्व ओकार प्रकृतीव . भवेद्यदि ।
पदे त्वौकार एव स्यात् सानो अव्ये इति क्वचित् ॥१२६॥

अपो वसानो अधि सानो अव्ये I. 532, सानौ ; RT. 120=RVPp. 9. 96. 13 सानौ

॥ प्रकृतिविकारं समाप्तम् ॥

अथ ओत्वम् :—

परेः पर इतो यत्र तत्परे यदि सो भवेत् ।
तस्याकारस्य चोद्वर्णः परीतो पिंचता सुतम् ॥१२७॥

परीतो षिंचता सुतम् I. 512; RT. 121=RVPp. 9. 107. 1 इतः

॥ ओत्वं समाप्तम् ॥

अथ शकारसकारागमः —

नकारांतपदाद्यत्र भवेतां यदि तौ चतौ ।
आगमस्तु तयोर्मध्ये शसयोश्च विधीयते ॥१२८॥
सेतूंस्तर तथा सेतूंस्तीर्त्वा चोभावुदाहृतिः ।
रायः समुद्रांश्चतुरश्चैवमादि विलोकयेत् ॥१२९॥

सेतूंस्तर ArG. 1. 9.
रायः समुद्रांश्चतुरः II. 221=RV. 9. 33. 6.

॥ इति शकारसकारागमं समाप्तम् ॥

अथ अः कारादिः—

ओढ्वर्णं च इवर्णं च अवर्णं व्यंजने परे ।
संहितायां विकारी स्याद्विसर्गं तु पदे भवेत् ॥१३०॥
काद्यांतं व्यंजनं प्रोक्तं शसौ तावन्यसंयुतौ ।
विष्णोः तनूगभस्त्योश्च गोपतिर्देवपूजया ॥१३१॥

विष्णोः कर्माणि पश्यत II. 1018=RV. 1. 22. 19.
तद्विष्णोः परमं पदम् II. 1019; but more probably is meant प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्येण RV. 1. 154. 2, where the text seems to imply the elision of Visarga.

वृद्धस्य चिद्वर्धतामस्य तनूः स्तोमेभिरुक्थैश्च शस्यमाना RV. 6. 24. 7.

शूरो न धत्त आयुधा गभस्त्योः स्वा३ः सिषासन् II. 577.

यदहं गोपतिः स्याम् II. 1182. Omission of Visarga is implied in all these cases.

सस्य तु न सरूपत् सुम्न साच वच स्तुषे।
विश स्तवेत दुष्वप्न्यं सखाय स्तोमवाहसः ॥१३२॥

भवा नः सुम्ने II. 98; आ नः सुम्नेषु II. 770; दीदिवः सुम्नाय II. 459.

अग्निं वो दुर्यं वच स्तुषे I. 87=RV. 8. 74. 1 वचः स्तुषे

प्रातरग्निः पुरुप्रियो विश स्तवेतातिथिः I. 85=RV. 5. 18. 1 विशः स्त-

परा दुष्वप्न्यं सुव I. 141=RV. 5. 82. 4 दुःष्वप्न्यं

सखाय स्तोमवाहसः I. 164=RV. 1. 5. 1 सखायः स्तो-

य स्म श्रुतर्वन् जगत स्वर्दृशमाभरस्तथा।
वच स्तोत्रं च बोधा न स्तोमं च मतयर्विदः ॥१३३॥

य स्म श्रुतर्वन् I. 89.

ईशानमस्य जगत स्वर्दृशम् 1. 233. Ben. ०तः=RV. 7. 32. 22-तः स्व-

या इंद्र भुज आभर स्वर्वाँ असुरेभ्यः 1. 254. Ben. ०रः=RV. 8. 97. 1 -रः स्व-

वच स्तोत्रं राजसु गायत 1. 255. Ben. वचः=RV. 8. 101. 5-चः स्तो-

बोधा न स्तोममंधसो मदेषु 1. 313=RV. 7. 21. 1 नः स्तो-

अच्छा व इंद्रं मतय स्वर्युवः 1. 375; Ben. मतयः; for. मतयः स्वर्विदः cp. :—अच्छा म इंद्रं मतयः स्वर्विदः RV. 10. 43. 1

वीर स्तवते सखाय स्तोम्यं नरं च व स्तुषे।
सचेतस स्वसरे च स्वाध्य स्वर्विद गोमतः ॥१३४॥

एवा हि वीर स्तवते सदावृधः 1. 385=RV. 8. 24. 16 वीरः स्त-

सखाय स्तोम्यं नरम् 1. 387=RV. 8. 24. 19-यः स्तो

तमु व स्तुषे 1. 400=RV. 8. 21. 9 वः स्तु-

सचेतस स्वसरे मन्युमंतश्चिता गोः 1. 458. Ben. ०तसः=AV. 7. 22. 2 -सः स्व-

मित्रा स्वाना अरेपसः स्वाध्य स्वर्विदः 1. 548; Ben. स्वाध्यः=RV. 9. 101. 10-त्राः-सुवाना; स्वाध्यः स्व-

यदा वाजस्य गोमत स्तोतृभ्यो मँहते धनम् II. 179=RV. 1. 11. 3-तः स्तो-

इंदव स्वर्विदरेषः नकि स्वश्व पृथु स्वरुः ।
हि स्थ स्वः पती च युक्त स्तोतृभ्यः पवमान च ॥१३५॥

श्रुष्टे जातास इंदव स्वर्विदः 1. 566; Ben. इंदवः=RV. 9. 106. 1-वः स्व-

एष स्य धारया सुतः 1. 584=RV. 9. 108. 5 एष स्य .

न कि स्वश्व आनशे II. 300; Ben. न किः=RV. 1. 84. 6-किः स्व-

भूरि शस्त्रं पृथु स्वरुः II. 687; Ben. पृथुः=RV. 8. 45. 2 पृथुः स्व-

युवँ हि स्थ स्वः पती II. 351; Ben. स्थः=RV. 9. 19. 2 स्थः स्वर्प-

युक्त स्तोतृभ्यो धृष्णवीयानः II. 435=RV. 1. 30. 14 त्मनाप्तः स्तो-

पवमान स्वध्वरः II. 611; Ben. -मानः=RV. 9. 3. 8-नः स्व-

रीत्याप स्वर्विदर्य स्त्रीहितेषु (?) च मघोन च ।
उषस स्वर्गमान (?) स्त स्वादीय स्वादुना तथा ॥१३६॥

वृष्टिद्यावो रीत्याप स्वर्विदः II. 676; Ben. ०पः=RV. 9. 106. 9-पः स्व-

य स्त्रीहितीषु पूर्व्यः II. 728=RV. 74. 2.

मघोन स्म वृत्रहत्येषु चोदय II. 1030; Ben -नः=RV. 7. 32. 15-नः स्म

मा न स्तरभिमातये II. 770=RV. 8. 3. 2 नः स्त-

स्वादो स्वादीय स्वादुना सृजा II. 833; Ben -यः=RV. 10. 120. 3-दोः स्वा- ; यः स्वा-

राध स्तुवते काम्यं च स्वादो स्वादीय रेवतः ।
बलविज्ञाय स्थ वीरयोर्यो नः स्वोऽरणरेपसः ॥१३७॥

दाता राध स्तुवते काम्यं वसु II. 835=RV. 2. 22. 3-धः स्तु-
स्वादो स्वादीय स्वादुना सृजा II. 833; Ben. स्वादोः
रेवाँ इन्द्रेवत स्तोता II. 1151=RV. 8. 2. 13-तः स्तो-
बलविज्ञाय स्थविरः प्रवीरः II. 1200; Ben. -विज्ञायः=RV. 10. 103. 5-यः स्थ-
यो न स्वोऽरणः II. 1219; Ben. नः=RV. 6. 75. 19 नः स्वो
अरेपस स्वाध्य स्वर्विदः II. 451; Ben. -पसः=RV. 9. 101. 10-सः स्वाध्यः स्वः

॥ इत्यकारादिविसर्गं समाप्तम् ॥

अथ अःकारलोपः —

अकारस्वरमध्ये तु यो विधिः परिकीर्तितः ।
तस्यान्यत्र तथा नेति ब्रूमो दृष्टान्तपूर्वकम् ॥१३८॥
भर ओजो गायत ऋत इह भर ओजि तु ।
न कि इंद्रं च पृथिवी उत द्यौश्च उदाहृतिः ॥१३९॥

त्वं न इंद्रा भर ओजः 1. 405=RV. 8. 98. 10 भरँ ओ=भर ओ-
प्र मँहिष्ठाय गायत ऋताव्ने I. 107=RVPp. 8. 103. 8 गायत ऋतऽव्ने
भर ओजिष्ठ AS. 1.

न किं इंद्र त्वदुत्तरम् 1. 203=RV. 4. 30. 1 नकिरिंद्र-
पृथिवी उत द्यौः AS. 5.

॥ अःकारादिविसर्गं समाप्तम् ॥

अथावग्रहविसर्गलोपः —

अवग्रहसकारस्तु तस्य लोप इहेष्यते ।
सुश्चंद्रेति हरिश्चंद्रः परिष्कृण्व परिष्कृतः ॥१४०॥
सूक्ष्मदृष्ट्यवलोकेन ज्ञातव्यं सुहृदा सुखम् ॥

सुश्चंद्र दस्म विश्पते II. 373=RVPp. 5. 6. 5 सुऽचंद्र
हरिश्चंद्रो मरुद्गणः II. 659=RVPp. 9. 66. 26 हरिऽचंद्र
परिष्कृण्वन्ननिष्कृतम् II. 249=RVPp. 9. 39. 2 परिऽकृ-
मतिभिः परिष्कृतः II. 449=RVPp. 9. 105. 2 परिऽकृ-

॥ अवर्णविसर्गलोपं समाप्तम् ॥

अथातिहारः —

अतिहारं तथा भूमो मधुश्चुतघृतश्चुते ॥१४१॥

अक्रा कोशं मधुश्चुतम् I. 514=RVPp. 9. 107. 12 मधुऽश्चु-
अभ्यृश्तस्य सुदुघा घृतश्चुतः I. 556=RVPp. 9. 77. 1 घृतऽश्चु-

॥ इत्यतिहारं समाप्तम् ॥

अथ संहिताविसर्गः —

घत्सौ परौ विसर्गस्य संहितायां न लुग् भवेत् ।
घनः क्षोभणः पूर्वोत्सगदभ्यादि (?) निदर्शनम् ॥१४२॥
मध्ये देवव्रते साम्नि घावः क्षामीर इत्यपि ॥

घनाघनः क्षोभनश्चर्षणीनाम् II. 1196=RV. 10. 103. 1

घावः क्षामीरनोनवुः II. 504=RV. 8. 70. 4

॥ इति संहिताविसर्गं समाप्तम् ॥

अथ द्वित्वम् :—

ङनौ यत्र पदांतेषु यववर्णौ परौ यदि ।
द्वित्वमेवाभिगच्छेतां ह्यन्यदेवान्वक्षि(द्?) यक्षि च ॥१४३॥
प्रत्यर्भविश्वं चैवमादि स्मिन्व्रजमन्यं विना भवेत् ॥

आ देवान्वक्षि यक्षि च II. 869=RV. 5. 26. 1

यस्मिन्व्रतान्यादधुः 1. 47=RV. 8. 103. 1

यँ शूरसातौ यमपामुपज्मन्यं विप्रासो वाजयंते स इंद्रः 1. 337.

॥ इति व्यंजनद्वित्वं समाप्तम् ॥

अथ सवर्णविकारः —

सजातीये परे वर्णे दीर्घमेकं विभावयेत् ।
एही मस्य, ह्युप त्वाग्ने दिव इत्यादि लक्ष्यते ॥१४४॥
अव श्मशा हरी इंद्र नकि इंद्र विना भवेत् ॥

एह्वीमस्य द्रवा पिब 1. 159=RVPp. 8. 17. 11 इहि ई

उप त्वाग्ने दिवेदिवे 1. 14=RV. 1. 1. 7

आ अवश्मशा रुधद्वाः 1. 228=RVPp. 10. 105. 1 आव श्मशा=आ अव-

युंक्ष्वा हि वृत्रहंतम हरी इंद्र परावतः 1. 301=RVPp. 8. 3. 17 हरी इं-

न किं इंद्र त्वदुत्तरम् 1. 203=RV. 4. 30. 1 नकिरिं-

॥ इति सवर्णविकारं समाप्तम् ॥

अथ यण्विकारः —

इकोऽसवर्णेऽचि परे यण्रूपः संनिकृष्यते ।
तमु अभि प्र तस्मा उ अद्य चेत्थमु आद्रिना ? ॥१४५॥
ईवर्णस्य सवर्णेऽचि परे संधिर्न विद्यते ।
इंद्राग्नी रोदसीत्यत्र चावर्णे पृथिवी उत ॥१४६॥

तमु अभि प्र गायत 1. 382.

तस्मा उ अद्य सवने सुतं भरा 1. 272=RV. 8. 66. 7

इत्थमु आद्र्यन्यथा 1. 305.

इंद्राग्नी अपादियं पूर्वागात्पद्वतीभ्यः 1. 281.=RVPp. 6. 59. 6–ग्नी अ-

उभे यदिंद्र रोदसी आपप्राथोषा इव 1. 379=RV. 10. 134. 1–सी आ-

पृथिवी उत द्यौः AS. 5

॥ इति यण्विकारं समाप्तम् ॥

अथ वृद्धिविकारः —

भरपूर्वक ओकार अपूर्वश्च न वृद्धिभाक् ।
भर ओजिष्ठ भर ओज ष्वीष्वा ओज इत्यपि ॥१४७॥

भर ओजिष्ठ AS. 1.

त्वं न इंद्रा भर ओजः 1. 405=RV. 8. 98. 10

यदिंद्र नाहुषीष्वा ओजो नृम्णं च कृष्टिषु 1. 262=RV. 6. 46. 7-ष्वॉ ओ-

॥ वृद्धिविकारं समाप्तम् ॥

गुणविकारः —

ष्वापूर्वो य इवर्णश्च यतपूर्व ऋता तथा ।
षदपूर्व उवर्णश्च मह्वपूर्व ऋते तथा ॥१४८॥
षदा पो नु स मह्व ऋते कर्म मुदाहृतिः ।
ऋक्तंत्रोक्तप्रकारेण गुणं न भजते ध्रुवम् ॥१४९॥
हुषीष्वा इंद्रमित्येव यत ऋत उदाहृतिः ॥

क इमं नाहुषीष्वा इंद्रं सोमस्य तर्पयात् 1. 190

प्र मंहिष्ठाय गायत ऋताव्ने 1. 107=RVPp. 8. 103. 8 गायत ऋतऽव्ने

सदा व इंद्रश्चर्कृषदा उपो नु 1. 196.

ये कर्मणः क्रियमाणस्य मह्व ऋते कर्ममुदजायंत देवाः II. 1131=RVPp. 10. 55. 7 मह्वा ऋ

॥ गुणविकारं समाप्तम् ॥

प्रगृह्यविकारः —

आगात्परश्च दोषोऽपि दोषो आगादुदाहृतिः ।
उषापरश्च एषोऽपि संधिं नैवैति निश्चितः ॥१५०॥
एषो उषा अपूर्व्या च लघुऋक्तंत्रसंग्रहम् ॥

३ १ २र ३ १ २ ३
दोषो आगाद्बृहद्गाय 1. 177.
३ २ ३ १ २र ३क
एषो उषा अपूर्व्या 1. 178=RVPp. 1. 46. 1 एषो

॥ इति प्रगृह्यविकारं समाप्तम् ॥

अथ संधिनिश्चितो(ता?)ऽनुक्रमणिका :—

विसर्गस्तस्य लोपश्च रंगायादेश एव च ।
आयादेशस्ततो नांतस्तांतः सावर्ण्यमित्यपि ॥१५१॥
ह्रस्वो दीर्घस्तथा षत्वं ष्टुत्वमिग्यण इत्यपि ।
गुणवृद्धी पूर्वरूपं पररूपं तथैव च ॥१५२॥
अवादेशावादेशौ (?) च तयोर्लोपः प्रगृह्यकम् ।
प्रकृतिस्तद्विकारश्च ओत्वमित्यनवग्रहम् ॥१५३॥
संधिरागमरूपश्च तशसानां क्रमाश्रयम् ।
अकारादिविसर्गश्च अवर्णेन विसर्जनम् ॥१५४॥
अवग्रहसलोपश्चा प्यतिहारविसर्जनम् ।
संहितायां विसर्गश्च ·द्विर्भावं व्यंजनस्य च ॥१५५॥
सवर्णस्य यणश्चैव वृद्धेश्चापि गुणस्य च ।
प्रगृह्यस्य विकाराश्च पंचैव परिकीर्तिताः ॥१५६॥
लघुऋक्तंत्रग्रंथेऽस्मिन् वनसंख्याकसंधयः ॥

॥ इति लघुऋक्तंत्रं समाप्तम् ॥

॥ हरिः ओम् ॥

* ओ३म् *

सामवेदसप्तलक्षणमारभ्यते ।

(शमानम् I.)

आकारः प्लुतपूर्वो यो घोषवद्व्यञ्जनोत्तरः ।
असकारपरश्चैव विसर्गः स तु लुप्यते ॥१॥
संहितायामृचां तानि पदान्यत्र विवृण्महे ।
घोषवन्ति व्यञ्जनानि हकारो गजडादयः ॥
दादयो बादयो वान्त याज(द)योऽन्ययुजौ शसौ ॥२॥

इति परिभाषा ॥

इतरा विदा मुनि[1] स्तोमा देवा रुद्रा न मर्त्य वर्धे देवे वसु मयोभुत्यये शरम्[2] । प्रचेता अनूषाः पृथिव्या भूतमसूणित्यये (१) ।

धियं धा विश्वार्युगम्[3] ॥

न साह चक्षु[4]र्द्वेषांसि यद्रू दधान वसु वह्नि परि नेत्रं[5] रूपाणि करं[6] धनानि श्रोत्रं[7] भूता शविष्ठ धामानि करं च सोम दाशुषे पार्थिवा च नो युग्म[8] भुवना सौभगानि चषाणो दिवो रजांसि दधे ऋचर (१) त्यये जातवेदा युग्म हेत्याः प्रथमः ॥३॥

---

1. मुनि=3. 2. शर=5. 3. विश्वार्यु=विश्वा यु–; युगम् two i. e. विश्वाः and विश्वा=विश्वानि. 4. साहप्रत्यये परतः विश्वा=विश्वानि (चक्षुः twice) न तु विश्वाः. 5. नेत्र=2. 6. कर=2. 7. श्रोत्र=2. 8. युग्म=2.

अग्न इत्थेतरा गिरः 1. 7=RV. 6. 16. 16.

विदा गाथं तुचे तु नः 1. 41; II. 970=RVPp. 6. 48. 9 विदाः

पवमान विदा रयिम् II. 111.

त्वं ह्येहि चेरवे विदा भगं वसुत्तये 1. 240, II. 928.

प्र स्तोमा यंत्वग्नये 1. 44=RV. 8. 103. 6.

देवा यज्ञं नयंतु नः 1. 56=RV. 1. 40. 3.

रुद्रा गृणंत पूर्व्यम् 1. 256=RV. 8. 3. 7.

न हि त्वा शूर देवा न मर्तासो दित्संतम् II. 80=RVPp. 8. 81. 3 देवाः

मर्त्यवर्धादिषु प्रत्यये परतः देवा=देवौ; न तु देवाः —

कु ष्ठः को वामश्विना तपानो देवा मर्त्यः 1. 305.

वीतं हव्यान्यध्वरेषु देवा वर्धेथां गीर्भिरिडया मदंता 1. 338=RVPp. 3. 53. 1 देवा ; Bloomfield, Concordance देवाः wrong.

देवा देवेषु प्रशस्ता II. 492=RVPp. 5. 68. 2 देवा

एह देवा मयोभुवा दस्रा हिरण्यवर्तनी II. 1082=RVPp. 1. 92. 18 देवा

प्रचेता यक्षि यासि च वार्यम् 1. 61=RVPp. 7. 16. 5 प्रचेताः

अनूधा यदजीजनत् 1. 64=RV. 10. 115. 1.

नाभा पृथिव्या गिरिषु क्षयं दधे II. 665=RVPp. 8. 2. 3 -व्याः

शविष्ठ वज्रिन्नोजसा पृथिव्या निः शशा अहिमर्चन्ननु स्वराज्यम् 1. 410 = RVPp. 1. 80. 1 -व्याः

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आ जातमग्निम् 1. 67. II. 490 =RV. 6. 7. 1.

नयंतं गीर्भिर्वना धियं धा हरिश्मश्रुम् 1. 74.

विश्वा यदजय स्पृधः 1. 211=RVPp. 8. 14. 13 विश्वाः

विश्वा नमंत कृष्टयः 1. 137=RV. 8. 6. 4.

इथो विश्वा अप द्विषः II. 205.

साहप्रत्यये परतः विश्वा=विश्व; न तु विश्वाः —

विश्वासाहं शतक्रतुम् 1. 155=RV. 8. 92. 1.

इंद्रं विश्वासाहम् 1. 357=RV. 6. 44. 1.

विश्वा —

विश्वा द्वेषांसि तरति 1. 463; II. 937=RVPp. 9. 111. 1 विश्वा

विश्वा यद्रूपा परियासि 1. 462=RVPp. 9. 111. 1 विश्वा

विश्वा दधान ओजसा 1. 468; II. 153=RV. 9. 65. 10 विश्वा

विश्वा वसु हस्तयोरादधानः 1. 536=RVPp. 9. 90. 1 विश्वा

विश्वा परि प्रिया भुवत् 1. 570; II. 363=RVPp. 9. 102. 1 विश्वा

वना विश्वा परिष्वजत् II. 497=RV. 6. 60. 10.

विश्वा रूपाणि संभृता II. 1177.

विश्वा रूपाभ्यर्षसि II. 309=RV. 9. 64. 8.

विश्वा धनानि सातये RV. 1. 130. 6.

पादोऽस्य विश्वा भूतानि RV. 10. 90. 3=सर्वा भूतानि AS. 34.

विश्वा शविष्ठ शवसा II. 213=RV. 8. 70. 6.

विश्वा धामानि II. 238; 629=RV. 9. 86. 5.

विश्वा च सोम सौभगा II. 325; 398=RV. 8. 78. 8.

ते विश्वा दाशुषे वसु सोमा दिव्यानि पार्थिवा II. 386=RV. 9. 64. 6.

अभि विश्वा पार्थिवा पूयमानः II. 776=RV. 9. 97. 51.

विश्वा च नो जरितृंत्सत्पते अहा II. 806=RVPp. 8. 61. 17 विश्वा

विश्वा च न उपमिमीहि मानुष वसूनि II. 1071=RV. 1. 84. 20.

इमा च विश्वा भुवनाभि मज्मना II. 844=RV. 9. 110. 9.

इंद्रे ह विश्वा भुवनानि येमिरे II. 935=RV. 8. 3. 6.

अथा नो विश्वा सौभगान्या वह II. 1080=RV. 1. 92. 15.

अभि प्रियाणि काव्या विश्वा चक्षाणो अर्षति II. 1109=RV. 9. 57. 2.

स नो विश्वा दिवो वसूतो पृथिव्या अधि II. 1111=RV. 9. 57. 4.

विश्वा रजांसि शुशुचानो अस्थात् II. 1122=RV. 1. 149. 4.

विश्वा दधे वार्याणि श्रवस्या II. 1123=RV. 1. 149. 5.

आर्दी विश्वा नहुष्याणि जाता II. 820=RV. 9. 88. 2.

यो विश्वा दयते वसु II. 930=RV. 8. 103. 6.

विश्वा तरेम दुरिता II. 1030=RV. 7. 32 15.

जातवेदा घृतम् AS. 28.

मा ते हेत्या मुक्षत दैव्यायाः RV. 10. 87. 19.

कशा इष्टाः सजोषा[1] नयनं सोमाः करं[2] काष्ठा युक्ता न त्र तत्ययौ वर्धत्यये । तु या मधुमत्तमा रुद्रा जीवा द्वितीयः ॥४॥

इहेव शृण्व एषां कशा हस्तेषु यद्वदान् 1. 135=RVPp. 1. 37. 3 कशाः

इष्टा होत्रा असृक्षत 1. 151=RVPp. 8. 93. 23 इष्टाः

सजोषा यजिष्ठं दूतमध्वरे कृणुध्वम् II. 567=RVPp. 7. 3. 1–षाः

सजोषा वृषभं पतिम् 1. 205=RVPp. 1. 9. 4 अजोषाः

ते विश्वा दाशुषे वसु सोमा दिव्यानि पार्थिवा II. 386=RVPp. 9. 64. 6 सोमाः; only once followed by a consonant.

तुभ्यं सुतासः सोमा स्तीर्णं बर्हिर्विभावसो 1. 213 Ben. सोमाः

उदु त्ये सूनवो गिरः काष्ठा यज्ञेष्वत्नत 1. 221=RVPp. 1. 37. 10 काष्ठाः

युक्ता रथे हिरण्यये 1. 245; II. 739=RVPp. 8. 1. 24 युक्ताः

वकारतकारयोः परतः युक्ता=युक्तौ :—

युक्ता वह्नी रथानाम् I. 149.

---

1. नयनं=2. 2. करं=2.

अयं सहस्रा परि युक्ता वसानः II. 1192.

युक्ता ते ब्रह्मणा हरी II. 379.

गिरो वर्धंतु या मम 1. 250=RV. 8 3. 3.

उदु त्ये मधुमत्तमा गिरः 1. 251=RV. 8. 3. 15.

रुद्रा गृणंत पूर्व्यम् 1 256=RV. 8. 3. 7.

जीवा ज्योतिरशीमहि 1. 259=RV. 7. 32. 26 जीवाः

> यस्यार्या ईषमाणा नेत्रभुवनकरं (?) ब्रह्मत्यये[1] लोचनम् ।
> पृतना स्पर्धमाना भ्राजमाना धीराः कृष्णगर्भा विप्रमूर्ति मेधत्यये ।
> ऋणया व्यक्ताः सनीडाश्रिता गोः सुता वि तृतीयः ।।५।।

तिस्रः प्रजा आर्या ज्योतिरग्राः RV. 7. 33. 7; only one followed by a consonant.

वृत्रस्य त्वा श्वसथादीषमाणा विश्वे देवा अजहुर्ये सखायः 1. 324=RV. 8. 96. 7; ईष॰ only once

जनयन्प्रजा भुवनस्य गोपाः 1. 529. 9=RVPp. 9. 97. 40 प्रऽजाः

इमा विश्वाः पृतना जयासि I. 324=RVPp. 8. 96. 7–नाः

ये वृत्रेषु क्षितय स्पर्धमानाः 1. 337.

यद्दी वहंत्याशवो भ्राजमाना रथेष्वा 1. 356.

यज्ञं धीरा निचाय्य 1. 361.

यः कृष्णगर्भा निरहन्नृजिश्वना 1. 380=RV. 1. 101. 1–गर्भाः

अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती 1. 415=RVPp. 1. 82. 2 विप्राः

इयं विप्रा मेधसातये II. 418=RV. 7. 66. 8.

द्विषस्तरध्या ऋणया न ईरसे. 1. 428=RVPp. 9. 110. 1 ऋणऽयाः

---

1. Brahma-or brāhm-occurs about 58 times in SV; but never with this Saṃdhi.

क ईं व्यक्ता नरः 1. 433.

सचेतसः स्वसरे मन्युमंतश्चिता गोः 1. 458=AV. 7. 22. 2 चिते गोः

सुता विदथे अक्रमुः II. 119=RV. 9. 32. 1.

> अव्या ग्नुनि रत्नधा नेत्रेंद्रियाहयाः । प्रजा वेदं न तोक पतेत्यये ।
> शतदा धारा दृष्टि[1] न पृष्ठ सुतमंधो य ऊत्यये पादम् ।
> वावशाना मित्राः शुक्रायुंगं सुदुघा युग्म उस्त्रियाश्चतुर्थः ॥६॥

अव्या वारेभिरस्मयुः 1. 506=RV. 9. 6. 1 अव्यो-

अव्या वारे परि प्रियः II. 481=RV. 9. 7. 6 अव्यो-

अव्या वारेभिव्यत II. 318=622=RV. 9. 20. 1 अव्यो वा-

अव्या वारे महीयते II. 547=RV. 9. 12. 4 अव्यो-

अव्या वारेभिः पवते मदिंतमः I. 584=RV. 9. 108. 5 अव्यो वारेभिः

अव्या वारैः परि प्रियः I. 521=RV. 9. 107. 6 अव्यो वारे

अव्या वारैः परिपूतः II. 85=RV. 8. 2. 2 अव्यः

अव्या वारैः परि प्रियम् II. 555=RV. 9. 50. 3 अव्यः

आ रत्नधा योनिमृतस्य सीदसि I. 511=RVPp. 9. 107. 4-धाः

वि रत्नधा दयते वार्याणि 1. 528=RV. 9. 90. 2.

मरुत्वंतो मत्सरा इंद्रिया हयाः 1. 524=RV. 9. 107. 25.

जनयन्प्रजा भुवनस्य गोपाः 1. 529; II. 601=RV. 9. 97. 40 प्रऽजाः

प्रजाः पिपर्ति II. 801=RV. 10. 170. 1.

Not in the following two :—

उस्रा वेद वसूनां मर्तस्य देव्यवसः II. 408=RVPp. 9. 58. 2 उस्रा.

सुगा तोकाय वाजिनः II. 181=RVPp. 9. 62. 2 सुऽगा

---

1. दृष्टिः twofold i. e. धारा and धाराः

सहस्रदाः शतदा भूरिदावा I. 530=RV. 9. 87. 4—वाः;—साः

यास्ते धारा मधुश्चुतः II. 329.

प्र ते धारा मधुमतीरसृग्रन् I. 533=RVPp. 9. 97. 31 धाराः

शुक्रस्य त्वाभ्यक्षरन्धारा ऋतस्य सादने I. 344=II. 299=RV. 1. 84. 4.

मधोर्धारा असृक्षत II. 122=RV. 9. 106. 14.

यास्ते धारा मधुश्चुतोऽसृग्रमिंद ऊतये II. 329=RV. 9. 62. 7.

प्र ते धारा असश्चतो दिवो न यंति वृष्टयः II. 1108=RV. 9. 57. 1 धाराः

प्रास्य धारा अक्षरन्वृष्णः सुतस्यौजसः II. 1112=RV. 9. 29. 1 धाराः

महांतमिंद्र पर्वतं वि यद्वः सृजद्धारा अव यद्दानवान्हन् I. 315=RVPp. 5. 32. 1 धाराः

धारा —

धारा पृष्ठस्य रोचते I. 462=II. 937.

अधुक्षत प्रियं मधु धारा सुतस्य वेधसः II. 389=407=RV. 9. 2. 3.

तरत्स मंदी धावति धारा सुतस्यांधसः II. 407=RV. 9. 58. 1.

मही न धारात्यंधो अर्षति II. 962=RV. 9. 86. 44.

धारा य ऊर्ध्वो अध्वरे भ्राजा न याति गव्ययुः II. 588=RVPp. 9. 98. 3 धारा

आदीमायन्वरमा वावशाना जुष्टं पतिं कलशे गाव इंदुम् I. 537=RVPp. 9. 97. 22—नाः

मित्रा स्वाना अरेपसः I. 548. Ben. मित्राः=RV. 9. 101. 10 मित्राः सु—

शुक्रा वि यंत्यसुराय निर्णिजे I. 550.

शुक्रा गवाशिरः II. 4; RVPp. 1. 137. 1 शुक्राः

शुक्रा वायुमसृक्षत II. 1158=RV. 9. 67. 18.

शुक्रा भ्राजंत ईरते II. 882=RV. 8. 44. 17.

अभ्यू३ तस्य सुदुघा घृतश्चुतः 1. 556=RV. 9. 77. 1.

पावमानीः स्वस्त्ययनीः सुदुघा हि घृतश्चुतः II. 648=RVKh. 9. 67. 1.

उस्रिया निर्णिजं धिरे 1. 563=RVPp. 9. 68. 1 उस्रियाः

ताजा अन्या अंतमा अप्रा अयनमश्वा न शिशुत्यये।

दाः समुद्रियावर्चोधा अपवथाः सर्वाः पंचमः ॥७॥

समन्या यंत्युपयंत्यन्याः AS. 22.

अंतमा मदेम AS. 25.

ओमे अप्रा रोदसी वी ष आवः II. 706. (only once)=RVPp. 9. 97. 38 अप्राः

रथमिवाश्वा वाजिन आ वहंतु RV. 7. 41. 6;

शिशुप्रत्यये परतः प्राणा=प्राण न तु प्राणाः —

प्राणा शिशुर्महीनाम् 1. 570; II. 363.

त्वं समुद्रिया अपोऽग्रियो वाच ईरयन् II. 126=RV. 9. 62. 26.

द्युमिती मीयमानो वर्चो धा यज्ञवाहसे (धाः) RV. 3. 8. 3; HS. 4. 13. 1 : 199. 5; KS. 15. 12.

यथापवथा मनवे वयोधा अमित्रहा (यथा अपवथाः) RV. 9. 96. 12.

सर्वा नद्यो अशिमिदा भवंतु RV. 7. 40. 4.

विशस्त्वा सर्वा वांछंतु RV. 10. 173. 1.

दुध्रा स्थिरा याते[1] (?) मी द द्रा दधानार्या वां मृज्यमाना अश्वसा भवा स्वानासः षष्ठः ॥८॥

न यं दुध्रा वरंते न स्थिराः II. 38=RV. 8. 66. 2.

वृषा शोणो अभिकनिक्रदद्गा नदयन्नेषि पृथिवीमुत द्याम् II. 156=RV. 9. 97. 13.

1. मिदद्राः=भिकनिक्रदद्गाः

दधाना नाम यज्ञियम् II. 201=RV. 1. 6. 4.

या वाँ संति पुरुस्पृहः II. 342=RVPp. 4. 47. 4 याः

शुंभमाना ऋतायुभिर्मृज्यमाना गभस्त्योः II. 385=RV. 9. 64. 5.

गोषा इंदो नृषा अस्यश्वसा वाजसा उत II. 395=RVPp. 9. 2. 10 गोऽसाः; नृऽसाः

यमग्ने पृत्सु मर्त्यमवा वाजेषु यं जुनाः II. 763=RVPp. 1. 27. 7 अवाः

स्वाना देवास इंदवः II. 513;

मणा गृणाना न जमत्यये । अत्या हि यानाः पवमानाः करमुत त्याः पुनानाः सोमपाश्चक्षुः सप्तमः ॥७॥

ऋषिमना य ऋषिकृत्स्वर्षाः II. 524=RV. 9. 96. 18.

गृणाना देववीतये II. 537=RV. 9. 13. 3.

जमदग्निप्रत्यये परतः गृणाना=गृणानौ न तु गृणानाः —

गृणाना जमदग्निना योनावृतस्य सीदतम् (ना=नौ) II. 15=RV. 3. 62. 18.

अत्या हियाना न हेतृभिः II. 539=RVPp. 9. 13. 6 अत्याः हियानाः

पवमाना दिवस्पर्यंतरिक्षादसृक्षत II. 1047=RV 9 63. 27.

पवमाना स्वर्दृशः II. 543; (Ben.-मानाः स्व-So RV. 9. 13. 9.)

उत त्या हरितो रथे सूरो अयुक्त यातवे II. 566=RVPp. 9. 63. 9 त्याः

आ नः सुतास इंदवः पुनाना धावता रयिम् II. 676=RV. 9. 106. 9.

सँसृष्टजित्सोमपा बाहुशर्धी II. 1198=RVPp. 10. 103. 3-पाः

अनागाः पदज्ञा वेधा अवा अयक्ष्मा अज्ञाता वृजना निष्ठाः प्रथमाः सुमृडीका(:) प्रिया(:) संयोगेत्यये । सुगोपा देवया अरुणा यजमानास्ता नः सहोजास्ता जंयतुग्रा अनाधृष्याः कुमारा वृद्धश्रवा अमित्रा अष्टमः ॥१०॥

अनागा मित्रो अर्यमा II. 699=RVPp. 7. 66. 4 अनागाः

आ घा गमद्यदि श्रवत् II. 95; RV. 1. 30. 8. Note MS. पर्वा-?

उकथ्या ? cp. उक्था मदानि; AB. 2. 38. 9; RPr. 9. 9; TPr. 3. 2-TS. 2. 4. 11. 6; VPr. III. 130.

चकृमा सत्यराधसे II. 67; RT. 248; RV. 7. 31. 2-RPr. 8. 33.

वृषपत्नीरपो जया दिवेदिवे II. 232; RVPp. 8. 15. 6 जय; but cp. जया अपः 1. 413=RVPp. 1. 80. 3 जयाः

सरा रसेव विष्टपम् II. 247; RT. 236; RV. 9. 41. 6-RPr. 7. 33.

वर्धया वाचं जनया पुरंधिम् II. 211; RT. 244; RV. 9. 97. 36-RPr. 7. 33+8. 36; TPr. 3. 12.

सना च सोम जेषि च II. 397; RT. 236; RVPp. 9. 4. 1 सन; RPr. 7. 30, 33, 35.

ज्येष्ठं नमस्यता सहः II. 301; RT. 254; RV. 1. 84. 5-RPr. 8. 39.

क्षरा सहस्रिणीरिषः II. 560; RT. 236; RV. 9. 61. 3-RPr. 7. 33.

सहि ष्मा सृजता काव्येना पुनाता च चोदया ।
सुनोताथा पता* वर्धा धन्वा वेदा भरा सृजा ॥१४॥

स हि ष्मा जरितृभ्यः II. 319; RT. 243; RV. 9. 20. 2-RPr. 8. 15; VPr. 3. 117, 130.

सृजता रयसाधनम् II. 506; RT. 244; RV. 9. 104. 2-RPr. 7. 53.

उभे द्यावा काव्येना वि शश्रथे II. 772; RT. 244; RV. 9. 70. 2-RPr. 8. 40.

पुनाता दक्षसाधनम् II. 507; RT. 224; RV. 9. 104. 3-RPr. 7. 33.

वाणस्य चोदया पविम् II. 553; RT. 244; RV. 9. 50. 1-RPr. 8. 39.

सुनोता मधुमत्तमम् II. 575; RT. 244; RV. 9. 51. 2-RPr. 7. 33.

अथा नो वस्यसस्कृधि II. 397; RT. 236; RV. 9. 4. 8-RPr. 7. 33; TPr. 3. 10.

---

* Not found.

वर्धो समुद्रमुक्थ्य II. 1114; RV. 8. 75. 13-RPr. 7. 33; TPr. 3. 8.

अभि स्वर धन्वा पूयमानः II. 749; RT. 236; RVPp. 9. 97. 3 धन्व; RPr. 8. 7.

वेदा विश्वस्य मेधिरः II. 790; RT. 236; RV. 6. 42. 3-RPr. 7. 40.

अध्वर्यो प्र भरा सुतम् II. 791; RT. 244; RV. 6. 42. 4-RPr. 8. 39; TPr. 3. 12; VPr 3. 130.

स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा II. 833; RT. 236; RV. 10. 120. 3-RPr. 7. 31, 33; TPr. 3. 12.

सा नो वेद्श्या पवस्वा वनेमा निद्धा न घा ।
परीवृत प्रतरवा अग्निमुपा यत्रा चना तथा ॥१५॥

स नो वेदः ? II. 729; RV. 7. 15. 3; MS. सा नो (!)

समीचीने आ पवस्वा पुरंधी II. 758; RT. 244; RV. 9. 90. 4-RPr. 7. 36.

वनेमा ते अभिष्टये II. 908; RT. 249; RV. 8. 19. 20-RPr. 7. 52.

आपश्चित्रि द्धा पदम् II. 919; RT. 244; RV. 8. 102. 14-RPr. 8. 39.

न घा वसुर्नि यमते II. 1014; RV. 6. 45. 23-RPr. 8. 15; TPr. 3. 8; VPr. 3. 113.

सम्यङ् वाजैः परीवृतः II. 852; RT. 238.

अवा नो अग्न ऊतिभिः II. 872; RT. 236; RV. 1. 79. 7-RPr. 7. 50, 51; TPr. 3. 8; VPr. 3. 108.

यत्रा रणंति धीतयः II. 939; RT. 236.

अस्मान्कदा चना दभन् II. 1071; RT. 255; RV. 1. 84. 20-RPr. 8. 39, 40.

विदा कामस्य चामुष्या व्युछा कृष्वा च बर्हया ।
अत्रा हि ष्ठा जनयथा दीया प्रेतावता तथा ॥१६॥

(विसर्गलोपालोपौ II.)

आप्लुतस्वारमध्ये तु यो विधिः परिकीर्तितः ।
तस्यान्येऽत्र(न्यत्र ?)तथा नेति ब्रूमो दृष्टान्तपूर्वकम् ॥१७॥

आप्लुत इति । आकारप्लुतपूर्वः स्वरपरः यो विसर्गः तस्य यो विधिः विसर्गलोपविधिरिति यावत् । तद्विधेः कश्चित् । अन्यत्रस्थले विसर्गलोपो नास्तीत्यर्थः । दृष्टान्तपूर्वकं विसर्गः —

पाहि विश्वस्या अरातेः पतिः पृथिव्या अयम् ॥१८॥

पाहि विश्वस्या अरातेः 1. 6.

पतिः पृथिव्या अयम् 1. 27.

एवंजातीयानि ।

विसर्गलोपः —

तथा मह्व ऋतेकर्ममुदहर्यत आवश्मशा अधिश्रितः ।
रुधत् नाहुषीष्वा चर्कृषदा चैवमादि विलोकयेत् ॥१९॥

ये कर्मणः क्रियमाणस्य मह्व ऋतेकर्ममुदजायंत देवाः II. 1131=RV. 10. 55.

7=agrees with मन्हा ऋ-

कदा वसो स्तोत्रं हर्यत आ अवश्मशा रुधद्वाः 1. 228. the ms. आवश्मशा

agrees with RV. 10. 105. 1.

कदा वसो स्तोत्रं हर्यत आवश्मशा रुधद्वाः.

य ऋते चिदभिश्रिषः पुरा जत्रुभ्य आतृदः 1. 244=RV. 8. 1. 12.

क इमं नाहुषीष्वा इंद्रं सोमस्य तर्पयात् 1. 190

यदिद्र नाहुषीष्वा ओजो नृम्णं च कृष्टिषु 1. 262=RV. 6. 46. 7.

सदा व इंद्रश्चर्कृषदा उपो नु स सपर्यन् 1. 196=RV. 10. 105. 4 :—

सचायोरिंद्रश्चर्कृष आँ उपानसः सपर्यन्=चर्कृषे आ उ-

(द्वितीयोऽध्यायः)

संहितायां भवेद् ध्रस्वः पदकाले तु दीर्घताम् ।
मह्वेत्यस्य ऋवर्णं तु परो यत्र भवेदचि ॥१८॥

ये कर्मणः क्रियमाणस्य मह्न ऋतेकर्ममुदजायंत देवाः II. 1131 = RVPp. 10. 55. 7 मह्ना ऋ-

॥ इति संहिताह्रस्वः ॥

अथावग्रहह्रस्वः

अवग्रहस्थिताः केचिदचो व्यञ्जनपूर्वकाः ।
पदकाले प्रपद्यन्ते ह्रस्वतां वच्मि तानपि ॥१९॥
परीणसीति सूनृता वैश्वानरं श्रुतामघम् ।
पुरूवसो प्रतीव्यं प्रभूवसो च पुरूवसुः ॥२०॥

कस्य नूनं परीणसि 1. 34; RT. 1=RVPp. 8. 84. 7 परीणसः–RPr. 9. 10; TPr. 3. 7+7. 4.

प्र देव्येतु सूनृता I. 56; RT. 1=RVPp. 1. 40. 3 सूनृता–RPr. 9. 48; TPr. 3. 7.

वैश्वानरमृत आ जातमग्निम् 1. 67; RT. 218=RVPp. 6. 7. 1 वैश्वानरम्; VPr. 3. 102; TPr. 3. 5.

उद्बेदभि श्रुतामघम् 1. 125; RT. 1=RVPp. 8. 93. 1 श्रुतऽमघम् - RPr. 9. 1+20.

त्वावतः पुरूवसो वयमिंद्र प्रणेतः 1. 193; RT. 1=RVPp. 8. 46. 1 त्वाऽवतः पुरुऽवसो-RPr. 9. 1; TPr. 3. 7; VPr. 3. 98.

ईङिष्वा हि प्रतीव्यम् 1. 103; RT. 1.
तेषां मत्स्व प्रभूवसो 1. 212.
यो जरितृभ्यो मघवा पुरूवसुः 1. 235.

ऋतीषहं चर्षणीधृति स्तुग्रियावृधं तथा।
ऋतावसो ऋतावृधं सूनरी च शतामघ ॥२१॥

तुविकूर्मिमृतीषहम् 1. 354=RVPp. 8. 68. 1 तुविऽकूर्मिम् ऋतिऽसहम्

एक इत्पुवेनुत्तश्चर्षणीधृतिः 1. 248=RVPp. 8. 90. 5 चर्षणिऽधृता

रथीतममतूर्तं तुग्रियावृधम् 1. 283=RVPp. 8. 99. 7 रथिऽतमम्-तुग्र्यऽवृधम्

प्र मित्राय प्रार्यम्णे सचथ्यमृतावसो 1. 255=RVPp. 8. 101. 5 ऋतऽवसो

नवस्त्रक्तिमृतावृधम् II. 340; ऋतावृधः 1. 258=RV. 8. 76. 12 ऋतस्पृशाम

ज्योतिष्कृणोति सूनरी 1. 303; II. 101=RVPp. 7. 81. 1 सूनरी

न शताय शतामघ 1. 291=RVPp. 8. 1. 5 शतऽमघ

रदावसो चर्षणीधृतं सूनृतावतस्तथा।
वैश्वानराय विश्वानरस्य मर्माविधं भवेत् ॥२२॥

स्तोतारमिद्दधिषे रदावसो 1. 310=RVPp. 7. 32. 18 रदऽवसो

इंद्रं वयं महाधन इंद्रमर्भे हवामहे 1. 130=RVPp. 1. 7. 5 °धने

इहेव शृण्व एषाम् 1. 135=RVPp. 1. 37. 3 शृण्वे

इम उ त्वा वि चक्षते 1. 136=RV. 8 45. 16.

रेवतीर्नः सधमाद इंद्रे संतु तुविजाताः 1. 153=RVPp. 1. 30. 13 °मादे;
Bloomfield, Concordance °मादः may be corrected.

अयं त इंद्र सोमो निपूतो अधि बर्हिषि 1. 159=RV. 8. 17. 11.

त्विषे ते अर्णवदुहते सोमे सिंचे के युग्म हर्यते इष्टये देवतातये हष्टि हवामहे शचीपते पीतये युयोजते मदे चिकित्रे बाहु वरंत सोमपीतये रिरिचे द्वितीयः ॥२८॥

ओजस्तदस्य तित्विष उभे यत्समवर्तयत् 1. 182=RV. 8. 6. 5.

इमास्त इंद्र पृश्नयः 1. 187=RV. 8. 6. 19.

यद्दो दिवो अर्णव इषो वा मदथो गृहे RV. 8. 26. 17; अर्णवे only once.

यत्सोमेसोम आभुवः 1. 188=RV. 8. 93. 17.

मँहिष्ठँ सिंच इंदुभिः 1. 214=RV. 1. 30. 1; सिंचे

क उग्राः के हा शृण्विरे 1. 216=RV. 8. 45. 4.

कदा वसो स्तोत्रँ हर्यत आ अव श्मशा रुधद्वाः 1. 228=RVPp. 10. 105. 1 हर्यते

उद्घावृषस्व मघवन्गविष्टय उदिंद्राश्वमिष्टये 1. 240=RV. 8. 61. 7.

इंद्रमिद्देवतातय इंद्रं प्रयत्यध्वरे 1. 249=RV. 8. 3. 5.

इंद्रं समीके वनिनो हवामह इंद्रं धनस्य सातये 1. 249=RV. 8. 3. 5.

शग्ध्यू३षु शचीपत इंद्र विश्वाभिरूतिभिः 1. 253=RV. 8. 61. 5.

अभि त्वा पूर्वपीतय इंद्र स्तोमेभिरायवः 1. 256=RV. 1. 19. 9.

एतग्वा चिद्य एतशो युयोजत इंद्रो हरी युयोजते 1. 268=RV. 8. 70. 7 with Variants.

पाहि गा अंधसो मद इंद्राय मेध्यातिथे 1. 289=RV. 8. 33. 4.

इम इंद्र मदाय ते सोमाश्चिकित्र उक्थिनः 1. 294.

अग्नेश्चिकित्र उषसामिवेतयः II. 332=RV. 10. 91. 5-त्रे

न त्वा बृहंतो अद्रयो वरंत इंद्र वीडवः 1. 296=RV. 8. 88. 3.

अर्वाचीनो मघवंत्सोमपीतय उग्र ऋष्वेभिरा गहि 1. 301=RV. 8. 3. 17.

प्र यो रिरिक्ष ओजसा दिवः सदोभ्यस्परि 1. 312=RVPp. 8. 88. 5-क्षे

कामे भरणी मे शूलं यजामहे मध्ये नयन वावृते त्रिते स्तुषे गोपते पवसे अंजसे सुम्ने तृतीयः ॥२९॥

उप त्वा काम ईमहे 1. 406.

शूरो नृषाता श्रवसश्च काम आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः 1. 318.

ऊर्जः स्कंभं धरुण आ वृषायसे धरुणे ( ) RV. 10. 44. 4.

इम इंद्र मदाय ते 1. 294.

यजामह इंद्रं वज्रदक्षिणम् RV. 10. 23. 1.

अमी ये देवा स्थन मध्य आ रोचने दिवः I. 368=RV. 1. 105. 5. with a variant.

मध्य आपस्य तिष्ठति II. 1003.

तं वर्तनीरनु वावृत एक इत् 1. 372=AV. 7. 21. 1.

यद्वा घ त्रित आप्त्ये 1. 384=RVPp. 8. 12. 16 त्रिते

स्तुष ऊ षु वो नृतमाय धृष्णवे 1. 390=RV. 8. 24. 1

अश्वपते गोपत उर्वरापते I. 402=RV. 8. 21. 3.

पवस आ सुवोर्जम् AS. 42.

आ च अंजस ऊर्जो व्युष्टिषु RV. 10. 76. 1.

आ देवानां सुम्न इषयन्नुपावसुः RV. 9. 83. 3.

•

(तृतीयोऽध्यायः)

अथ षत्वम् :—

संहितायां षस्य सः स्यात् पदकाले तु यत्र तान् ।
विविच्य कथयाम्यद्य संप्रदायानुसारतः ॥२५॥
मूर्धन्य एव दन्त्य (ः) स्वरोपधः ।
दन्त्यो भवति मूर्धन्यः संहितायां विकारिणः ॥२६॥
दलधा वर्णा न चैवं स्युः परिशेषादुदाहृतौ ।
एह्यू ष्विम मू षु पो षु चोर्ध्व ऊ षु नि षीदत ।
वीरो अनु ष्याद् गव्यो षु णरभीष च शग्ध्यू षु ॥२७॥

एह्यू षु ब्रवाणि ते 1. 7; RT. 279=RV. 6. 16. 16.

इममू षु त्वमस्माकम् 1. 28=RV. 1. 27. 4.

उपो षु जातमार्यस्य वर्धनम् 1. 47=RV. 8. 103. 1.

उपो षु शृणुही गिरः 1. 416=RV. 1. 82. 1.

ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये 1. 57=RV. 1. 36. 13.

आ त्वेता नि षीदत 1. 164=RV. 1. 5. 1.

यदि वीरो अनु ष्यात् 1. 82.

गव्यो षु णो यथा पुरा 1. 186=RV. 8. 46. 10.

अभी षदप षुष्यवत् 1. 200=RV. 2. 41. 10.

शग्ध्यू३ षु शचीपते 1. 253=RV. 8. 61. 5.

मो षु चाभीषतरभी ष्याम परि ष्वजन्त च ।
त्यमू षु च स्तुष ऊ षु पर्यू षु च महाँ हि षः ॥२८॥

मो षु त्वा वाघतश्च नारे 1. 284=RV. 7. 32. 1.

अभी षतस्तदा भर 1. 309=RV. 7. 32. 24.

अभी ष्याम वृषमणस्त्वोताः 1. 336.

परि ष्वजंत जनयो यथा पतिम् 1. 375=RV. 10. 43. 1.

त्यमू षु वाजिनं देवजूतम् II. 332=RV. 10. 178. 1.

स्तुष ऊ षु वो नृतमाय धृष्णवे 1. 390=RV. 8. 24. 1.

पर्यू षु प्र धन्व वाजसातये 1. 428=RV. 9. 110. 1; AV. 5. 6. 4—न्वा.

महाँ हि षः 1. 381=RV. 8. 13. 1.

अधि ष्णुभिः सोम उ ष्वाणानि षीद तु षिञ्चत ।
वास्तोष्पते गोष्पदे च ज्योतिष्कृणोति सूनरी ॥२९॥

सोम उ ष्वाणः सोतृभिरधि ष्णुभिरवीनाम् 1. 515=RV. 9. 107. 8.

प्र तु द्रव परि कोशं नि षीद 1. 522=RV. 9. 87. 1.

परीतो षिंचता सुतम् I. 512=RV. 9. 107. 1.

वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणा 1. 275=RVPp. 8. 17. 14 वास्तोः पते

गोष्पदे Stobha.

ज्योतिष्कृणोति सूनरी 1. 303.

ज्योतिष्पताहमिद्धि पितुष्परि परि षिच्यते ।
इहो ष्विन्दो तपोष्पवित्रं सहि ष्म नृषा असि ॥३०॥

ज्योतिष्पता AG. 4. 2. 15.

अहमिद्धि पितुष्परि 1. 152=RV. 8. 6. 10.

जामिं ब्रुवत आयुधा II. 656.

प्रियमिंद्रस्य काम्यं प्रस्नापयंत ऊर्मयः II. 678=RV. 9. 98. 6 प्रस्नापयंति

अस्मिन्यज्ञ उप ह्वये II. 697=RV. 1. 13. 3.

कलशे पिप्ये पुनते वृष्णो दशे वबृषे वने जज्ञे उपाके वोचे येमिरे ऊतये स्वर मध्यंदिने विदे सप्तमः ॥३३॥

सं गच्छते कलश उस्रियाभिः II. 767=RV. 9. 93. 2.

उत प्र पिप्य ऊधरघ्न्यायाः II. 768=RVPp. 9. 93. 3. पिप्ये

येभिर्नृम्णा च देव्या च पुनत आदिद्राजानं मनना अगृभ्णत II. 773=RVPp. 9. 70. 3 पुनते

वृषा ते वृष्ण इंदुर्वाजी सहस्रसातमः II. 780=RV. 1. 175. 1 वृष्णो

सूर्यो दश उरु पप्रथे II. 803=RVPp. 10. 170. 3 दशे

त्वं ववृष इंदुम् II. 819=RVPp. 9. 88. 1 ववृषे

स्वर्षाता वन ऊर्ध्वा नवंत II. 820=RVPp. 9. 88. 2 वने

यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनृम्णः II. 831=RV. 10. 120. 1.

विभक्तासि चित्रभानो सिंधोरूर्मा उपाक आ II. 846=RVPp. 1. 27. 6 उपाके

कद्दु वोच इदं नमः II. 898=RV. 8. 84. 5.

इंद्रे ह विश्वा भुवनानि येमिर इंद्रे स्वानास इंदवः II. 935=RV. 8. 3. 6.

नियुत्वंता न ऊतय आ यातं सोमपीतये II. 977=RVPp. 4. 47. 3 ऊतये

मध्यंदिन उदिता सूर्यस्य II. 1101=RVPp. 5. 69. 3-दिने

द्विता यो वृत्रहंतमो विद इंद्रः शतक्रतुः II. 1138=RVPp. 8. 93. 32-विदे

॥ एकारविलिङ्गथं समाप्तम् ॥

वंद्ध्यै वैतसै मकरं तरध्यै हंतवै सनतै (सर्तवै) विश्वा अम्नवै (अश्नवै) तस्मै अस्मै नेत्रस्तवेऽष्टमः ॥३४॥

वंदध्या अग्निं नमोभिः 1. 17=RV. 1. 27. 1.

द्विषस्तरध्या ऋणया न ईरसे 1. 428=RV. 9 110 1.

अहये हंतवा उ 1. 439=RVPp. 5. 31. 4 हंतवै

सुक्रतुः सर्तवा अपः सृजत् RV. 1. 55. 6.

अस्मा इत्काव्यं वच उक्थमिंद्राय शंस्यम् RV. 5. 39. 5.

तस्मा उ ब्रह्मवाहसे RV. 5. 39 5.

अस्माअस्मा इदंधसः II. 791=RV. 6. 42. 4.

तस्मा उ अद्य सवने सुतं भर II. 1038=RV. 8. 66. 7.

वैतसै विश्व अम्नवै are doubtful. Cp. however :—

मंतवा उ RV. 7. 4. 8.

गंतवा उ 10. 95. 14.

एतवा उ 4. 58. 9.

ओतवा उ 1. 164. 5.

पातवा उ 3. 46. 5.

यमितवा इव 1. 28. 4.

सवितवा अपस्कः 7. 21. 3.

॥ ऐकारं समाप्तम् ॥

(चतुर्थोऽध्यायः)

अथावग्रहषत्वम् :—

गोषा नृषन्न नृषाहं दुष्वप्न्यमृतीषहम् ।
मन्युषाविणं नृषूत नृषातातिषितं तथा ॥३३॥

गोषा इंदो नृषा असि II. 395=RVPp. 9. 2. 10 गोऽसाः, नृऽसाः

नृषद्मा सीदद्पां विवर्ते 1. 77=RVPp. 10. 46. 1 नृऽसद्मा

नरं नृषाहं मँहिष्ठम् 1. 144=RVPp. 8. 16. 1 नृऽसहं; correct reference in Concordance.

परा दुष्वप्न्यँ सुव 1. 141=RVPp. 5. 82. 4 दुःऽस्वप्न्यं

तं वो दस्ममृतीषहम् 1. 236=RVPp. 8. 88. 1 ऋतिऽसहं

अतीहि मन्युषाविणम् 1. 223=RVPp. 8. 32. 21 मन्युऽसाविनं

सिमा पुरू नृषूतो असि 1. 279=RVPp. 8. 4. 1 नृऽसूतः

शूरो नृषाता श्रवसश्च कामः 1. 318=RVPp. 7. 27. 1 नृऽसाता

पृथिव्यामतिषितं यदूधः 1. 331=RVPp. 10. 73. 9 अतिऽसितं

विष्वगानुषग् विषूतरनुष्वधं निषत्त तु ।
विष्कभिते युषग् विष्वञ्चं सुष्टुत परि स्नव ॥३४॥

विष्वक्तस्तंभ पृथिवीमुत द्याम् 1. 339=RVPp. 10. 89. 4 विष्वक्

आ जुह्वह्व्यमानुषक् 1. 82.

स्वादोरित्था विषूवतः 1. 409=RVPp. 1. 84. 10 विषुऽवतः

क्रत्वा महाँ अनुष्वधम् 1. 423=RVPp. 1. 81. 4 अनुऽस्वधं; Ben. सहाँ a misprint. ?

चक्रं यदस्याप्स्वा निषत्तम् 1. 331=RVPp. 10. 73. 9 निऽसत्तं

विष्कभिते अजरे भूरिरेतसा 1. 378=RVPp. 6. 70. 1 विऽस्क-

पवस्व देव आयुषक् 1. 483; II. 585.

रथं विष्वञ्चमरुहद्विचक्षणः 1. 554=RVPp. 9. 75. 1 विष्वंचं

ममेद्वर्धस्व सुष्टुतः II. 850=RVPp. 8. 6. 12 सुऽस्तुतः

अया वीती परि स्रव 1. 495=RVPp. 9. 61. 1 परि स्रव

अभिमातिषाहो बर्हिषदो विष्वग्घविष्कृतः ।
चतुष्पान्निष्कृतं ज्योतिष्कृच्छोचिष्के हविष्कृते ॥३५॥

अभिमातिषाहः AS. 19.

बर्हिषदो वचनावंत ऊधभिः 1. 563=RVPp. 9. 68. 1 बर्हिऽसदः

विष्वक्तस्तंभ पृथिवीमुत द्याम् 1. 339=RVPp. 10. 89. 4 विष्वक्

देदिशतीर्हविष्कृतः 1. 13=RVPp. 8. 102. 13 हविःऽकृतः

द्विपाच्चतुष्पादर्जुनि 1. 367=RVPp. 1. 49. 3 चतुःऽपत्

गच्छन्निंद्रस्य निष्कृतम् 1. 510=RVPp. 9. 15. 1 निःऽकृतं

ज्योतिष्कृत् AS. 50.

शोचिष्केशं वृषणं यमिमा विशः II. 1161=RVPp. 1. 127. 2 शोचिःऽकेशं

अतंद्रो हव्यं वहसि हविष्कृत आदिद्देवेषु राजसि 1. 46; हविष्कृतम् II. 697=RVPp. 8. 60. 15 हविःकृतः

पृथिवीषदोऽप्सुषदर्निषंगिभ्यो दिवीषदः ।
परिषिच्यमाना परि षिच्यसे ऋषिषाण तु ॥३६॥

पृथिवीषदम् VS. 9. 2; पृथिविषद्भ्यः AV. 18. 4. 78.

महाग्नभोविन्नासन् न धानान्न त्वा महान्परेः (१) ।
नि यामं चित्र देवान् देवयास्मान्निधयेव च ॥४९॥

प्र होता जातो महान्नभोविन्नृषद्मा सीददपां विवर्ते 1. 77=RV. 10. 46. 1 महान्

आसन्नः पात्रं जनयंत देवाः 1. 67=RV. 6. 7. 1 आसन् आ.

सनादग्ने मृणसि यातुधानान्न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः 1. 80=RV. 10. 87. 19.

महान्महीभिरूतिभिः 1. 181=RV. 3. 1. 19.

नि यामं चित्रमृंजते (यामन्) 1. 135=RV. 1. 37. 3.

देवां देवयते यज 1. 100=RV. 1. 15 12 देवान्

मुमुग्ध्या३स्मान्निधयेव बद्धान् 1. 319=RV. 10. 73. 11.

शीर्वान्ममत्वर्णवान् जगम्याश्च हरिवान्दधे ।
मघवन्मातथा अग्मन्देवाहृन्नवतीर्नव ॥५०॥

आशीर्वान्ममस्तु 1. 350=RV. 8. 95. 7.

तिरः पुरू चिदर्णवां जगम्याः 1 340=RVPp. 10. 10. 1 अर्णवम्

हरिवां दधे हस्तयोर्वज्रमायसम् 1. 423=RV. 1. 81. 4-वान्

मघवन्मातथा इव 1. 416=RV. 1. 82. 1.

वाजिनो अग्मं देवस्य सवितुः सवम् 1. 435.

अवाहन्नवतीर्नव 1. 495. 5=RV. 9. 61. 1.

महान्मित्रो न रेभन् मितेव सद्म व्रजभृप ।
इन्वन्मदाय पश्यं जन्मानि सू संयमं न च ॥५१॥

महान्मित्रो न दर्शतः 1. 497=RV. 9. 2. 6.

स्नुतः पवित्रं पर्येति रेभन्मितेव सद्म पशुमंति होता 1. 526=RV. 9. 97. 1.

अपो वृणानः पवते कवीयान्व्रजं न पशुवर्धनाय मन्म 1. 538=RV. 9. 94. 1

कविड्यन्

इंद्रे सोमः सह इन्वन्मदाय 1. 540=RV. 9. 97. 10

पश्यं जन्मानि सूर्य ĀS. 53=RV. 1. 50. 7 पश्यञ्ज–

वि यमश्च(नि य?)समुद्रँल्लोकानिमांल्लोकमरोचयः ।
न्यस्मिन् दध्रे तु क्रंदन्देवा अजीजनयन्मधु ॥५२॥

मा घामन्ये नि यमन्देवयंतः RV. 4. 44. 5.

न्यस्मि दध्र आ मनः II. 77=RV. 8. 17. 13 न्यस्मिन्

क्रंदं देवाँ अजीजनः II. 110=RV. 9. 42. 4 क्रंदन्

त्रितस्य नाम जनयन्मधु क्षरन् II. 172=RV. 9. 86. 20–यन्

ऊर्मिश्च सिंधुः शत्रून्मदे सोमस्य च वै बुधाः ।
म दस्यून्तनूभिरग्मन्मंदी परि ज्मन्मही तथा ॥५३॥

प्राचीविपश्चाच ऊर्मि न सिंधुः II. 295 ऊर्मिम्=RV. 9. 96. 7.

ससाहे शत्रून्मदे सोमस्य II. 304=AV. 2. 5. 3.

साह्याम दस्यूं तनूभिः II. 337. Concordance dasyuṁ may be corrected.

समुद्रं न संचरणान्यग्मं मंदी मदाय तोशते II. 348=RV. 9. 107. 9.

अध ज्मश्च ते विव्यच RV. 7. 21. 6.

यस्मिन्मंहीरुरुज्रयः II. 504. (MS. ०रुज्मन्मज्मी?)=RV. 8. 70. 4.

विभ्राज ज्योति देवान्मत्सि गच्छं जार एव हि ।
अप सेधन् दुरिता सर्दधन्वान् मत्सरिंतमः ॥५४॥

विभ्राजं ज्योतिषा II. 377=RV. 8. 98. 3 विभ्राजञ्ज्यो

मत्सि देवान्मत्सि द्यावापृथिवी II. 602=RV. 9. 97. 42.

उषा अप स्वसुष्टमः सं वर्तयति 1. 451; CA. 2. 87.

विभोष्ट इंद्र राधसः 1. 366; RPr. V. 32, 33, 37, 38; VPr. 3. 80; CA. 2. 85.

योनिष्ट इंद्र सदने अकारि 1. 314.

धनुष्टन्वंति पौंस्यम् 1. 551.

एष विप्रैरभिष्टुतः II. 605; आभिष्टम् in Mahānāmnī.

गोभिष्टे ऽग्निष्टपत्यनुष्टुवंति च तमु ष्टवा ।
प्रभोष्टे सतरग्निष्टवे दमे पर्तृभिष्ट च ॥४२॥

गोभिष्टे वर्णमभि वासयामसि 1. 575.

अग्निष्टपति Stobha.

अनु ष्टुन्वंति पूर्वथा II. 232.

तमु ष्टवाम यं गिर इंद्रमुक्थानि वावृधुः II. 235.

प्रभोष्टे सतः परि यंति केतवः II. 238.

अग्नि ष्टवे दम आ जातवेदाः II. 653.

पर्षि तोकं तनयं पर्तृभिष्ट्वमदब्धैरप्रयुत्वभिः II. 971.

नकिष्टे पूर्व्यस्तुतिं धेनुष्ट इंद्र सूनृता तथा ॥४३॥

न किष्टे पूर्व्यस्तुतिम् II. 1032.

धेनुष्ट इंद्र सूनृता II. 1183.

॥ ष्टुत्वं समाप्तम् ॥

अवग्रहष्टुत्वमारभ्यते :—

सुष्टुतयो पुरुष्टुत दुष्टरं सुष्टुतिं तथा ।
आनुष्टुभस्य सुष्टुभ विष्टुभ त्रैष्टुभं तथा ॥४४॥

वर्धंतु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे II. 974=RVPp. 7. 99. 7 सुऽस्तुतयः

धर्ता वज्री पुरुष्टुतः II. 598=RVPp. 1. 11. 4 पुरुऽस्तुतः

विश्वासु पृत्सु दुष्टरम् II. 873=RVPp. 1. 79. 8 दुस्तरं

न सुष्टुतिमसुर्यस्य विद्वान् II. 1146=RVPp. 7. 22. 5 सुऽस्तुतिं

आनुष्टुभस्य AS. 15.

सुष्टुभो वां वृषण्वसू रथे वाणीच्याहिता RV. 5. 75. 4.

विष्टुभ ?

गायत्रं त्रैष्टुभं जगत् II. 1176.

परिष्टोभंत्य विष्टंभस्त्रिष्टुभर्दुष्टुतिस्तथा ।
दुष्टरः सुष्टुतिः परिष्टुभश्च निष्टतक्षतुः ॥४५॥

परिष्टोभंत्या कृपा II. 4=RVPp. 9. 64. 28 परिऽस्तो-

विष्टंभो दिवो धरुणः पृथिव्याः II. 28=RVPp. 9. 87. 2 विष्टंभः

सोमे अर्कास्त्रिष्टुभः सं नवंते II. 210=RVPp. 9. 97. 35 त्रिऽस्तुभः

न दुष्टुतिर्द्रविणोदेषु शस्यते II. 218=RVPp. 1. 53. 1 दुःऽस्तुतिः

स वह्निरप्सु दुष्टरः II. 323=RVPp. 9. 20. 6 दुस्तरः

ऋषीणां सुष्टुतीरुप यज्ञं च मानुषाणाम् II. 380=RV. 1. 84. 2 च स्तु-

विश्वा अर्ष परिष्टुभः II. 413=RVPp. 9. 62. 24 परिऽस्तुभः

नमोजसा धिषणे निष्टतक्षतुः II. 582=RVPp. 8. 61. 2 निःऽत-

अभिष्टुत त्रैष्टुभं तुष्टुवांसः सुष्टुतस्त्रिकम् ॥४६॥

एष विप्रैरभिष्टुतः II. 605=RVPp. 9. 3. 6 अभिऽस्तुतः

गायत्रं त्रैष्टुभं जगत् II. 1176.

स्थिरैरंगैस्तुष्टुवांसः II. 1221=RVPp. 1. 89. 8 तुस्तुऽवांसः

ममेद्वर्धस्व सुष्टुतः II. 850=RVPp. 8. 6. 12 सुऽस्तुतः

तन्नो मित्रः AS. 5.

सहस्तन्नः AS. 40.

असदन्मातरं पुरः AS. 45.

व्यख्यन्महिषो दिवम् AS. 46.

उन्नयामि करं भुवन्नेमानामिंद्र इन्न तु ।
विश्वस्यावीवशन्मतिमुद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् ॥६२॥

उन्नयामि does not occur in RV., VS., SV., and AV. Cp. उन्निनीथः RV. 1. 181. 1; उन्नीताः 9. 81. 1., उन्नीयमानाः 3. 8. 9; उन्नीतम् VS. 8. 58 etc.

भुवन्नेमानां पते II. 57=RVPp. 6. 16. 18 भुवत्

इंद्र इन्नो महोनां दाता II. 65=RV. 8. 92. 3.

विश्वस्यावीवशन्मतिम् II. 120=RV. 9. 32. 3.

उद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् II. 102=RV. 7. 81. 2 उत्ऽयत्

सुशक्तिरिन्म भुवन्मित्रः कुविन्नो बृहन्मते ।
चिकित्विन्म मनसीदन्नि होता तन्नः पुनान तु ॥६३॥

सुशक्तिरिन्मघवं तुभ्यम् II. 218=RV. 7. 32. 21.

वरुणः प्राविता भुवन्मित्रो विश्वाभिरूतिभिः II. 145=RV. 1. 23. 6.

कुविन्नो अस्य सुमतिर्भवीयसी II. 229=RV. 8. 103. 9.

आशुरर्ष बृहन्मते II. 248=RV. 9. 39. 1.

चिकित्विन्मनसं धियम् II. 234=RV. 8. 95. 5 चिकित्वित्ऽमनसं

सीदन्नि होता यजथाय सुक्रतुः II. 259=RV. 5. 11. 2.

तन्नः पुनान आ भर II. 349=RVPp. 9. 19. 1 तत् नः

अस्वापयन्नि वाजवन्मधु यन्मन्यसे वरे ।
विश्वविन्मन जमदग्निवन्नग्निन्निदधे पदम् ॥६४॥

अस्वापयन्निगुतः स्नेहयच्च II. 456=RV. 9. 97. 54.
द्युमद्वाजवन्मधुमत्सुवीर्यम् II. 502=RV. 9. 86. 18.
यन्मन्यसे वरेण्यम् II. 521=RV. 5. 39. 2.
विश्वविन्मनसस्पतिः II. 628=RV. 9. 28. 1.
आर्षेयं जमदग्निवन्नः II. 776=RV. 9. 97. 51.
आपश्चिन्नि दधा पदम् II. 919. MS. निदधे पदम्=RV. 1. 22. 14; 8. 102. 14.

मनश्चिन्मन तन्मे जुषस्वातिरन्मदे तथा ।
गमन्नारे तन्न मोघमन्यत् मघवन्निन्मह ॥६५॥

मनश्चिन्मनसस्पतिः II. 796=RV. 9. 11. 8.
तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्यम् II. 974=RV. 7. 99 7.
व्या३ंतरिक्षमतिरन्मदे सोमस्य रोचना II. 987=RVPp. 8. 14. 7 अतिरत्
आ घा गमन्नारे असत् II. 1006=RVPp. 8. 2. 26 गमत् न
यच्चिकेत सत्यमित्तन्न मोघम् II. 1130=RV. 10. 55. 6.
न हि त्वदन्यन्मघवन्न आप्यम् II. 1144=RV. 7. 32. 19.
शिक्षेयमिन्महयते दिवेदिवे II. 1144=RV. 7. 32. 19.

यत्र क्वचन तेनैव पूर्वदृष्टमवेक्षते ।
न तान्ता पदमालेयं न परत्रोत्तराक्षरा ॥६६॥
सगुणा वेदविदुषा रचिता कर्णभूषणम् ।
अथो तपरसूत्राणि यमसंख्या समीरिता ॥६७॥
एकस्य चैकरीत्या च वथसंख्या समीरिता ।
एकस्य द्वितयत्वेन एकसंख्या समीरिता ॥६८॥
एकस्य त्रितयत्वेन मूर्तिसंख्या तथेरिता ।
आहत्योदाहृतिः प्रोक्ता महसंख्यासमेन तु ॥६९॥

॥ इति तपरं समाप्तम् ॥

सोम उ ष्वाणः सोतृभिरधि ष्णुभिरवीनाम् 1. 515=RV. 9. 107. 8.
अभी षु णः सखीनाम् II. 34=RV. 4. 31. 3.

परी णो अश्व येमाणो (णः) परि णश्शर्मयंत्य तु ।
रिरीहि णः शृंगवृषो णपात्प्र णीयते तथा ॥५१॥

परि णो अश्वमश्वविद् II. 560; (Ben. नो.)=RV. 9. 61. 3. परि णो
नृभिर्येमाणः कोश आ हिरण्यये II. 52=RV. 9. 75. 3–मानः
परि णः शर्मयंत्या धारया सोम विश्वतः II. 247; (Ben. नः.)=RV. 9. 41. 6 परि णः
रयिं सोम रिरीहि णः II. 797=RV. 9. 11. 9. नः
यस्ते शृंगवृषो णपात् II. 77=RV. 8. 17. 13 नपात्
अध्वरेषु प्र णीयते II. 826=RV. 3. 27. 8.

उरु णस्कृधि शिक्षा ण इंद्र णत्वमुदाहृतौ ॥५२॥

उरुकृदुरु णस्कृधि II. 996=RV. 8. 75. 11.
शिक्षा ण इंद्र राये II. 991=RV. 8. 92. 9.

अवग्रहणत्वमारभ्यते :—

परीणसि दुरोणयुर्गिर्वणो मन्युषाविणम् ।
प्रणेतः पुरुणामन् सत्राहणं नृमणार्नरम् ॥५३॥

कस्य नूनं परीणसि 1. 34=RVPp. 8. 84. 7 परीणसः
दिवस्पायुर्दुरोणयुः 1. 39=RVPp. 8. 60. 19 दुरोणऽयुः
पिबा त्वा३ स्य गिर्वणः 1. 165=RVPp. 3. 51. 10 गिर्वणः
अतीहि मन्युषाविणम् 1. 223=RVPp. 8. 32. 21 मन्युऽसा-
वयमिंद्र प्रणेतः 1. 193=RVPp. 8. 46. 1 प्रऽनेतः

पुरुणामन्पुरुष्टुत 1. 188=RVPp. 8. 93. 17 पुरुऽना-

सत्राहणं दाधृर्षिं तुम्रमिंद्रम् 1. 335=RVPp. 4. 17. 8 सत्राऽहनं

अप स्त्रीहिर्ति नृमणा अधद्राः 1. 323=RVPp. 8. 96. 13 नृऽमनाः

तं गूर्धया स्वर्णम् 1. 109=RVPp. 8. 19. 1 स्वःऽनरं

वृत्रहणं वृषमणानिर्णिजे निर्णिजं तथा ।
प्राणा परीणसं प्राणा पां (पा) दुरोणे च गोषणि ॥५४॥

इंद्र द्युत्तं वृत्रहणं गृणीषे 1. 327.

इंद्राग्नी श्याम वृषमणस्त्वोताः 1. 336.

शुक्रा वि यंत्यसुराय निर्णिजे 1. 551.

परिस्रुतमुस्रिया निर्णिजं धिरे 1. 563=RVPp. 9. 68. 1 निःऽनि-

प्राणा शिशुर्महीनाम् 1. 570.

परीणसं कृणुते तिग्मश्रृंगः II. 466=RVPp. 9. 97. 9 परीणसं

प्राणाद्पानती II. 725=RVPp. 10. 189. 2 प्राणात्

यो दीदाय समिद्धः स्वे दुरोणे II. 652=RVPp. 7. 12. 1 दुरोणे

उत नो गोषणिं धियम् II. 940=RVPp. 6. 53. 10 गोऽसनिं

गिर्वणसे गिर्वणसं प्रणीती च सुषुम्णा तु ।
निष्षहमाणो सुषणनान्यवग्रहणात्व तु ॥५५॥

जुष्टं गिर्वणसे बृहत् II. 779=RVPp. 8. 89. 7 गिर्वनसे

इंद्रं गीर्भिर्गिर्वणसम् II. 1005=RVPp. 8. 2. 27 गिर्वणसं

तव प्रणीती हर्यश्व II. 1030=RVPp. 7. 32. 15 प्रऽनीती

दस्त्रा हिरण्यवर्तनी सुषुम्णा II. 1091=RV. 5. 75. 2-हिरण्यवर्तनी सुषुम्ना;

Pada सुऽसुम्ना

निष्षहमाणो यमते II. 1162=RVPp. 1. 127. 3 निःऽस-

तेऽग्न इत्था नरोऽग्निः सुयशोऽग्ने भानवेऽर्च दे ।
वचोऽग्नये तु वोचेऽरि त्वायवोऽभि वसोऽभि तु ॥७७॥

पाहि षु ब्रवाणि तेऽग्न इत्थेतरा गिरः 1. 7=RV. 6. 16. 16.
नरोऽग्निः सुदीतये छर्दिः 1. 49=RV. 8. 71. 14.
त्वं हि क्षैतवद्यशोऽग्ने मित्रो न पत्यसे 1. 84.
बृहद्वयो हि भानवेऽर्चा देवायाग्नये 1. 88=RV. 5. 16. 1.
प्र होत्रे पूर्व्यं वचोऽग्नये भरता बृहत् 1. 98=RV. 3. 10. 5.
पुरु त्वा दाशिवाँ वोचेऽरिरग्ने तव स्विदा 1. 97=RV. 1. 150. 1.
वयमिंद्र त्वायवोऽभि प्र नोनुमो वृषन् 1. 132=RV. 7. 31. 3.
इमा उ त्वा पुरुवसोऽभि प्र नोनवुर्गिरः 1. 146.

सतोऽरुणप्सुर्नोनुमोऽदु पाशिनो नवेऽसि च ।
विपश्चितोऽभिवृधेऽस्मान् जूतिर्नो ह्योऽपीपेम तु ॥७८॥

दूरादिहेव यत्सतोऽरुणप्सुरशिश्वितत् 1. 219=RV. 8. 5. 1.

with variants.

अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः 1. 233=RV. 7. 32. 22.
पाशिनोऽति धन्वेव ताँ इहि 1. 246=RV. 3. 45. 1.
सिमा पुरू नृषूतो अस्यानवेऽसि प्रशर्ध तुर्वशे 1. 279=RV. 8. 4. 1.
विपश्चितोऽभि स्तोमैरनूषत 1. 250=RV. 8. 3. 3.
वृधे ३ऽस्माँ अवंतु ते धियः 1. 239=RV. 8. 3. 1.
वृषजूतिर्नोऽविता 1. 263=RV. 8. 33. 10.
वयमेनमिदा ह्योऽपीपेमेह वज्रिणम् 1. 272=RV. 8. 66. 7.

स्वपमाणो अंशुना नरोऽपीप्यन् महेवसें शची ।
जायमानो ऽशत्रु यथा नोऽविता जग्मयेऽग्रियाः ॥७९॥

तपमाणो ऽशुना 1. 305.

त्वामिदा ह्यो नरोऽपीप्यन् 1. 302=RV. 8. 99. 1.

अयं वामह्वेऽवसे शचीवसू 1. 304=RV. 7. 74. 1; *ahve* 19 times in RV; but with this saṃdhi only once here.

त्वँ ह त्यत्सप्तभ्यो जायमानोऽशत्रुभ्यो अभवः शत्रुरिंद्र 1. 326=RV. 8. 96. 16.

असो यथा नो ऽविता 1. 314=RV. 7. 24. 1.

अरंगमाय जग्मये ऽपश्चाद्दध्वने नरः 1. 352=RV. 6. 42. 1.

इंद्र तेऽस्ति मन्यवेहर्भिदवे ऽश्वपते नोऽविशत् ।
अपोऽर्चन्नद्रिवोऽनुत्तं भरंतोऽवस्यवस्तथा ॥८०॥

सोमः सुतः स इंद्र ते ऽस्ति 1. 351=RV. 6. 44. 1.

श्रत्ते दधामि प्रथमाय मन्यवे ऽहन्यद्दस्युं नर्यं विवेरपः 1. 371=RV. 10. 147. 1.

आ याह्ययमिंदवे ऽश्वपते गोपत उर्वरापते 1. 402=RV. 8. 51. 3.

स वाजेषु प्र नोऽविषत् 1. 411=RV. 1. 81. 1.

अया अपो ऽर्चन्ननु स्वराज्यम् 1. 413=RV. 1. 80. 3.

इंद्र तुभ्यमिदद्रिवो ऽनुत्तं वज्रिन्वीर्यम् 1. 412=RV. 1. 80. 7.

कच्चिद्भरंतोऽवस्यवः 1. 408=RV. 8. 21. 1.

आशवोऽस्तं दधोऽस्माँ इ विपश्चितो नृतोऽप इ ।
द्युमत्तमोऽभि मृधोऽप सातमोऽभ्यभर्वोऽगिरः ॥८१॥

अस्तमर्वंत आशवोऽस्तं नित्यासो वाजिनः 1. 425=RV. 5. 6. 1.

वसौ दधोऽस्माँ इंद्र वसौ दधः 1. 414; MS. दधेऽस्माँ=RV. 1. 81. 3.

प्र सोमासो विपश्चितो ऽपो नयंत ऊर्मयः 1. 477=RV. 9. 33. 1.

व्रजं गोमंतं दस्युहा गमत् ? II. 1015=RVPp. 6. 45. 24-हा ग-
ता सम्राजा घृतासुती II. 262=RVPp. 1. 136. 1 घृतऽआ-

प्रजां चादित्यैरिंद्रा यछंति तिग्मायुधस्तथा ।
इंद्रा याहि गमन्नारे अस्मदिवाजिषु तथा ॥६३॥

प्रजां चादित्यैरिंद्रः सह सीषधातु II. 461=RV. 10. 157. 2.
इंद्रा यच्छंत्या गहि II. 580=RVPp. 8. 4. 2 इंद्र आ
तिग्मायुधः क्षिप्रधन्वा समत्सु II. 757=RV. 9. 90. 3.
इंद्रा याहि धियेषितः II. 495=RV. 1. 3. 5.
आ धा गमन्नारे अस्मत् II. 1006=RVPp. 8. 2. 26 गमत् न आरे
सस्तिमाशुमिवाजिषु II. 875=RV. 10. 156. 1.

वहा याहि समानं पवित्रेणात्मानमित्यपि ।
दूराच्चासाद् व्रतानि नाधृषे अद्याभरद्वसुः ॥६४॥

प्र वहा याहि शूर II. 302=AV. 2. 5. 1.
त्वामभस्य हविषः समानम् (सम+अनम्) II. 334.
येन देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा II. 650=RVKh. 9. 67. 4.
स नो दूराच्चासाच्च II. 983=RVPp. 1. 27. 3 च आसात्
अस्य व्रतानि नाधृषे II. 1063=RVPp. 9. 53. 3 न आ-
सा नो अद्याभरद्वसुः II. 1089=RV. 5. 79. 3.

इवाशत उतायातं योजनेना विश्वायु च ।
अश्वायुधानि शतात्मा चतुर्थं परिकीर्तितम् ॥६५॥

इदं कुल्या इवाशत II. 1067=RVPp. 3. 45. 3 इव आ-
उतायातं संगवे प्रातरह्नः II. 1101=RVPp. 5. 76. 3 उत आ
समानेन योजनेना परावतः II. 1104=RVPp. 1. 92. 3-न आ प-

इंदो विश्वायुमा भर II. 406=RVPp. 9. 4. 10 विश्वऽआयुं

प्रत्यङ्ङुस्रा बिभ्रदस्यायुधानि II. 1194=RV. 10. 123. 7.

सूरो न रुरुक्वां छतात्मा II. 1121=RVPp. 1. 149. 3 शतऽआत्मा

॥ अकारः; सवर्णदीर्घं समाप्तम् ॥

इकारः; सवर्णदीर्घमुच्यते :—

वर्मीव धृष्णो महिषीवेंद्र स्वब्दीवांसगः ।
महीमे अस्य वृषनाम शूषे महीव कृत्ति तु ॥६६॥

वर्मीव धृष्णवा रुज 1. 585=RV. 9. 108. 6.

महिषीव त्वद्रयिः 1. 86=RV. 5. 25. 7.

इंद्र स्वब्दीव वंसगः II. 215=RVPp. 8. 33. 2 स्वब्दीऽइव

महीमे अस्य वृष नाम शूषे II. 456=RVPp. 9. 97. 54 महि इमे

महीव कृत्तिः शरणा त इंद्र II. 760=RVPp. 8. 90. 6 महीऽइव

अतः परं च वक्ष्यामि महिषीव वि जायते ।
अतीह्यभीह्येवमादि ह्रस्वा हि पदकालतः ॥६७॥

महिषीव वि जायते 1. 86.

अतीहि मन्युषाविणम् 1. 223=RVPp. 8. 32. 21 अति इहि

मेह्यभीहि धृष्णुहि 1. 413=RVPp. 1. 80. 3 अभि इहि

तथा च ह्रस्वदीर्घे च त्वेहीमस्य त्वमीमहे ।
उवर्णस्य तथा दीर्घे चोभयत्र न विद्यते ॥६८॥

तपोष्पवित्रं विततं दिवस्पदेऽर्चंतो अस्य तंतवो व्यस्थिरन् II. 226. Cp. RV. 9. 83. 32.

रायः समुद्रांश्चतुरोऽस्मभ्यँ सोम विश्वतः II. 221=RV. 9. 33. 6.

तद्‌घा चित्त उक्थिनोऽनु ष्टुवंति पूर्वथा II. 232=RV. 8. 15. 6.

वनामहेऽति सेतुं धिया हितोऽभ्यद्रुहोऽपि तु ।
इंदोऽस्मभ्यं श्रियोऽग्नि देववीतयेऽव्याश्चुतोऽस्रुभि ॥८७॥

सुवितस्य वनामहे ऽति सेतुं दुराव्यम् II. 243=RV. 9. 41. 2.

पवमान धिया हितो ३ भि योनिं कनिक्रदत् II. 271=RV. 9. 25. 2.

सुदीतयो वो अद्रुहोऽपि कर्णे II. 281=RV. 8. 97. 12.

इंदोऽस्मभ्यँ सोम विश्वतः II. 276=RV. 9. 40. 3.

अयं विश्वा अभि श्रियोऽग्निर्देवेषु पत्यते II. 298.

प्र कविर्देववीतयेऽव्या वारेभिरव्यत II. 318=RV. 9. 20. 1.

यास्ते धारा मधुश्चुतो ऽसृग्रमिंद ऊतये II. 329=RV. 9. 62. 7.

विद्युतोऽग्नेरिमेऽभि स्तो र सेन्य वहतोऽप्रति ।
साधनोऽयं धियोऽग्ने तु स्तुभोऽभि धेनवस्तथा ॥८८॥

तव श्रियो वर्ष्यस्येव विद्युतोऽग्नेश्चिकित्र उषसामिवेतयः II. 332; MS. –ग्निः=RV. 10. 91. 5 with variants.

इंद्राग्नी युवामिमे ऽभि स्तोमा अनूषत II. 341=RV. 6. 60. 7.

असि हि वीर सेन्योऽसि II. 353=RV. 1. 81. 2.

इंद्रमिद्धरी वहतो ऽप्रतिधृष्टशवसम् II. 380=RV. 1. 84. 2.

अयं दक्षा य साधनो ऽयँ शर्धाय वीतये II. 450=RV. 9. 105. 3.

जीवातवे प्रतराँ साधया धियो ऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयं तव II. 415=RV. 1. 94. 4.

हरिं क्रीडंतमभ्यनूषत स्तुभो ऽभि धेनवः पयसेदशिश्रयुः II. 501=RV. 9. 86. 17.

इंद्वोऽभि वत्सं विचक्षणो व्यार्यसेऽवि च ।
वृष्णो ऽग्ने गोमतोऽपावरभिष्ठुतोऽपक्रुतोऽतिराम् ॥८९॥

वाश्रा अर्षंतींद्वो ऽभि वत्सं न मातरः II. 541=RV. 9. 13. 7.
दिवो नाभा विचक्षणो ऽव्या वारे महीयते II. 547=RV. 9. 12. 4.
प्रोथदश्वो न यवसेऽविष्यन् II. 568=RV. 7. 3. 2.
उदग्रस्य ते नवजातस्य वृष्णोऽग्ने चरंत्यजरा इधानाः II. 569 = RV. 7. 3. 3.

त्वं वलस्य गोमतो ऽपावरद्रिवो बिलम् II. 599=RV. 1. 11. 5.
एष विप्रैरभिष्टुतो ऽपो देवो वि गाहते II. 605=RV. 9. 3. 6.
एष देवो विपा कृतो ऽति ह्वरांसि धावति II. 609=RV. 9. 3. 2.

नीयतेऽन्तरथो ऽव्या रसोऽव चष्टे शुभायते ।
इषितोऽभि पुनानोऽविभिर्नोऽजस्रया केतवः ॥९०॥

एष हितो वि नीयते ऽन्तः शुभ्यावता पथा II. 617=RV. 9. 15. 3.
एष उ स्य वृषा रथोऽव्या वारेभिरव्यत II. 622=RV. 9. 38. 1.
एष स्य मद्यो रसोऽव चष्टे दिवः शिशुः II. 625=RV. 9. 38. 5.
एष देवः शुभायते ऽधि योनावमर्त्यः II. 630=RV. 9. 28. 3.
स देवः कविनेषितो ३ ऽभि द्रोणानि धावति II. 645=RV. 9. 37. 6.
नूनं पुनानोऽविभिः II. 662=RV. 9. 107. 2.
प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नो ऽजस्रया सूर्म्या यविष्ठ II. 723=RV. 7. 1. 3.
ते अस्य संतु केतवोऽमृत्यवोऽदाभ्यासो जनुषी उभे अनु II. 773=RV. 9. 70. 3.

भूर्यासुतिश्च नक्येवमेवमादि विबोध्यताम् ।
प्र देव्येतूभयाहस्त्या भर द्युम्न्याहुतस्तथा ॥७६॥
मह्यावो अर्चिषा चेति दीर्घोभयमुदाहृतम् ।

वृत्रहा भूर्यासुतिः 1. 140=RVPp. 8. 93. 18 भूरिऽआ-
न क्येवं यथा त्वम् ? 1. 203=RV. 4. 30. 1 नकिः एव
प्र देव्येतु सूनृता 1. 56=RV. 1. 40. 3.
उभयाहस्त्या भर 1. 345=RVPp. 5. 39. 1-हस्ति आ
समिद्धो द्युम्न्याहुतः II. 229=RV. 8. 103. 9.
व्यू ३ षाश्चंद्रा मह्यावो अर्चिषा II. 1105 = RVPp. 1. 157. 1 वि उषाः;
मही आवः

अथोक्ता :—

राय ईशे स्वपत्यस्य चैवमादि विलोकयेत् ।
अन्वारभा च बाह्वोजसैवमादि विलोकयेत् ॥७७॥
उवर्णस्य तथा दीर्घे ह्रस्वदीर्घे न विद्यते ।

राय ईशे स्वपत्यस्य 1. 60=RV. 3. 16. 1.
अग्निमन्वारभामहे 1. 91=VS. 9. 26.
पुरो विभेद बाह्वोजसा II. 799=RV. 8. 93. 2.

॥ इत्समाप्तम् ॥

यवौ यणाविति प्रोक्तौ संहितायामिकामपि ।
शिप्र्यंधसो यशस्व्यस्याविंवष्ठान्वारभादिकाः ॥७८॥

पूर्णा विवष्टासिचम् 1. 55=RVPp. 7. 16. 11-ष्टि आ-

॥ यणीत्समाप्तम् ॥

अथ गुणारम्भः —

ऐंद्रस्य जनितेंद्रस्य दीर्घह्रस्वं विलोकयेत् ।
इंद्रस्येव तु ब्रह्मेति तोदस्येव न आ भरे ॥७९॥

ऐंद्रस्य जठरं विश II. 557=RV. 9. 66. 15.

जनितेंद्रस्य जनितोत विष्णोः II. 293=RV. 9. 96. 5.

इंद्रस्येव प्र तवसस्कृतानि 1. 78=RV. 7. 6. 1.

वोचब्रह्मेति वेरु तत् 1. 94=RV. 2. 5. 3 वोचद्ब्रह्माणि

तोदस्येव शरण आ महस्य 1. 97=RV. 1. 150. 1.

भद्रंभद्रं न आ भरेषमूर्जं शतक्रतो 1. 173=RV. 8. 93. 28.

इवेत्सुभृत उदु षेदमीहेव च नि षीदते ।
समुद्रायेव पिबेन्द्रमेव धन्वेव ताँ इहि ॥८०॥

गर्भे इवेत्सुभृतो गर्भिणीभिः 1. 79=RV. 3. 29. 2.

उद्वेदभि श्रुतामघम् 1. 125=RVPp. 8. 93. 1 उत् घ इत्

इहेव शृण्व एषाम् 1. 135=RVPp. 1. 37. 3 इहऽइव

आ त्वेता नि षीदतेंद्रमभि प्र गायत 1. 164=RV. 1. 5. 1.

समुद्रायेव सिंधवः 1. 137=RV. 8. 6. 4.

पिबेदस्य त्वमीशिषे 1. 162=RV. 8. 82. 7.

इंद्रश्चमेव रोदसी 1. 182=RV. 8. 6. 5.

अति धन्वेव ताँ इहि 1. 246=RV. 3. 45. 1.

अग्निर्जागार तमृचः कामयंतेऽग्निर्जागार तमु सामानि यंति II. 1174=RV. 5. 44. 15.

यद्दो वात ते गृहे ३ऽमृतं निहितं गुहा II. 1189=RV. 10. 186. 3.

संक्रंदनोऽनिमिष एकवीरः II. 1196=RV. 10. 103. 1.

योः नः स्वोऽरणः II. 1219=RV. 6. 75. 19 अरणो

अभि गोत्राणि सहसा गाहमानो ऽदयो वीरः शतमन्युरिंद्रः II. 1202=RV. 10. 103. 7.

युध्योऽस्माकं बाहवो ऽनाशीर्षाणो ऽहय वै बुधाः ।
मर्मृजानोऽविभि षोऽछावाजं नैतश स्मृतः ॥९६॥

दुश्च्यवनः पृतनाषाडयुध्यो ३ स्माकं सेना अवतु प्र युत्सु II. 1202 = RV. 10. 103. 7.

उग्रा वः संतु बाहवो ऽनाधृष्या यथासथ II. 1209=RV. 10. 103. 13.

अशीर्षाणोऽहय इव II. 1218; AV. 6. 67. 2 with variants.

मर्मृजानोऽविभिः सिंधुभिर्वृषा RV. 9. 86. 11.

स सुप्रकेतो अभ्यक्रमीदिषो ऽछा वाजं नैतशः II. 43=RV. 9. 108. 2.

अथ चावर्णिसूत्राणि कुशुवासंख्यया स्फुटम् ।
एकस्य चैकरीत्या च यमला संख्यया स्फुटम् ॥९७॥
एकस्य द्वितयत्वेन एकसंख्या तथेरिता ।
आहत्योदाहृतिः प्रोक्ता यवमो(मा)संख्यका स्फुटम् ॥९८॥
उप त्वाग्ने विजावाग्ने साते सुम पुराश्वहया ।
पूषा भुवदू विश्वथातन स्थूणाँसत्र चैव हि ॥९९॥

उप त्वाग्ने दिवेदिवे 1. 14=RV. 1. 1. 7.

स्याम्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे 1. 76=RV. 3. 1. 23.

गव्यो षु णो यथा पुराश्वयोत रथया 1. 186=RV. 8. 46. 10.

तत्र पूषाभुवत्सचा; अभु०; 1. 148=RV. 6. 57. 4 with variants.

वि भानुं विश्वथातनत् 1. 219=RV. 8. 5. 1.

वास्तोष्पते ध्रुवा स्थूणाँसत्रँ सोम्यानाम् 1. 275=RV. 8. 17. 14.

अतः पर गछन्न त्वाद्रिषः महित्वाद्या ममार ।
शुक्रस्य त्वाभि माप स्था माययावधीरर्चं तु ॥१००॥

महे च न त्वाद्रिवः परा शुल्काय दीयसे 1. 291=RV. 8. 1. 5.

महित्वाद्या ममार स ह्यः समान 1. 325=RV. 10. 55. 5.

शुक्रस्य त्वाभ्यक्षरन्धारा ऋतस्य सादने 1. 344=RV. 1. 84. 4.

माप स्थात समन्यवः 1. 401=RV. 8. 20. 1 with variants.

माययावधीरर्चन्ननु स्वराज्यम् 1. 412=RV. 1. 80. 7.

मघवन्मातथा विश्वाभि धा रुचाभि गा इहि ।
जनिताग्नेर्धारयापो ऋतावापोर्मिणाव्य तु ॥१०१॥

मघवन्मातथा इव; अतथा=न तथा; 1. 416=RV. 1. 82. 1.

पिता देवानां विश्वाभि धाम 1. 429=RV. 9. 109. 4.

इंदो रुचाभि गा इहि 1. 505=RV. 9. 64. 13.

जनिताग्नेर्जनिता सूर्यस्य 1. 527.

पुनानः सोम धारयापो वसानो अर्षसि 1. 511=RV. 9. 107. 4.

पवस्व सोम मधुमाँ ऋतावापो वसानो अधि सानो अव्ये 1. 532=RV. 9. 96. 13.

सोमः पुनान ऊर्मिणाव्यं वारं वि धावति 1. 572=RV. 9. 106. 10.

एव माव च मघ्वा हि गंतासि रोचनास्य तु ।
वृत्वात्यतिष्ठत् सं त्वा नोनवुर्मूर्धाभवाद्दिवः ॥१०२॥

एव मावत् AS. 9.

मध्वानक्तु VS. 6. 2; 37. 11; मध्वाद्य MS. 4. 13. 2; 200. 3; KS. 15 13; TB. 3 6. 2. 1.

गंतासि AS. 15=RV. 2. 41. 2.

रोचनास्य AS. 46=RV. 10. 189. 2.

वृत्वात्यतिष्ठत् AS. 32=RV. 10. 90. 1.

श्रद्धया श्रद्धचारिण्यः समो चाभि च दक्षिणा ।
प्रतिष्ठासि विपानया चाग्निनाग्निः समिध्यते ॥१०३॥

श्रद्धयाग्निः समिध्यते RV. 10. 151. 1; śraddhāsya AV. 10. 7. 1.

दक्षिणाश्वं दक्षिणा गां ददाति RV. 10. 107. 7.

प्रतिष्ठासि AB. 3. 8. 3; GB. 2. 3. 5; TA. 4. 4. 2. 1; MS. 1. 3. 4. 22; 9. 4. 1.

अया चित्तो विपानया हरिः पवस्व धारया II. 155=RV. 9. 65 12.

अग्निनाग्निः समिध्यते II. 194=RV. 1. 12. 6.

इंद्र त्वास्मिन्मावराणि न किष्ट्वानु म ओजसा ।
रूपाभ्यर्षसि दस्युहाभववृत्रहणापरा ॥१०४॥

इंद्र त्वास्मिंत्सधमादे II. 86=RV. 8. 2. 3.

अंतः पश्यन्वृजनेमावराण्या तिष्ठति वृषभो गोषु जानन् II. 295=RV. 9. 96. 7 इमा अ-

न किष्ट्वानु मज्मना II. 300=RV. 1. 84. 6.

इंद्रमीशानमोजसाभि स्तोमैरनूषत II. 600=RV. 1. 11. 8.

विश्वा रूपाभ्यर्षसि II. 309=RV. 9. 64. 8.

इंद्र यद्दस्युहाभवः II. 339=RV. 8. 76. 11.

तोशासा रथयावाना वृत्रहणापराजिता II. 424=RV. 8. 38. 2.

यस्य वार्यम येवाद रोजसाभि रनूषता ।
धर्तासि चित्वाप्सु मदा वृत्रहाज सखाश्ववत् ॥१०५॥

यस्य वार्यमणा भगः II. 447.

ये वादः शर्यणावति; अदः II. 511=RV. 9. 65. 22.

इंद्रमीशानमोजसाभि स्तोमैरनूषत II. 600=RV. 1. 11. 8.

दिवो धर्तासि शुक्रः II. 591=RV. 9. 109. 6.

सुते चित्वाप्सु मदामः II. 662=RV. 10. 107. 2.

उदग्निर्वृत्रहाजनि II. 730=RV. 1. 74. 3.

स न इंद्रः शिवः सखाश्वावद्गोमद्यवमत् II. 800=RV. 8. 93. 3 and 9. 69. 8.

हिरण्याभि वृत्रहावधीन्मा शिवासोवक्रमुः ।
युधाभवन्मधुनाभि भुवनाभि सदासरः ॥१०६॥

रथो यो वां त्रिवंधुरो हिरण्याभीशुरश्विना; -एय+अ-; RV. 8. 22. 5; see also 8. 5. 28.

अहिं च वृत्रहावधीत् II. 799=RV. 8. 93. 2.

मा शिवासोऽव क्रमुः II. 805=RV. 7. 32. 27 with áva-

युधाभवदा रोदसी अपृणत् II. 836=RV. 2. 22. 2. (MS. यथा-)

सु मधु मधुनाभि योधीः II. 833=RV. 10. 120. 3.

इमा च विश्वा भुवनाभि मज्मना II. 844=RV. 9. 108. 9.

सदासरो वाजम् II. 857=RV. 9. 110. 4.

विभक्तासि व त्मनाग्निं सेनयाग्ने तवोत्या ।
बृहतासिक्री नमसावटम्रुच तु ॥१०७॥

विभक्तासि चित्रभानो II. 846=RV. 1. 27. 6.

त्मनाग्निं धीभिर्नमस्यत II. 864=RV. 3. 9. 5; 8. 103. 3.

क्षपो राजन्नुत त्मनाग्ने वस्तोरुतोषसः II. 911=RV. 1. 79. 6.

सेनयाग्ने तवोत्या II. 876=RV. 10. 156. 2.

बृहतासिक्नीमेति II. 894=RV. 10. 3. 1.

सिंचंति नमसावटम् II. 951=RV. 8. 72. 10.

मही न धारा ऊत्याभि प्र. राजाप्यस्तविष्यते ।
सजित्वानापरा चित्रारुषी उत सखाश्विनोः ॥१०८॥

मही न धारात्यंधो अर्षति II. 962=RV. 9. 86. 44.

कया त्वं न ऊत्याभि प्र मंदसे वृषन् II. 933=RV. 8. 93. 19.

अग्रेगो राजाप्यस्तविष्यते II. 963=RV. 9. 86. 45.

सजित्वानापराजिता II. 1049=RV. 3. 12. 4.

अश्वेव चित्रारुषी माता II. 1073=RV. 4. 52. 2.

सखाभूदश्विनोरुषाः II. 1073=RV. 4. 52. 2.

दिवाभिपित्वेऽवसागमिष्ठाः प्रास्तासि शत्रवे ।
पितासि नस्तमसापव्रते पद्यस्व मामीषाम् ॥१०९॥

दिवाभिपित्वेऽवसागमिष्ठाः II. 1100=RV. 5. 76. 2.

अस्तासि शत्रवे वधम् II. 1150=RV. 10. 133. 3.

उत वात पितासि नः II. 1188=RV. 10. 186. 2.

तां गूहत तमसापव्रतेन II. 1207=AV. 3. 2. 6.

मामीषां कं चनोच्छिषः II. 1210=RV. 6. 75. 16=AV. 3. 19. 8.

रक्षोहामित्रान् राजामृतेनानु व यथासथ ।
जयंतं त्वानु देवा मदोक्तो ह्रस्वस्य संग्रहः ॥११०॥

रक्षोहामित्रां अपबाधमानः II. 1199=RV. 10. 103. 4; AV. 19. 13. 8.

सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम् II. 1217=RV. 6. 75. 18=AV. 7. 118. 1.

अनाधृष्या यथासथ II. 1209=RV. 10. 103. 13.

जयंतं त्वानु देवा मदंतु II. 1217=RV. 6. 75. 18; AV. 7. 118. 1.

॥ इति ह्रस्वसंग्रहणं समाप्तम् ॥

अथ चावर्णिसूत्राणि सवसंख्या समीरिता ।
एकस्य चैकरीत्या च सवसंख्यास्तथेरिताः ॥१११॥
आहृत्य त्वत्र सूत्राणि रलघे संख्यका स्फुटम् ।
अतः परं पादादौ वर्तमानस्या वर्ण(:)संगृह्यते ॥११२॥
नीरश्वाश्च ये त्वारभ्य यथाजौ वृषाविश ।
ज्योतिषावीच्च युज्यावृणीमहे त्वावसो गमी ॥११३॥

शुक्रासो वीरयाशवः 1. 482=RV. 9. 64. 4.

ये त्वारभ्य चरामसि प्रभूवसो 1. 373=RV. 1. 57. 4.

असर्जि वक्का रथ्ये यथाजौ 1. 543=RV. 9. 91. 1.

इंद्रमिंदो वृषा विश II. 387=RV. 9. 2. 1 वृषा आ

अभि नो ज्योतिषावीत् II. 707=RV. 9. 97. 39.

तुविद्युम्नस्य युज्या वृणीमहे II. 841=8. 90. 2 युज्या आ

कस्तमिंद्र त्वावसो II. 1029; RV. 7. 32. 14 with variants.

मारे अस्मन् मश्विना त विश्वायुश्च इषायुषा ।
सातये पुरंध्या विवासैष वर्णिः सुनिर्मितः ॥११४॥

मारे अस्मन् मघवं ज्योक्कः II. 1147=RV. 7. 22. 6.

नेदानीं पीतिरश्विना ततान II. 1101=RV. 5. 76. 3 अश्विना आ; cp. also SV. II. 1095=RV. 5. 79. 3.

प्राहि सदमिद्विश्वायुः II. 983=RV. 1. 27. 3.

पुनरग्न इषायुषा II. 1179.

धिया वो मेधसातये पुरंध्या विवासति; -ध्या+आ; 1. 360=RV. 8. 69. 1.

ऊत्यागमच्च पूर्वागाच्छ्वेत्यागा सवना गहि ॥११५॥

अदितिरूत्यागमत् 1. 102=RV. 8. 18. 7.

पूर्वागात्पद्वतीभ्यः 1. 281=RV. 6. 59. 6.

रुशद्वत्सा रुशती श्वेत्यागात् II. 1097=RV. 1. 113. 2.

उप नः सवना गहि II. 438=RV. 1. 4. 2; सवना आ-; 8. 26. 26.

अथ चावर्णिसूत्राणि तिथिसंख्या समीरिता ।
एकस्य चैकरीत्या च पञ्चसंख्यास्तथेरिताः ॥११६॥
आकारान्तं स्वरितान्तमाङ्परं यत्र दृश्यते ।
ऊत्यागमच्च पूर्वागा पुरंध्याव्यश्विनातता ॥११७॥
वृषाविशत श्वेत्यागाद्युज्यावृणीमहे ।
आकारादाङ्परश्चेत्स्यादकारस्तु परो भवेत् ।
पूर्वागादिति वै ज्ञेयं श्वेत्यागादिति च द्वयम् ॥११८॥

अदितिरूत्यागमत् I. 102=8. 18. 7 ऊत्या आ गमत्

पूर्वागात्पद्वतीभ्यः 1. 281=RV. 6. 59. 6.

धिया वो मेधसातये पुरंध्या विवासति 1. 360=RV. 8. 69. 1 पुरंऽध्या आ

नेदानीं पीतिरश्विना ततान II. 1101=RV. 5. 76. 3 अश्विना आ त-

इंद्रमिंदो वृषा विश II. 387=RV. 9. 2. 1; वृषा आ विश

रुशद्वत्सा रुशती श्वेत्यागात् II. 1097=RV. 1. 113. 2 श्वेत्या आ अ-

तुविद्युम्नस्य युज्या वृणीमहे II. 842=RV. 8. 90. 2 युज्या आ

॥ अवर्णि समाप्तम् ॥

•

(अनवग्रहम् VII.)

अनवग्रहमारभ्यते :—

मुनिमानससं(सं)धा (दा) नमथितागमसागरात् ।
उदिताय नमो भूयादमृताय मुरारये ॥११९॥
गुणत्रयविहीनाय जगत्त्रयविधायिने ।
श्रुतिसंदिशे शश्वत् पुरत्रयमथे नमः ॥१२०॥
नमस्कृत्य विनेतारं विघ्नानामनुशिष्यते (शान्तये) ।
अधुना लक्षणं वक्ष्ये अनवग्रहसंज्ञकम् ॥१२१॥

॥ इति परिभाषा ॥

त्वमग्ने यज्ञ एह्यू षु त्वामग्ने सु प्रति त्य तु ।
अग्निं वो आदित् प्रत्नस्याग्निस्तिग्मे युंक्ष्व पाहि नः ॥१२२॥

त्वमग्ने यज्ञानाँ होता 1. 2=RV. 6. 16. 1.

एह्यू षु ब्रवाणि ते 1. 7=RV. 6. 16. 16.

त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमंथत 1. 9.

प्रति त्यं चारुमध्वरम् 1. 16=RV. 1. 19. 1.

अग्निं वो वृधंतम् 1. 21=RV. 8. 102. 7.

आदित्प्रत्नस्य रेतसो ज्योतिः पश्यंति वासरम् 1. 20=RV. 8. 6. 30.

अग्निस्तिग्मेन शोचिषा 1. 22=RV. 6. 16. 28.

अग्ने युंक्ष्वा हि ये तवाश्वासो देव साधवः 1. 25=RV. 6. 16. 43.

पाहि नो अग्न एकया पाह्यू३त द्वितीयया 1. 36=RV. 8. 60. 9.

श्रुष्ट्यग्ने तु दधन्वेव तदग्ने द्युम्नमिंद्र तु ।
त्वमिंद्र बलवयमिं भिंधीहेवोप नो हवम् ॥१२३॥

श्रुष्ट्यग्ने नवस्य मे 1. 106=RV. 8. 23. 14.

दधन्वे वा यदीम् 1. 94=RV. 2. 5. 3.

तदग्ने द्युम्नमा भर 1. 113=RV. 8. 19. 15.

त्वमिंद्र बलादधि 1. 120.

वयमिंद्र त्वायवोभि प्र नोनुमो वृषन् 1. 132=RV. 7. 31. 4.

भिंधि विश्वा अप द्विषः 1. 134=RV. 8. 45. 40.

इहेव श्रृण्व एषां कशा हस्तेषु यद्वदान् 1. 135=RV. 1. 37. 3.

उप नो हरिभिः सुतम् 1. 150=RV. 8. 93. 31.

सोमानां स्वर देवानां यदिंद्रो अन गौर्धया ।
इंद्रायम द्वनेऽभि त्वा प्र व इंद्र महाँ क इ ॥१२४॥

सोमानं स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते 1. 139=RV. 1. 18. 1.

देवानामिद्वो महत् 1. 138=RV. 8. 83. 1.

यदिंद्रो अनयद्रितः 1. 148=RV. 6. 57. 4.

गौर्धयति मरुताम 1. 149. MS. -धौर्ध- =RV. 8. 94. 1.

इंद्राय मद्वने सुतम् 1. 158=RV. 8. 92. 19.

अभि त्वा वृषभा सुते सुतँ सृजामि पीतये 1. 161=RV. 8. 45. 22.

प्र व इंद्राय मादनम् 1. 156=RV. 7. 31. 1.

महाँ इंद्रः पुरश्च नः 1. 166; cp. RV. 1. 8. 5.

आयाहि सुषु गव्योषु सदा वारं त इंद्र तु ।
इंद्रमिद्ग गाथिनो वृ यथा गौर यदिंद्र ना ॥१२५॥

आ याहि सुषुमा हि त इंद्र सोमं पिबा इमम् 1. 191=RV. 8. 17. 1.

गव्यो षु णो यथा पुराश्वयोत रथया 1. 186=RV. 8. 46. 10.

सदा व इंद्रश्चर्कृषत् 1. 196.

अरं त इंद्र श्रवसे 1. 209.

इंद्रमिद्गाथिनो बृहदिंद्रमर्केभिरर्किणः 1. 198=RV. 1. 7. 1.

यथा गौरो अपा कृतम् 1. 252=RV. 8. 4. 3.

यदिंद्र नाहुषीष्वा 1. 262=RV. 6. 46. 7.

एवा ह्यसि विश्रायंतस्तवेदिंद्र प्र यो रि तु ।
आ त्वा सोमस्य यद्यावासावि सोम स पूर्व्य च ॥१२६॥

एवा ह्यसि वीरयुरेवा शूर उत स्थिरः 1. 232=RV. 8. 92. 28.

आयंत इव सूर्यं विश्वेदिंद्रस्य भक्षत 1. 267=RV. 8. 99. 3.

तवेदिंद्रावमं वसु 1. 270.

प्र यो रिरिक्ष ओजसा 1. 312=RV. 8. 88. 5 with variants.

आ त्वा सखायः सख्या ववृत्युः 1. 340.

आ त्वा३द्य सबर्दुघां हुवे गायत्रवेपसम् 1. 295.

मा त्वा सोमस्य गल्दया RV. 8. 1. 20; wanting in SV.

यद्याव इंद्र ते शतम् 1. 278.

असावि सोम इंद्र ते 1. 347=RV. 1. 84. 1.

स पूर्व्यो महोनां वेनः क्रतुभिरानजे 1. 355=RV. 8. 63. 1 with variants.

यदी वह स घा यस्ते ऋचं सामेंदुमिंद्र तु ।
इंद्र सुतेषु यत्सोम एष ब्रह्म भगो न चि ॥१२७॥

यदी वहंत्याशवः 1. 356.

स घा यस्ते दिवो नरो धिया मर्तस्य शमतः 1. 365=RV. 3. 10. 3.

ऋचँ साम यजामहे 1 369.

एंदुमिंद्राय सिंचत 1. 386=RV 8. 24. 13

इंद्र सुतेषु सोमेषु 1. 381.

यत्सोममिंद्र विष्णवि यद्वा घ त्रित आप्त्ये 1. 384=RV. 8. 12. 16.

एष ब्रह्मा य ऋत्वियः 1. 438.

भगो न चित्रो अग्निर्महोनां दधाति रत्नम् 1. 450.

सोममहेऽग्निं तं मन्ये ब्रह्मा णेमा नु कं तथा ।
आ याहि वनसाग्ने त्वं वि स्तु विश्वस्य सृक्षत ॥१२८॥

सोममन्य उपासदत् RV. 6. 57. 2.

अग्निं तं मन्ये यो वसुः 1. 425=RV. 5. 6. 1.

ब्रह्माण इंद्रं महयंतः 1. 439.

इमा नु कं भुवना सीषधेम 1. 452=RV. 10. 157. 1.

आ याहि वनसा सह 1. 443=RV. 10. 172. 1.

अग्ने त्वं नो अंतम उत त्राता 1. 448=RV. 5. 24. 1.

वि स्रुतयो यथा पथा इंद्र त्वद्यंतु रातयः 1. 453.

विश्वस्य प्र स्तोभ 1. 450.

असृक्षत प्र वाजिनः 1. 482=RV. 9. 64. 4.

स्वादिष्ठयेंद्रो विश्वस्य वृषा पवस्व धारया ।
इंदुः पविः पवस्वेंदो तिस्रो वाच उदीरते ॥१२९॥

स्वादिष्ठया मदिष्ठया पवस्व सोम धारया 1. 468=RV. 9. 1. 1.

इंद्रो विश्वस्य राजति 1. 456.

वृषा पवस्व धारया 1. 469.

इंदुः पविष्ट चेतनः 1. 481=RV. 9. 64. 10.

पवस्वेंदो वृषा सुतः 1 479=RV. 9. 61. 28.

तिस्रो वाच उदीरते 1. 471=RV. 9. 33. 4.

तिस्रो वाच ईरयति 1. 525=RV. 9 97. 34.

परि स्वाना सर्जि रथ्यः प्र यद् गाया पवस्व धा ।
स पवस्वानु प्रत्नास तरत्स म इषे पव ॥१३०॥

परि स्वानास इंदवः 1. 485=RV. 9. 10. 4.

असर्जि रथ्यो यथा पवित्रे चम्वोः सुतः 1. 490=RV. 9. 36. 1.

प्र यद्गावो न भूर्णयः 1. 491=RV. 9. 41. 1.

अया पवस्व धारया यया सूर्यमरोचयः 1. 493.=RV. 9. 63. 1.

स पवस्व य आविथेंद्रं वृत्राय हंतवे 1. 494=RV. 9. 61. 22.

अनु प्रत्नास आयवः 1. 502=RV. 9. 23. 2.

तरत्स मंदी धावति 1. 500=RV. 9. 58. 1.

इषे पवस्व धारया 1. 505=RV. 9. 64. 13.

अर्षा सोम मंद्रया सो प्र न इंदो प्र गायत ।
सोम उ ष्वाण पवमाना असृ प्र त्वसर्जि र ॥१३१॥

अर्षा सोम द्युमत्तमः 1. 503=RV. 9. 65. 19.

मंद्रया सोम धारया 1. 506=RV. 9. 6. 1.

प्र न इंदो महे तु न ऊर्मिं बिभ्रदर्षसि 1. 509=RV. 9. 44. 1.

प्र गायताभ्यर्चाम देवांत्सोमं हिनोत महते धनाय 1. 535=RV. 9. 97. 4.

सोम उ ष्वाणः सोतृभिः 1. 515=RV. 9. 107. 8.

पवमाना असृक्षत पवित्रमति धारया 1. 522=RV. 9. 107. 25.

प्र तु द्रव परि कोशं नि षीद 1. 523=RV. 9. 87. 1.

असर्जि वक्वा रथ्ये यथाजौ 1. 543=RV. 9. 91. 1.

असर्जि रथ्यो यथा पवित्रे 1. 490=RV. 9..30. 1.

-सोमः पवास्य प्रेषा हे त्वपामिवे महत्त तु ।
अयं पूषा सुतासो म परि त्यं प्र पुनान तु ॥१३२॥

सोमः पवते जनिता मतीनाम् 1. 527=RV. 9. 96. 5.

अस्य प्रेषा हेमना पूयमानः 1. 526=RV. 9. 97. 1.

अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाः 1. 544=RV. 9. 95. 3.

महत्तत्सोमो महिषश्चकार 1. 542=RV. 9. 97. 41.

अयं पूषा रयिर्भगः सोमः पुनानो अर्षति 1. 546=RV. 9. 101. 7.

सुतासो मधुमत्तमाः सोमा इंद्राय मंदिनः 1. 547=RV. 9. 101. 4.

परि त्यँ हर्यतँ हरिं बभ्रुं पुनंति वारेण 1. 552=RV. 9. 98. 7.

प्र पुनानाय वेधसे सोमाय वच उच्यते 1. 573=RV. 9. 103. 1.

असावि सोमो सोमः प्र पवते हर्यभि द्यु च ।
एषस्य घेमं वृषणमेना विश्व त्वमेत तु ॥१३३॥

असावि सोमो अरुषो वृषा हरिः 1. 562.

सोमः पवते जनिता मतीनाम् 1. 527.

हरिः पर्यद्रवज्जाः सूर्यस्य द्रोणं ननक्षे अत्यो न वाजी 1. 538 = RV. 9. 93. 1:

अभि द्युम्नं बृहद्यशः 1. 579=RV. 9. 108. 9.

एष स्य धारया सुतः 1. 584=RV. 9. 108. 5.

इमं वृषणम् AS. 6.

एना विश्वान्यर्य AS. 8=RV. 9. 61. 11.

त्वमेतद्धारयः AS. 10=RV. 8. 93. 13.

इंद्रस्यानु वसंतश्च हरी ता इश्च यद्वचः ।
अग्न आयूंषि त्रिंशद्वा एवा ह्येना पवा हि षः ॥१३४॥

इंद्रस्य नु वीर्याणि ĀS. 27=RV. 1. 32. 1.

वसंत इन्नु रंत्यो ĀS. 38.

हरी ता इन्द्रश्मश्रून्युतो ĀS. 31.

अदृश्रन्नस्य केतवः ĀS. 49=RV. 1. 50. 3.

यद्वर्चो हिरण्यवत् ĀS. 39.

अग्न आयूंषि पवसे ĀS. 42=RV. 9. 62. 9.

त्रिंशद्धाम वि राजति ĀS. 47=RV. 10. 189. 3.

एवा ह्यसि वीरयुः I. 232=RV. 8. 92. 18.

उत न एना पवया पवस्व II. 455=RV. 9. 97. 53.

विद्मे वृषस्य दक्षस्य महाँ हि षः II. 96=RV. 8. 13. 1.

यो मांहिष्ठ आ इ स्तोभं विपश्चितेः प्र सो मदे ।
वृषा सोम तया पवस्व दे वृषा पवस्व धा ॥१३५॥

विपश्चिते पवमानाय गायते II. 962=RV. 9. 86. 44.

प्र सोम देववीतये II. 117=RV. 9. 107. 12.

वृषा सोम द्युमाँ असि II. 131=RV. 9. 64. 1.

तया पवस्व धारया यया गाव इहागमन् II. 784=RV. 9. 49. 2.

पवस्व देववीरति II. 387=RV. 9. 2. 1.

वृषा पवस्व धारया II. 153=RV. 9. 65. 10.

अयं पूषा तु यद्याव तवाहं सो त्वमुत्वत ।
अर्षा सोम पुनानो अक्र पघ्नन् पव आयुषक् ॥१३६॥

अयं पूषा रयिर्भगः सोमः पुनानो अर्षति II. 168=RV. 9. 101. 7.

यद्याव इंद्र ते शतम् II. 212=RV. 8. 70. 5.

नवाहँ सोम रारण सख्य इंदो दिवेदिवे II 272=RV. 9. 107. 19.

अवृत्तत प्र वाजिनो गव्या सोमासो अश्वया II. 384=RV. 9. 64. 4.

अर्षा सोम द्युमत्तमः II. 344=RV. 9. 65 19.

पुनानो अक्रमीदभि विश्वा मृधो विचर्षणिः II. 274=RV. 9. 40. 1.

अपघ्नन्पवसे मृधः II. 585=RV. 9. 61. 25.

पवस्व देव आयुषगिंद्रं गच्छतु ते मदः II. 583.

अया पवस्व चाध्वर्येतो न्विंद्र मेंदुमिंद्र तु ।
कया त्वं नः सोम मह त्वमिंद्र प्र समस्य तु ॥१३७॥

अया पवस्व धारया यया सूर्यमरोचयः II. 564.

अध्वर्यो अद्रिभिः सुतँ सोम पवित्र आ नय II. 573=RV. 9. 51. 1.

एतो न्विंद्रँ स्तवाम II. 750=RV. 8. 97. 7.

एंदुमिंद्राय सिंचत II. 857=RV. 8. 24. 13.

कया त्वं न ऊत्याभि प्र मंदसे वृषम् II. 933=RV. 8. 93. 13.

महत्ते वृष्णो अभिचक्ष्यं कृतम् II. 952.

त्वमिंद्र प्रतूर्तिष्वभि विश्वा असि स्पृधः II. 984=RV. 8. 99. 5.

समस्य मन्यवे विशो विश्वा नमंत कृष्टयः II. 998=RV. 8. 6. 4.

इंद्रमिद्देव पवमाना अ स रेवाँ इ प्रसोऽग्नि रि ।
अग्निर्जागा त्वेंद्र याहि यमश्च इतिसंख्यकाः ॥१३८॥

इंद्रमिद्देवतातय इंद्रं प्रयत्यध्वरे II. 934=RV. 8. 3. 5.

पवमानास आशवः II. 1048=RV. 9. 63. 26.

स रेवाँ इव विश्पतिः II. 1062=RV. 1. 27. 12.

प्र सो अग्ने तवोतिभिः सुवीराभिस्तरति वाजकर्मभिः II. 1169=RV. 8. 19. 30.

अग्निर्जागार तमृचः कामयंते II. 1174=RV. 5. 44. 15.

एंद्र याहि हरिभिरुप कण्वस्य सुष्टुतिम् II. 1154=RV. 8. 34. 1.

॥ अनवग्रहलक्षणं समाप्तम् ॥

॥ सप्तलक्षणनामायं ग्रन्थः समाप्तिमगमत् ॥

॥ हरिः ओम् ॥

INDEX OF SV. PASSAGES OCCURRING IN LAGHURKTANTRASAMGRAHA

INDEX OF ĀS PASSAGES OCCURRING IN LRS.

Ās.	Sūtra	Ās.	Sūtra	Ās.	Sūtra
१.	११०, १३९	१९.	३५	३६.	११, ९२
	१४७	२२.	९	३७.	११२, ११३,
४.	६१	२४.	२२		११४
५.	१११, १३९,	२५.	९	३८.	९२
	१४६	२६.	७३, ११३	४२.	९७
१४.	१२, ६१	३३.	८३	४३.	६१
१५.	४४, ५९	३४.	८४	५०.	३५
१८.	४८	३५.	८८		

INDEX OF RV. PASSAGES OCCURRING IN LRS.

	RV.	Sūtra		RV.	Sūtra		RV.	Sūtra
V.	४७. ७.	४८		५. ४.	४४	X.	७३. ६.	४८
	६८. ४.	११६	VI.	२४. ७.	१३१		९०. १०.	९६
			VIII.	४८. २.	६१			

INDEX OF AV. PASSAGES OCCURRING IN LRS.

	AV.	Sūtra		AV.	Sūtra		AV.	Sūtra
VI.	३२. ३.	४८	X.	९. १२.	३६	XII.	२. ४.	३६
VII.	४०. २.	४८	XI.	१०. २६.	२२	XVIII.	४. ७८.	३६
	७६. ६.	४८	XII.	१. ६.	४८			

INDEX OF PASSAGES OF OTHER WORKS OCCURRING IN LRS.

	Sūtra		Sūtra		Sūtra
AG. IV २. १५.	३०	ArG. I. ९.	१२९	SB. XI. ७. २. ६.	२३
AB. II. ३८. ९.	१३	VS. IX. २.	३६	Stobha	२९, ४२

INDEX OF SV. PASSAGES OCCURRING IN SĀMASAPTALAKṢAṆA

Ṛc.	Sūtra
	I.
१.	२७
२.	१२२
६.	१८
७.	३, ७७, १२२
९.	१२२
१४.	९९
१६.	१२२
१७.	३४
२०.	१२२
२१.	१२२
२२.	१२२
२५.	१२२
२७.	१८
३६.	१२२
४१.	३
४४.	३
४९.	७७
५३.	५८
५४.	२७
५६.	३
६१.	३
६४.	३
६५.	२७
६७.	३, ४९
७०.	७२
७४.	३
७६.	५८, ९९
७७.	४९
७९.	२७
८०.	४९
८४.	७७
८८.	७७
९२.	२७, ७३
९४.	१२३
९७.	२२, २७; ७७
९८.	७७
१००.	४९
१०२.	११५, ११८
१०६.	१२३
११३.	१२३
१३०.	२७
१३२.	७७, १२३
१३४.	१२३
१३५.	४, २७, ४९, १२३
१३६.	२७
१३७.	३
१३८.	१२४
१३९.	१२४
१४०.	५८
१४६.	७७
१४८.	९९, १२४
१४९.	४, १२४
१५०.	१२३
१५१.	४
१५३.	२७
१५६.	१२४

II.

४५०. ८८
४५५. १३४
४५६. ६४
४६६. ३२
४७२. ३२
४८१. ६
४९२. ३
४९७. ३
४९८. ३२
५०१. ८८.
५०२. ६४
५०४. ५३
५११. १०५
५१२. ३२
५१३. ८
५२१. ६४
५२४. ९
५३७. ६, ९
५३९. ९
५४१. ८९
५४३. ९
५४७. ६, ८९
५५४. ३२
५५५. ६
५६४. १३७
५६६. ९
५६७. ४
५६८. ८९
५६९. ८९
५७२. ३२
५७३. १३७
५७४. ३२
५७७. ३२
५८०. ३२
५८५ १३६
५८८. ६
५९१. १०५
५९९. ८९
६००. १०४, १०५
६०१. ६
६०२. ५४
६०५. ८९
६०९. ८९
६१७. ९०
६२२. ९०
६२४. ५४
६२५. ७३, ९०
६२८. ६४
६२९. ३
६३०. ९०
६४५. ९०
६४८. ६
६५३. ३२
६५६. ३२
६६२. ९०, १०५
६६५. ३
६६६. ५४
६६९. ५५
६७२. ५४
६७६. ९
६७८. ३२
६८३. १३६
६९३. ७३
६९७. ३२
६९९. १०, ३२, ९१
७०६. ७
७०७. १०, ११३
७१९. ५५
७२२. ३२
७२३. ९०
७३०. १०५
७३६. १०
७३९. ४
७५०. १३७
७६३.. ८, १०
७६७. ३३
७६८. ३३
७७३. ३३, ९०
७७४. ९१
७७६. ३, ६४
७७९. ५५
७८०. ३३
७८३. १०, ९१
७८४. ७३, १३५
७९१. ३४, ९१
७९२. ९१
७९६. ६५
७९९. १०६
८००. १०५
८०१. ६
८०२. ५५
८०३. ३३
८०५. १०,९१,९२,१०६
८०६. ३
८१९. ३३
८२०. ३, ३३
८२६. ९२
८३१. ३३
८३३. १०६

INDEX OF ĀS. PASSAGES OCCURRING IN SSL.

INDEX OF ṚV. PASSAGES OCCURRING IN SSL.

INDEX OF PASSAGES OF OTHER WORKS OCCURRING IN SSL.